

RAIMUNDAS SAMULEVIČIUS

HÁROM SZÍN MŰ

**LITVÁNBÓL FORDÍTOTTA:
DABI ISTVÁN**

TARTALOM

ELŐSZÓ

VISSZHANG

HA BEKOPOGNAK AZ AJTÓN

MADÁRKÁM, GYERE IDE

Előszó

Ezekhez a színmű fordításaimhoz, sajnos, két tragikus haláleset tartozik.

Raimundas Samulevičius tehetséges és sikeresnek induló litván drámaíró (1937-ben született) 1981-ben tragikus körülmények között vesztette életét. Kaunasból az egyik barátja - egy rendőrtiszt fia - vitte Vilniusba. A barátja lakásában voltak, amikor az az apja szolgálati pisztolyát nézte, ami véletlenül elsült, és a golyó Raimundast a szemén találta. A drámaíró azonnal meghalt.

Személyes ismerősöm, sőt jó barátom volt. Lengyelországban a Gdański Rádió mutatta be fordításomban az egyik hangjátékát, és a krakkói „Życie Literackie” c. irodalmi hetilap közölte, szintén az én fordításomban, az egyik elbeszélését.

Ezeket a színműveket lefordításuk után átadtam Elbert Jánosnak, akinek valamilyen terve volt vele, azonban a terv megvalósítására már nem került sor, mert Elbert János 1983-ban titokzatos körülmények között a Balatonba fulladt.

A színdarabok ezután a többi fordításaim, írásaim között heverték.

A műveket magától a szerzőtől kaptam még kéziratban, és az első nyomtatott példányban.

Dabi István

VISSZHANG

(Aidas)

/1969/

Tizenkét jelenet dalokkal

SZEMÉLYEK:

Algis
Vytas
Milda
Erich
Stepas
Gėlė
Fiú (Algis)
Ramunė
Muzsikus
Vetra
Ūr
Albe
Povilas

1. JELENET

Éjszaka. A városközpont utcáin villognak a neonok. Hófűvás. A szél jazz-foszlányokat sodor. Egy autó ajtaja csapódik. Megjelenik Vytas, Milda, Algis.

MILDA	Ó, micsoda hókupacok!
ALGIS	Vytas, vegyük a karunkra!
VYTAS	Én már tíz éve cipelem. Ha akarod, vidd te magad!
MILDA	Szégyentelen! Mindenekelőtt még soká lesz tíz év!
ALGIS	Gyere, Milda, a karomba! <i>(Át akarja ölelni.)</i>
MILDA	<i>(Nevetve kiszabadítja magát.)</i> Még leejtesz.
VYTAS	Nem vagy üvegből, össze nem törsz!
MILDA	Jaj, siessetek! Behavaztam a cipőmet! <i>(Nevetve eltűnnek. Sötét.)</i>

2. JELENET

Egy kávéház sarka. Egy kis asztal, telerakva italokkal. Zene. Különböző színű fények. Távoli nevetés, hangzavar. Bejön Algis és Milda.

ALGIS *(Meglátja az asztalokat.)* Jó kis hely! Innen mindent lehet látni. Te hová ülsz?

MILDA Mindegy. Talán ide. Kivel állt le beszélgetni Vytas?

ALGIS Avyželével. Iszákos egy személy! Kikunyerál pár rubelt...

MILDA Nekem mindjárt nem tetszett.

ALGIS Vytas intézetében dolgozott. Nemrég dobták ki. *(Milda és Algis helyet foglal.)*

MILDA De mégis, hol hagytad Vandát?

ALGIS Szép lány volt Vanda - lengyel királylány.

MILDA Késik?

ALGIS *(nevet)* nem jön el.

MILDA Miért? *(Algis nevet.)* Min nevetsz?

ALGIS Csupán azért, mert vidám vagyok.

MILDA Miért?

ALGIS Mert nem jön el.

MILDA De akkor hol van?

ALGIS Eltűnt. *(Nevet.)*

MILDA De tényleg!

ALGIS Nem tud eljönni. A kolléganője beteg. Vanda helyettesíti. Tudod, nagylelkű.

MILDA Szegényke! Együtt érzek vele. Szilveszter éjjelén ügyeletes, amikor az egész világ mulat...

ALGIS Kikombinál magának egy kis szeszt... Tesz hozzá kevéske citromot... és illően kiünnepli magát.

MILDA Nem irigylem. *(Szünet.)* No, fecsegő egy ember a kedvesem. Most sem egyhamar jön ide.

ALGIS A harmadik személy nem mindig kíváncsi.

MILDA De közületek ki a harmadik?

ALGIS *(nevet)* Ma le akarom itatni.

MILDA Miért? *(Algis nevet.)* Miért? *(Algis megint nevet.)* Miért ilyen ravasz a szemed?

ALGIS Csak most veszed észre?

MILDA Most is, korábban is.

ALGIS Azt mondják, hogy a nők jó megfigyelők. Iszol konyakot?

MILDA Várjuk meg Vytast!

ALGIS Sokáig kell várni. Az a részeges jajgat, sopánkodik, míg Vytas könnyes szemmel nem ad neki egy ötöst...

MILDA Egy fillérje sincs.

ALGIS Hála istennek. Undorító egy alak! Én ilyenekkel szóba sem állok. A pokolba kívánom az ilyen vörös orrúakat. De Vytas... *(konyakot tölt.)* No, megnedvesítjük az ajkunkat?

MILDA Talán felmelegszem...

ALGIS Egészségedre!

MILDA Lehet az enyémre is. *(Isznak.)*

ALGIS No. Ez alkalommal le fogom itatni Vytast... Te majd beviszed a szobába, lefekteted az ágyikóba, mi pedig autózni fogunk...

MILDA Micsoda? Micsoda?!

ALGIS Elmegyünk... messze a városon túlra, valahová a tó mellé... No, mit szólsz hozzá? *(Milda hallgat.)* Hallgatsz, tehát beleegyezel?

MILDA *(Nevet.)* És megfürdünk a tóban?

ALGIS Milyen tóban?

MILDA Amelyikhez elmegyünk.

ALGIS Persze! Vágunk egy léket, és megmártózunk a vízben.

MILDA És ha elkap a forgalmi rendőr?

ALGIS A forgalmi rendőr? A tóban?

MILDA De hogyan hajtasz ki a városból?

ALGIS Szilveszter van... össznépi banzáj. A forgalmi rendőrök is a népet alkotják.

MILDA Nézd csak, hogy néznek ki! *(A terem mélyébe mutat.)*

ALGIS Huligánok!

MILDA És az a pipa! Micsoda pipa! Te miért nem szerzel magadnak egy olyat?

ALGIS Nem ment még el az eszem!

MILDA Úgy látszik, szomszédaink lesznek... *(Bejön Erich, Stepas, Ramunė, Gélė)*

STEPAS Barátaim, foglaljatok helyet!

RAMUNĖ Oh, milyen szép itt! *(Gélė elmosolyodik.)*

ERICH Setzen Sie sich!

RAMUNĖ Danke, danke mister Erich!

MILDA Affekta majmok!

ALGIS Fekete harisnyában!

MILDA Elhallgathatnál! Az enyém is fekete.

ALGIS *(Megnézi.)* Aha, Amerikából!

MILDA Pagégiaiból. Nagyanyám kötötte.

STEPAS No, mivel kezdjük, barátaim!

GÈLÈ Csak ne a Klein-féle nyelvtanról folytatandó vitával!

RAMUNÈ Isten ments! Ki nem állhatom a nyelvtant.

STEPAS Akkor piros kaviárral.

ERICH Nein, nein, Stefan, én táncolni akarok.

GÈLÈ Litván twistet!

ERICH Ki táncol velem?

RAMUNÈ Jól táncol?

ERICH Berlinben végeztem a táncakadémiát.

RAMUNÈ Ola la!

ERICH Mindjárt levizsgáztatom. *(Erich és Ramunè elmegy.)*

GÈLÈ Ki ez?

STEPAS Mune.

GÈLÈ *(Nevet.)* Mune! Ez is név?

STEPAS Ramune - Mune.

GÈLÈ És tovább?

STEPAS Ez talán kevés?

GÈLÈ Hol dolgozik?

STEPAS Nem tudom. Talán a „Linai”-ban. Azt mondta, hogy Mune, csupán ennyit. Talán tényleg nem fontos...

GÈLÈ Ivott már egy kicsit.

STEPAS Szilveszter van!

GÈLÈ Te még kölyök vagy!

STEPAS Örök fiatal, sokat ígérő... Hála Istennek, nem öregszem meg egyhamar.

GÈLÈ Huszonnyolc éves, Stefan... *(Nevet.)*

STEPAS Stefan...*(nevet)* Nagyon kedves gyerek.

GÈLÈ De szükségtelenül hoztad el ide.

STEPAS Először is kérdezd meg, hogy ki kit hozott.

GÈLÈ Te!

STEPAS Mindez nem olyan egyszerű, ahogyan neked tűnik.

GÈLÈ Érdekes!

STEPAS Látod, nem tudtam, hogy egy kis bortól ennyire megszédül az ember.

GÈLÈ Micsoda?

STEPAS Ott csak bor volt meg keksz. Az irodalomról, a művészetről fecsegünk. Megittunk egy-egy kis pohárral, bekaptunk pár falatot. Ramunë mellettem ült. Találkozott a tekintetünk. Hát, megtetszett nekem... Amikor kimentem, találkoztam vele a folyosón. Tudtam, taxit nem kapok, a trolimegállót nem volt kedvem megkeresni. Azt javasolta, hogy elkísér.

GÈLÈ Miután megkérted?

STEPAS Talán... és ez olyan fontos?

GÈLÈ Jogilag igen.

STEPAS *(Kezet csókol a nőnek.)* Hallgasd tovább... Kisiettünk a térre. Szürkés, hideg a levegő. Reszketett és hozzám simult. Én átöleltem... No, ne ne vess... Minden hátsó gondolat nélkül.

GÈLÈ *(nevet)* Csak úgy testvérileg?

STEPAS Becsületszóra, testvérileg! És aztán... egyszóval... *(Gúnyos mosollyal.)* Tél van, a fákon nincs levél, a csillagok távoliak és hidegek. Mi teljesen egyedül vagyunk... Egyszóval meghívott magához.

GÈLÈ És te?

STEPAS Akkor én meghívtam őt ide.

GÈLÈ Nem volt rá szükség.

STEPAS El kellett volna mennem hozzá?

GÈLÈ Téged itt mindenki ismer...

STEPAS A kávéházban évente háromszor ha megfordulok. Vagy még kevessebbszer.

GÈLÈ Annál rosszabb. Ha mindennap látnának, hozzászoknának, és nem tűnnél fel.

STEPAS Nem esik le a korona a fejemről.

GÈLÈ Nem szeretnéd, ha pletykálnának rólad...

STEPAS A pletykáktól úgysem védheti meg magát az ember.

GÈLÈ Jól táncol.

STEPAS Erich is. Azt hittem, hogy csak a saját táncaikat tudja.

GÈLÈ Irigyled? *(Stepas nevet.)* Iratkozz be tanfolyamra!

STEPAS Szakácstanfolyamra?

GÈLÈ Táncanfolyamra! Szenzáció lenne. A Kultúrpark szervezte tánciskolát látogatja a mi városunk ifjú írója, S. Valiunas is. *(Nevet.)* Akarod? A vasárnapi számban megírom.

STEPAS Köszönöm. *(Megcsókolja a nő kezét.)*

GÈLÈ *(Nevet)* De hiszen tényleg részeg vagy! Pedig azt gondoltam, hogy csak megjátszod magad.

STEPAS Várj egy kicsit, azonnal kijózanodom...

(Közben a szomszéd asztalnál:)

MILDA Talán ide kellene vezetni.

ALGIS Majd maga idejön. Máskor tudni fogja, hogy nem érdemes iszákosokkal leülni egy asztalhoz. No, a másik lábra! *(Milda lábára pillant, és konyakot tölt.)*

MILDA Ne légy malac!

ALGIS Több disznóhús lesz ebben az ötéves tervben! Proszit!

MILDA Mégis elszaladok megkeresni. *(Iszik.)*

STEPAS Nézz csak a szomszédainkra! Ne olyan feltűnően!

GÈLÈ Nem tudok lopva nézni.

STEPAS Nézz úgy. Mint egy nyomozó. Ne pedig úgy, mint az ügyész! Mintha másvalamit figyelnél... a belső berendezést, a mennyezetet, a mozaikot! *(Nevet)*

GÈLÈ Nem házaspár.

STEPAS Szerelmesek?

GÈLÈ Talán...

STEPAS Korábban a szeretőket kihívták párbajra. Most névtelen leveleket írnak ellenük... Iszol?

GÈLÈ Nem.

STEPAS Miért?

GÈLÈ Megvárom, amíg teljesen ki nem józanodsz...

STEPAS Ez büntetés?

GÈLÈ Az.

STEPAS Miért?

GÈLÈ Mune-Ramunéért.

STEPAS Mennyire féltékenyek vagytok ti, mindannyian!

GÈLÈ Nem azért. Én egyszerűen nem szeretem az át nem gondolt tetteket.

STEPAS Mi rossz van abban, hogy elhoztam ezt a kis virágszálat?

GÈLÈ Nem tudom. Azt nem tudom, hogy mi rossz van benne, de nem kellett volna.

STEPAS Meglesz a témád egy cikkhez. Erkölcsei kérdések. *(Nevet.)* De Ramuné egy szegény kislány. Sajnálom. Becsületszavamra! Tél, hideg, távoli csillagok, magány... ezek a szavak, mint a pelyva, de valahol... valahol tényleg valamilyen szomorúság rejlik benne... egyedül él. Az apjára nem emlékszik. A háborúban esett el. Az anyja meghalt... boldogtalan

szerelem. Mint kutya követte... elutazott Kazahsztánba... de az a fiú mégis dobta.

GÈLÈ Így mesélte?

STEPAS Nem, de így volt!

GÈLÈ Honnan tudod?

STEPAS Fantáziálok. *(Elneveti magát.)*

GÈLÈ Nagy kölyök.

STEPAS Az Újévet várva bolondozni is lehet. Iszunk?

GÈLÈ Amikor visszajönnek a mieink.

STEPAS Arra várhatsz. Remarque elrabolja a lányomat...

GÈLÈ Tudod, ő... emlékszem... ő...

STEPAS Ki az az ő?

GÈLÈ A szomszédunk...

STEPAS Ja! Mégis csak egy unszimpatikus pofa!

GÈLÈ A Gaisai főmérnöke.

STEPAS Érzem: öreg, és pénzes.

GÈLÈ Kaptunk egy levelet...

STEPAS Mit mondtam?

GÈLÈ Úgy néz ki, hogy erkölcsi arcát régóta nem mossa. Tőlünk valaki ellenőrizte.

STEPAS No, és hogy volt?

GÈLÈ Igazában nem is emlékszem, hogy hogyan is végződött a dolog. A tekintete valahogyan ravasz. Jóllakott és elégedett.

STEPAS Többé-kevésbé mindenki szeme ravasz.

GÈLÈ Csak nem a tied.

STEPAS Ez azt jelenti, hogy képes vagyok elrejtteni a ravaszságomat.

GÈLÈ A te szemed jó, jóságos... mint egy angyalé... *(Elneveti magát.)*

STEPAS Patás angyalé?

GÈLÈ Hiszen te szeretsz engem... *(Nevet.)*

STEPAS *(Zavartan)* Őszintén szólva - talán... no, nem tagadom... de te honnan tudod?

GÈLÈ *(Nevet)* A szemedből.

MILDA Nekem tetszik az a gyerek.

ALGIS A szomszédunk?

MILDA Aha...

ALGIS Tipikus divatmajom! Tudod az olyanokat, mint ő, egyenesen a fekete kocsiba és a rendőrségbe!

MILDA Miért?
 ALGIS Még kérded? Miért? Ha ilyen majom, semmi jót ne várj tőle. Vágd le a loboncát, vedd el pipáját!
 MILDA És tíz nap múlva? *(Nevet.)*
 ALGIS Nem bírná ki.
 MILDA Jó, hogy te nem vagy ügyész.
 ALGIS *(Nevet)* Nos, a trigonometriára! *(Konyakot tölt.)*
 MILDA Várj! Vytas! Végre!
 ALGIS Még ki is pirult. Szegény!

Megjelenik Vytas. Sovány, őszülő férfi. Szerényen van öltözve, nem az ünnepi alkalomhoz illően. Amint elhalad a szomszéd asztal mellett, a kezét Stepas vállára teszi.

VYTAS Üdvözltem!
 STEPAS Ah, jó estét! Honnan került ide?
 VYTAS És maga? *(Mindketten elnevetik magukat.)*
 STEPAS Mikor utazik Dániába?
 VYTAS Még nem tudni. A konferenciát elhalasztották. Ezenkívül akadt még pár más jelölt is...
 STEPAS Hol ül?
 VYTAS Annál az asztalnál.
 STEPAS Akkor szomszédok leszünk.
 VYTAS Úgy látszik. Később majd még beszélgetünk...
 STEPAS Feltétlenül. *(Vytas odamegy a saját társaságához.)*
 GÈLÈ Miért nem mutattál be neki?
 STEPAS Félttem, hogy még megtetszik neked.
 GÈLÈ Kicsoda ő?
 STEPAS Tanár.
 GÈLÈ Mit tanít?
 STEPAS Isten tudja. Valamit a fákról, az erdőkről... *(nevet)* A könyvébe ezt írta nekem: „Hogy tudd, mennyi tölgyfa nő Litvániában.”
 GÈLÈ És tudod?
 STEPAS Nem. *(nevet)*
 GÈLÈ Nagyon szimpatikus bácsi.

(Közben a szomszédos asztal mellett:)

MILDA Mi pedig csak várunk, várunk...
 VYTAS De sikerült már nélkülem is innotok.
 MILDA Már el akartam menni, hogy megkeresselek.

ALGIS Mondtuk, hogy meg kell menteni a férjét.

MILDA Kit köszöntöttél itt?

VYTAS Kit? Itt annyi az ismerősöm...

MILDA Ezt itt ni!

VYTAS Ja. Az Valiunas. Stepas Valiunas.

ALGIS Micsoda Valiunas?

VYTAS Író.

MILDA Ja, az, akiről beszéltél?

VYTAS Aha.

MILDA Nem ismertem meg. A fényképen másképpen néz ki.

VYTAS Tudod, a fényképek...

ALGIS Én meg azt gondoltam, hogy egy divatmajom. Honnan ismeritek egymást?

VYTAS Tavaly nyáron, amikor Palangába mentem, az úton beszédbe elegyedtünk. Így ismerkedtünk meg.

ALGIS Mégiscsak egy ingyenélő.

VYTAS Kicsoda?

ALGIS Az a te Valiunasod. Kigondol mindenféle ostobaságot vagy meghallgat másokat. Ilyenekkel még beszélni is félelmetes dolog. Fecsegni neki, ő pedig téged, egy-kettő, bevesz a regényébe. Aztán mindenki elolvassa, és nevetni fognak...

VYTAS Nem ír regényeket. Csak elbeszéléseket. Nem olvastál?

ALGIS Klasszikusokat olvasni sincs időm, és annyi kis írócska termett most egyszerre... Emlékszel, Vytas, Mažaika - *(Mildához)* - az irodalomtanárunk - azt szokta volt mondogatni: ne olvassatok jó könyveket, csak a legjobbakat olvassátok el!

VYTAS *(Nevet)* Ez tehát azt jelenti, hogy te csak a legjobbakat... láttam az íróasztalodon a „Sporthorgász”-t... igazi klasszikus! *(Mindenki nevet, a legjobban Algis.)*

ALGIS Igaz, azzal is dicsekedj el, hogy hány rubelt csalt ki tőled Avyželė!

VYTAS Egyet sem kért.

ALGIS Csodálkozom.

VYTAS És tőled?

ALGIS Éntőlem? Csak egy fityiszt kapna. Én részegesekkel nem foglalkozom.

VYTAS Ő egyáltalán nem részeges!

ALGIS Nemegyszer én magam is láttam! A sörözőben az orrával nemegyszer a földet szántja.

VYTAS Ha iszik is, nem munkaidőben. De most nem teheti... a felesége beteg, a lánya még kicsi. Nehéz a sorsa.

ALGIS *(Mildához)* Nem megmondtam? Meghatja Vytast, elködösíti...

VYTAS Tudod, szeretnék most neked odavágni egy olyan szót...

ALGIS Ha Milda megengedi...

VYTAS Lesz még rá időm, hogy megmondjam, amikor ő nem hallja. Te nem ismered ezt az embert.

ALGIS Nem is kívánom megismerni.

VYTAS Akkor minek beszélsz itt össze-vissza? Valaha verseket írt...

ALGIS Én is írtam... a gimnáziumban.

VYTAS Kiadott egy verses drámát „A lángok királya” címen.

MILDA Valóban?

ALGIS Nagy dolog! A barátok összedobtak száz litet és kinyomtatta.

VYTAS Hallgass, öregem! Liudas Gira elolvasta és megdicsérte. Gira akkor színházigazgató volt. Azt is megígérte, hogy bemutatja.

ALGIS És te ismerted Liudas Girát?

VYTAS Nem.

ALGIS Akkor honnan tudod, hogy megdicsérte? *(Szünet.)*

VYTAS *(Az ujjaival dobol az asztallapon.)* Érted, hogy mit jelent egy ilyen embernek elveszíteni az állását?

ALGIS Nem érdekel.

VYTAS Most tényleg be fog rúgni.

ALGIS Váljék az egészségére!

VYTAS A helyén meg Jankunaité ül, a rektor rokona.

ALGIS Vytuk, ne hallgass a szóbeszédre! Igyunk, barátaim!

VYTAS Ez nem szóbeszéd, ez az igazság.

ALGIS Ne légy szentebb a pápánál!

VYTAS Holnap bemegyek a rektorhoz.

ALGIS Holnap részeg leszel.

VYTAS Akkor holnapután. Elmegyek a rektorhoz, és megmondom neki, hogy ezt nem teheti, Makuliusnak is megmondom.

ALGIS Ha kevesebbet oktatsz, nyugodtabban élhetsz.

VYTAS Képzeld el, milyen aljas az a Makulius! Az intézet felelős titkárt kérészt, felvették volna. Avyželé papírai tiszták. Mitőlünk saját kérésére lépett ki, de Makulius valahonnan tudomást szerezve erről, eltanácsolta. Azt kezdte híresztelni, hogy részeges, nem kötelességtudó...

ALGIS No és ők?

VYTAS Természetesen visszautasították.

ALGIS És jól tették.

VYTAS Tudod, te úgy beszélsz, mint... *(Tölt magának egy nagy pohár pálinkát és kiissza.)*

MILDA Vytas!

VYTAS Amikor az ember ilyen disznóságokat lát, a sárga földig le akarja inni magát.

MILDA Mit veszel mindent a szívedre? No, és kicsoda neked ez az Avyželė? A testvéred? A rokonod?

VYTAS Nem, de így nem szabad eljárni!

ALGIS Ne verd bele az orrodát mások dolgába!

VYTAS Hallgass! Ne lásd? Ne hallgasd meg?

ALGIS Ha kell, csukd be a szemed! Az egészségesebb dolog.

VYTAS Becsületszóra! Itt mindenki hallja... Becsületszóra, holnap beme-
gyek...

ALGIS Holnapután.

VYTAS Holnapután... a rektorhoz!

MILDA Magyarázd el végre, hogy mi történt!

VYTAS Avyželė a nagypéldányszámú kiadványok részlegében dolgozott fele-
lős szerkesztőként. No és egy lánynak, a rektor rokonának, szüksége
lett egy helyre... a munkaviszony megkezdéséhez vagy isten tudja
mihez... A lány csak most került ki az iskolapadból. Sem Á-t, sem B-t
nem tud. Az iskolában faliújságot szerkesztett. *(Dühösen felnevet.)* És
elkezdődött! Avyželė mindjárt bűnbak lett. Bármit is tesz, sohasem jó.
Nem tudta ezt elviselni: „Akár el is mehetek.” Pont ez kellett nekik!
„Írd meg a felmondásodat!” Meg is írta. Később megbánta, de akkor
már túl késő volt...

MILDA De, Vytas... én azt gondoltam, hogy ez téged érint. Egy Avyželėért?
Hadd járjon ő maga a saját ügyében!

VYTAS Kikiáltották alkoholistának. Nem törődik magával.

MILDA Ne fájjon miatta a fejed! Szilveszter van, Vytas! Pár óra múlva boldo-
gabb új év köszönt be. Gyerünk táncolni!

VYTAS Menj övele, ha annyira akarsz!

MILDA Ah, találkozott egy undok alakkal, és elrontja a hangulatot. Becsület-
szóra, már én is kezdem őt gyűlölni... ezt az Avyželét.

VYTAS Menjetek inkább táncolni... *(Tölt magának pálinkát.)* Nektek talán
konyakot, hiszen ti urak vagytok! *(Konyakot tölt.)* Az egészségetekre,
a tietekre, akik mindennel meg vagytok elégedve! Boldog emberek
vagytok ti. *(Iszik.)*

MILDA Egyél valamit, Vytas! És ne légy olyan szeszélyes!

ALGIS *(Felemeli a poharát.)* Én - becsületszóra! - elégedett vagyok. Minden-
nel! Mi lehet gyönyörűbb az életnél? Semmi! Tudod, gyakran elgon-
dolkodom, és képtelen vagyok megérteni... a lakásod olyan, mint egy
szentély, van egy Moszkvicsod, minden évben külföldre utazol, kiadsz
egy-egy könyvet. Az életed jól megy, de te állandóan elégedetlen,
boldogtalan vagy.

VYTAS Ezért te mindig boldog vagy.

ALGIS Igen. Boldog vagyok. Mindig. Te pedig egy morgó medve vagy. Mi
hiányzik neked, Vytas? Micsoda?

VYTAS Ha a Földön szinte mindenki jóllakott és boldog lesz, és csak egyetlen
egy ember éhes és boldogtalan, akkor is nyugtalankodni kell miatta.
Érted te ezt? Érted, fiacskám? Az ember egyetlen, megismételhetetlen,
újja nem teremthető valami!

ALGIS Mindez nagyon szép, de öregem, nekem elég a saját gondom. Valahol
bombák robbannak, valahol emberek pusztulnak el... Tudom. De mi-
ben segíthetek én őrajtuk? Semmiben. Akkor minek teremtsünk káoszt
a saját fejünkben?

VYTAS Hogy boldog légy, neked nem sok dologra van szükséged: lelősz egy
nyulat - boldog vagy, berúgsz - boldog vagy.

ALGIS Igen, igen, te átkozott pesszimista! Én boldog vagyok.

VYTAS Boldog...

ALGIS Optimista vagyok.

VYTAS Nem, csak elégedett vagy.

ALGIS Optimista és elégedett, az egy és ugyanaz.

VYTAS Az ördögbe sem! Az optimista a jövőben hisz, abban bíz, te pedig
csak saját magadban bízol.

ALGIS Mit mondjak, Vytas, mit? Egészséges vagyok, a nők kedvelnek, pré-
miumot kapok. „Emeljük, emeljük fel a boldogság serlegét!” Gye-
rünk, Milda, rázzunk egyet!

MILDA *(Vytashoz)* Te pedig ne izgasd fel magad mindenféle semmiségért!
(Megcsókolja az állát.) No, mosolyodj már el! Nagyon szépen kérlek,
mosolyogj!

VYTAS Menjetek már, mozduljatok!

ALGIS Gyerünk, Milda, Hadd elmélkedjen magában... *(Milda és Algis el-
megy. Zene. Sötét.)*

DAL ARRÓL, HOGY EGY TÖBB MINT HÁROMMILLIÁRD

Amikor reggel
iszod a teát és hallod:
„A Betty tájfun Chilében az óceánba sodort egy egész falut.
Elpusztult tizenöt ember...” -
ezt mondod:
- Az nem sok.
És nyugodtan megtörlöd a szád.
Amikor az autóbuszon utazva
hallod:
„A lökhajtásos lezuhant - kettő pilóta...”
ezt gondolod:
„Csak kettő. Nem sok.”
És nyugodtan megkérded a szomszédtól:
- Maga leszáll?

Amikor a főnök kimegy ebédelni,
újságot lapozol,
benne ezt találod:
„A megmozdulásokban megsebesültek nyolcan, agyonverték négyet.”,
te mormogod:
- No, ez nem sok.
Hiszen itt az ország milliós...
És beugrasz a legközelebbi falatozóba.
De mit mondasz majd,
amikor a feleséged fogja olvasni:
„Tiszta szívből együtt érzünk X.Y-nal, akinek a férje
autóbalesetben az életét vesztette”?
Semmit sem fogsz tudni mondani,
mert te már nem leszel.
Akkor majd másvalaki mondja:
- Kis baleset. Csak egy, -
Ezt fogja mondani:
CSAK EGY,
mert nem tudja,
amint te sem tudtad, hogy
EGY TÖBB HÁROMMILLIÁRDNÁL,
mert a milliárdok - örökök,
a milliárdok - hatalmasak,
de az egy -
halandó,
gyenge
és segítségre szorul.
Ezért én az egyért vagyok -
Petrás Narbutasért,
aki 1843-ban halt meg, és
a kis Balandžaz falu
temetőjének a homokjába temették el.

És ezért én
Giordano Brunoért vagyok,
akit máglyán égettek meg
a Virágok terén.
És ezért én
a fiúért vagyok - a sápadt Julius Janonisért.
Azt mondod -
ők örökkévalóak,
mert élnek:
a falevelekben,
az esőcseppekben,
a csillogó őz-szemekben
vagy a házfal tégláiban.
De vajon a falevelek
susognak majd az inkvizítorok álnokságáról?
Vajon az őz-szemek tekintetében
megleled
a megnyúzott jobbágy kínját?
Vajon a hideg téglákban
ott sutognak a verssorok
a szerelemről és a gyűlöletről?
Nos,
akkor miért vagyok én egyért?
Petras Narbutasért,
Giordano Brunoért,
Julius Janonis költőért,
és teérted, X.Y.?
Én egyért vagyok.
És ezért vagyok én
mind a hárommilliárdért.

3. JELENET

Vytas egyedül ül az asztalnál. Zene. Bejön Albe.

ALBE *(Vytashoz)* Szervusz!

VYTAS Ah, Albe? Szervusz!

ALBE Ünnepelünk, ünnepelünk?

VYTAS Enoterápia.

ALBE És emberi nyelven?

VYTAS Borral gyógyítom magam. Foglalj helyet!

ALBE Megtehetem.

VYTAS Te talán az éjszakát is itt töltöd?

ALBE Most nem probléma hol tölteni az éjszakát.

VYTAS De ha azt beszélük, hogy nincs elegendő szálloda.

ALBE De a lányokból túl sok van.

VYTAS *(Nevet)* No, iszunk?

ALBE A maga számlájára!

VYTAS *(Tölt neki és magának konyakot.)* Proszit!

ALBE Köszönöm. *(Isznak.)*

VYTAS Egyedül vagy?

ALBE Minek nekem pótkocsi? Hiszen nem vagyok teherautó.

VYTAS Irigyellek, állandóan szép lányokkal.

ALBE Norgelané asszonyt csak nem bántotta meg az isten?

VYTAS Norgela urat ellenben megbántotta.

ALBE Nagyon szép feleséget adott neki. *(Vytas furcsán mosolyog.)* Ha tudom, hogy nem féltékenykedik, elárulhatom, hogy táncoltam vele.

VYTAS Mit?

ALBE Shake-et... tegnapelőtt...

VYTAS Tegnapelőtt? Nem lehet... Tegnapelőtt ügyeletes volt.

ALBE Még nincs szklerózisom. Tegnapelőtt.

VYTAS Azt mondta, hogy egész éjjel ügyeletes volt...

ALBE *(Nevet.)* Mi ebben a különbség? A kórházban vagy a kávéházban ügyeletes...

VYTAS *(Félbeszakítja.)* Kóstold meg a kaviárt!

ALBE Szintetikus?

VYTAS Hála Istennek, még nem. Bár azt beszélnek, hogy hamarosan gyártani kezdik. Régi kalucsniból.

ALBE *(Elneveti magát és megkóstolja a kaviárt.)* Meg lehet enni.

GÈLÈ *(Stepashoz)* Nézd csak, micsoda Apollo!

STEPAS Hol?

GÈLÈ Itt mellettünk.

STEPAS Albe?

GÈLÈ Aranyifjú?

STEPAS Higany! Szervusz! *(Int Albének.)*

ALBE *(Stepashoz)* Boldog Új Évet!

STEPAS *(Felemeli összeszorított öklét.)* Neked is!

GÈLÈ Azt mondd, hogy nem jársz presszóba, de mindenkit ismersz.

STEPAS Egykor szomszédok voltunk.

VYTAS *(Albehez)* Te is ismered?

ALBE Én a fél várost ismerem.

VYTAS Jó fiú!

ALBE Fiú? A harmadik X-et tapossa! De ki az ott vele?

VYTAS Nem ismerem.

ALBE Nem lenne rossz, csak egy kicsit sovány.

VYTAS Ellenben az a másik barátnője. Ott táncol. Az a piros ruhás, látod?

ALBE *(Örömmel)* Aha, Ramunèle! Ő is itt van?

VYTAS Kedves kisasszony, ahogyan az egyik klasszikusunk mondta. *(Mindketten elnevetik magukat.)*

ALBE Stepas-szal jött?

VYTAS Bizonyára, hiszen mellett ül.

ALBE Honnan ismerhetik egymást?

VYTAS Nem tudom. De kicsoda ő?

ALBE A „Müsq liniai”-ban dolgozik. Jó kis bábu!

VYTAS Figyelj, tényleg olyanok, ahogyan mondd?

ALBE Jó csajok. Miért nem szabad vigadni? Ha megöregszem, lesz mire emlékezni. Tudja, hogy fog kinézni annyi év múlva? Mint a nagynéném! Ez a kémia!

VYTAS De talán csak szóbeszéd?

ALBE Tanácskozzon az orvosokkal! Sokáig nem bírják ki. Még a tej sem segít!

VYTAS Az átkozott szintetika! Kigondolnak mindenféle ördögi dolgot, de ha menekülni akarunk - a tehénhez!

ALBE A tehénke a mi örök megmentőnk! *(Elneveti magát.)* Maga állandóan a kipusztuló fákról, halakról, őzekről ír... de a szomszédok ahogyan dohányoztak, most is éppúgy dohányoznak. A halak, ahogyan pusztultak, ugyanúgy pusztulnak.

VYTAS No, mit tanácsolsz?

ALBE Köpni mindenre!

VYTAS És utánunk a vízözön?

ALBE A technika fejlődést nem állíthatja meg!

VYTAS De az elbutulás, a meghülyülés útját el kell vágni!

ALBE Maga idealista!

VYTAS Materialista, Albe, materialista! Mert azt akarom, hogy a Földön emberek éljenek, ne pedig szaharai vakondok, amik még, amint mondják, a sugárzásra is köpnek.

ALBE És maga mit tanácsol Ramunének?

VYTAS Keressen másik munkát!

ALBE Maga igazi tréfamester! De úgy beszél, mintha nyugodt lenne. *(Szünet.)* Lecsapom Stepas kezéről, habár barátok vagyunk.

VYTAS No. Folytatjuk? *(Tölteni akar Albenek.)*

ALBE *(A tenyerével letakarja a poharát)* Volt a koktélbárban?

VYTAS Nincs ott semmi érdekes.

ALBE Hát a calvados?

VYTAS Azt mondták, hogy nincs?

ALBE Lesz!

VYTAS Akkor gyerünk! *(Felállnak. Stepas és Gélè mellett haladnak el.)*

STEPAS Már mennek?

VYTAS Orfeusz elvisz a pokolba...

ALBE Nem csatlakoztok hozzánk?

STEPAS *(Géléhez)* Gyerünk át a koktélbárba!

GÈLÈ Túl magasak a székek.

ALBE Felemeljük.

GÈLÈ Talán később.

ALBE Akkor a viszontlátásra a pokolban! *(Vytas és Albe kimegy.)*

STEPAS Tudod, ezt nem értem. Tizenhét évesekkel kezdesz ki.

GÈLÈ Akadt egy öreg!

STEPAS Már öreg vagyok. Megkérdeztem egyszer egy tizenhét éveset: hány éves koráig fiatal az ember. Ő pedig: huszonhatig. Tehát már két éve öreg vagyok. *(Elmosolyodik.)* A Beatles-frizura, a széles bőrszík engem nem érdekel. Én szűk nadrágot és tarka inget viseltem. Most

pipázom... de engem az érdekel, hogy mire gondolnak. Már feszélyezve érzik magukat mellettem, úgy néznek rám, mint egy gondozásra szoruló öregre... én pedig őrájuk, mint más bolygók lakóira...

GÈLÈ Várj csak, eltelik még pár év, és találtok majd közös nyelvet.

STEPAS De akkor lesznek más tizenévesek. *(Szünet)*. Tranzisztoros rádiók, shake, zsargon - mindez csak póz. És belül mi van? Szörnyen szeretném megérteni őket, és félek, hogy nem értem meg. De talán... talán csak úgy tűnik, hogy együtt élünk, pedig valóban... Hiszen mások a mi indulási pontjaink... Mint a futók, akik más-más időben startolnak. Az egyik már messze van, nagyon messze, a másik pedig csak indul...

GÈLÈ *(Mosolyog.)* Állj meg, akkor utolérnek.

STEPAS Nem lehet ezt elképzelni. *(Szünet)* Én talán nem írom meg a kisregényemet...

GÈLÈ Stepas, hiszen sírtál, hogy nem fogod megírni a „Találkozás”-t.

STEPAS A „Találkozás” az teljesen más. A „Találkozás”-t magamról írtam. De amit őroluk írok, ismét csak saját magamról lesz. A mi fiatalságunk, gondolataink, a mi szavaink. Csupán minden feltétlenül áttéve a hatvanas évekre...

GÈLÈ Minden rendben lesz, Stepas. Ez alkalommal is megírod!

STEPAS Optimista!

GÈLÈ Nem így van? Te magad is tudod, hogy így!

STEPAS Lehet. De nekem most ettől még nem könnyebb a dolgom. *(Hirtelen.)* Figyelj csak! Ha én most odamegyek ahhoz a bácsihoz és pofon vágom?

GÈLÈ *(Nevet.)* Nagyon udvariatlan leszel.

STEPAS Petras Jonaitis találkozott Jonas Petraitisszal. *(Gèle nevet.)* Ez a te cikkedből van, amit az udvariasságról írtál.

GÈLÈ Meg akarsz sérteni?

STEPAS De az tényleg jó cikk. Becsszó! Habár, őszintén megvallva, a te cikkeid az ifjúságról nekem nem tetszenek.

GÈLÈ Miért?

STEPAS Túl racionálisak és igazak.

GÈLÈ És ez baj?

STEPAS Tudod, olykor tévedni is jobb dolog. Legalább egy kicsit... Ha az ember téved, akkor mindenki számára érthető. De az okosak és az igazak valamiért gyanúsaknak tűnnek.

GÈLÈ Én is gyanús vagyok?

STEPAS Te kivétel vagy! De te is... úgy írsz, mint egy bíró, aki előtt minden világos. „A mi derék fiataljaink” és pont.

GÈLÈ De ez vitathatatlan. És nem is értem, hogy mit akarsz mondani.

STEPAS Pokolba a frázisokkal! Az ördögbe a felszínes ítéletekkel! Fontoljuk meg, és ne csak vakon állítsuk! *(Szünet)* Az ifjúság nem lehet sem rossz, sem jó. Olyan, mint maga a nép! Millióan. Derék és alávaló, ostoba és okos. *(Szünet.)* Nem akarom átölelni, amit nem lehet. Meg akarok érteni egyet: egy fiút, egy lányt! És ha sikerülne megértenem akár csak egyet is...

GÈLÈ Azt gondolod, hogy Ramunè megmagyarázza neked? *(Stepas mosolyog. Visszajön Ramunè és Erich)*

RAMUNÈ No, hogy táncoltunk?

STEPAS Jól.

RAMUNÈ Csak jól?

STEPAS Csodásan!

ERICH *(Géléhez.)* Az a férfi a Rádiótól, szeretne beszélni velem...

GÈLÈ Ja, Petras? Hívd ide hozzánk!

ERICH Nem egyedül van.

GÈLÈ Kár...

ERICH Egy pillanatra itt hagynálak benneteket, szabad?

GÈLÈ Csak ne maradj el túl soká! *(Erich elmegy.)*

STEPAS *(Géléhez)* Gyerünk táncolni!

GÈLÈ *(gúnyosan)* Ha Ramunè megengedi.

RAMUNÈ Megengedem. Csak Stepas nem túl jó táncos. Háromszor is a lábamra lépett.

GÈLÈ Akkor magának szerencséje volt. Velem rosszabb dolgok szoktak történni. *(Gélè és Stepas elmegy. Ramunè egyedül ül. Megszólal a zene. Ramunè figyel a táncolókat. Néha kritikusan elfintorítja az orrát.)*

ALBE *(Odamegy Ramunéhez.)* Egy ilyen asztalnál, és egyedül?

RAMUNÈ *(Örvendve)* Albe?

ALBE Nem hiszed? *(Stepas helyére ül.)*

RAMUNÈ Mit keresel itt?

ALBE Semmit.

RAMUNÈ Mit eszel?

ALBE Semmit.

RAMUNÈ Hogyhogy semmit? Egész idő alatt rágsz valamit.

ALBE Rágógumit.

RAMUNÈ Adj egyet!

ALBE Nincs. *(Szünet.)*

RAMUNÈ Láttad a barátomat?

ALBE Nem. Játsszani fogtok?

RAMUNÈ Disznó! Tudod, hogy ő kicsoda? Író!

ALBE Akkor ő írta a harmadosztályú gépkocsivezetői tankönyvet?

RAMUNÈ Egy elbeszélés-kötetet, te ostoba!

ALBE Nem szeretem a prédikátorokat.

RAMUNÈ Miért a prédikátorokat?

ALBE Az írók, a prédikátorok egyformán oktatnak. Régóta ismered?

RAMUNÈ Régóta.

ALBE Egy nap? Kettő?

RAMUNÈ Két éve!

ALBE Ola la! Tölts konyakot!

RAMUNÈ *(Odatolja a poharát.)* Idd ki az enyémet!

ALBE Alig van a fenekén!

RAMUNÈ Nem töltök neked az idegen konyakból.

ALBE Nem a tied?

RAMUNÈ Csak két kopekem van, a trolira.

ALBE Adjak kölcsön még egyet, a kompra?

RAMUNÈ Stepas elvisz taxin.

ALBE Mit nem mondasz? Pedig azzal dicsekedtél, hogy megkapod a száz-hetvenet is!

RAMUNÈ Elértem a kétszázat! Selejtet termeltünk. Az egész gyár. *(Nevet.)* Most szigorúan vesznek. Minket is, a mestereket is! Hát te mennyit keresel?

ALBE Nem az számít, hogy mennyit keresek, hanem hogy mennyim van.

RAMUNÈ És mennyid van?

ALBE Amennyi van, az mind az enyém! *(Nevet.)*

RAMUNÈ Disznó! Még sokáig fogsz itt ülni?

ALBE Miért?

RAMUNÈ Menj innen! Ahová akarsz!

ALBE A fényes holnapba?

RAMUNÈ Mehetsz a holnapba is...

ALBE A holnap olyan, mint az autóbusz - maga eljön - megvárom.

RAMUNÈ Albe, mindjárt visszajön Stepas. Nem akarom, hogy meglásson téged.

ALBE Őszintén beszélsz.

RAMUNÈ És kedvesen.

ALBE De talán örülni fog, ha meglát?

RAMUNÈ Eredj, Albe! Légy ember!

ALBE És ha én véletlenül éppen azt akarom, hogy az író úr adja nekem a könyvét, és dedikálja, szorítsa meg a kezem...

RAMUNË Albe, már jönnek!

ALBE És azt mondaná: „A könyvem, Albinas, megtanítja élni. Sok sikert a munkában és boldogságot a magánéletben.” *(Jön Stepas és Gélé. Stepas, megpillantva Albet, barátságosan elmosolyodik.)*

STEPAS Már vissza is jöttél a pokolból?

RAMUNË Ismeritek egymást?

ALBE *(Ramunéhez)* Régóta. *(Stepashoz)* Calvados nem volt.

STEPAS *(Géléhez)* Ismerkedjete meg. Albinas...

GÉLÉ Gélé.

ALBE Örvendek. *(Kezet fog a nővel.)*

STEPAS Iszol velünk?

ALBE Egyszer is visszautasítottam?

STEPAS Az anyád azt mondja, hogy absztinens vagy.

ALBE Az anyák sohasem ismerik a gyerekeiket.

GÉLÉ Mert a gyerekek nem viszik el az anyákat a Metropolba.

ALBE Régóta nem járok abba a kocsmába. A Szélmalmot szoktam látogatni. *(Stepashoz)* Te már voltál ott?

STEPAS Amíg nincs Volgám...

ALBE A mi korunkban ha az embernek nincs autója, az már bűn!

STEPAS És ha pénze nincs?

ALBE Az kétszeres bűn.

STEPAS Akkor én javíthatatlan bűnöző vagyok!

ALBE Hát a könyved?

STEPAS A könyvek olyanok, mint a gyerekek, öregem. Ők mindig a sors kegyére bízzák a szüleiket.

ALBE Akkor hagyd abba az írást, és gyere el mihozzánk az üzembe. Nálunk az éjjeliőr is többet keres. *(Szünet.)*

STEPAS Tényleg menjek el éjjeliőrnek?... Örnek lenni vagy nem lenni? Ez itt a kérdés...*(Szünet)* Igyunk!

GÉLÉ Mire?

STEPAS Talán arra, hogy éjjeliőr leszek? Az Újévre! *(Az órára pillant.)* Bár még korán van, de... *(Felemeli a poharát.)* Igyunk a boldog és jó Új Évre!

ALBE Azt hiszed, hogy jobb lesz?

GÉLÉ Hát maga?

ALBE Minálunk mások gondolkodnak. Én nem szeretem a tervezgetést. Az mindig irreális.

GÈLÈ De az emberek mindig reménykednek, ábrándoznak.

ALBE Ez gyerekes dolog, bocsásson meg!

GÈLÈ Maga miért ilyen?

ALBE Milyen?

GÈLÈ Hiszen mindez csak póz! Ne haragudjon, ha nyíltan beszélek, de maga Stepas barátja.

ALBE *(Ironikusan)* Készen állok mindent végighallgatni.

GÈLÈ Látja, én jóval idősebb vagyok magánál, a nagynénje is lehetnék...

ALBE Örülnék, ha ilyen nénikém lenne.

GÈLÈ Köszönöm - hát olykor-olykor írok magukról...

ALBE Mirőlunk? Énrólam?

GÈLÈ Nem magáról személyesen, természetesen, de a magával egykorúakról. Megpróbálok következtetéseket levonni. Sőt tanítani. De most gondolkodom. Stepas talán tényleg igazat mondott? Nem értem magukat, de oktatok.

ALBE Nem olvastam a cikket. Most azt mondja: póz, álarc... De mi egyáltalán nem szeretjük az álarcokat és a kétszínűsködést. A világot mi olyannak látjuk, amilyen.

GÈLÈ És milyen?

ALBE A világ egy cirkusz. Mindannyian a saját számunkat adjuk elő. Ki zsonglőr, ki bohóc... Az egyik tüzet nyel, a másik kócot.

STEPAS Hát én?

ALBE Te illuzionista vagy. A cilinderedből színes szalagokat húzol elő.

GÈLÈ Kategorikusan... *(Szünet)* És maga nem akarja megjavítani?

ALBE Mit?

GÈLÈ A világot.

ALBE De minek?

GÈLÈ Hogy emberibbé tegye.

ALBE *(nevet.)* Nekem a saját Volgám megjavítására sem jut időm. És a világot kellene megjavítanom? ... Javítsák meg azok, akiknek nincs mit tenniük. *(Az újonnan hangszerelt Sztyenka Rjazint játssza a zenekar.)*

GÈLÈ Sztyenka Rjazin?

ALBE Nem!

GÈLÈ Figyeljen jól! „Volga! Volga!” *(Dúdol.)*

ALBE Ez a régmúltban volt. Most pedig a „Vége a karneválnak” a címe... Gyerünk, Ramunè, táncoljunk!

RAMUNÉ Gyerünk! (*Elmennek.*)

GÈLÈ A te leendő elbeszélésed hőse?

STEPAS Pontosabban az antihőse.

GÈLÈ Megsértődtél, amikor azt ajánlotta, hogy menj el éjjeliőrnek?

STEPAS Nem. Ő egyáltalán nem akart megsérteni. Ő így is gondolja.

GÈLÈ De te azt mondtad, hogy csak egy kicsit ismered.

STEPAS Elfecsegtünk párszor egy kis konyak mellett. (*Szünet*) Nagyon kényelmetlenül érzem magam mellette. Megfigyelted, hogy milyen gúnyos a tekintete? Minket néz, és ezt gondolja: szegények vagytok ti, szegények... Nem érzem magam teljes értékűnek... (*mosolyog*) De tényleg, talán minden semmi. A művészet, a filozófia, a jóság... félek az ilyen emberektől. Észrevetted? Én nem vitatkozom vele. A szavak - a legemelkedettebb, a legszívélyesebb szavak csak megnevettetik...

GÈLÈ Ha csak a szavakban nem hinne, az a bajnak csak a fele lenne, de ő semmiben sem hisz.

STEPAS Mi sok mindent nem értünk, Gèlè. Mi korábban startoltunk, az albék és a ramunék később.

GÈLÈ De egy asztal mellett találkozunk. Te pedig azt mondod, hogy lehetetlen dolog találkozni.

STEPAS A stadionban - talán észrevetted - a hosszútávfutók olykor egymás mellett futnak. De az egyikük az első kört fejezi be, az ellenfele pedig az utolsó előtti. Egymás mellett szaladnak, de egy egész körrel vannak egymástól távol.

GÈLÈ Egymás mellett - minden körrel egymástól elválasztva.

DAL A KULCSOKRÓL

Amikor elmegyünk,
otthagyjuk a kulcsokat.
Otthagyjuk a házunk
kulcsait
az utánunk jövőknek.
Kik ők - mi azt nem tudjuk,
mi kik vagyunk - ők sem fogják tudni
de a kulcsokat elveszik.
És hosszan fogják forgatni
a zárokban,
mert nem tudják,
hogy merre kell,
nem tudják,
hogy melyik kulcs
melyik zárba való.
És azokat át kell tenniük,
vagy új kulcsokat kell
készíteniük,
vagy tolvajkulcsokat...
De amikor elmegyünk
otthagyjuk a kulcsokat -
a saját kulcsainkat
az utánunk jövőknek
hátrahagyjuk.

4. JELENET

Kávéház. A jazz elhallgat. Az asztalnál Gélè és Stepas.

GÈLÈ Nézd, jönnek vissza! Albe már meg is ismerkedett Erichhel.

STEPAS *(nevet)* Azt reméli, hogy Erich küld majd neki rágógumit. *(Bejön Erich, Ramunè és Albe.)*

ALBE Utazom tovább!

GÈLÈ Remélem, még találkozunk.

ALBE Feltétlenül! *(Elmegy.)*

GÈLÈ *(Erichhez)* Adtál interjút?

ERICH És elhoztam a verseit. *(Papírlapokat vesz elő, olvas.)* „Arról a sárga estéről”... megpróbálom lefordítani.

GÈLÈ Mutasd csak meg nekem Petras verseit! *(Elveszi Erich től.)*

STEPAS Erich, te egy kicsit talán emlékszel a fasizmusra.

ERICH Én akkor kétéves voltam. Mire emlékezhetnék?... Emlékszem az óriási holdra... az égen robbanó lövegre... egy amerikai dzsipre, az oroszok tábori konyhájának hosszú kéményére...

STEPAS Vagyis nem tudod megmagyarázni...

ERICH Mit? Azt, hogy hogyan jön létre a fasizmus?

RAMUNÈ Istenem! Találatok egy jó témát! Unalmas!

STEPAS *(Ramunéhez)* Szereted a piros kaviárt?

RAMUNÈ Nagyon.

STEPAS Edd meg az én adagomat! Egyél és hallgass!

GÈLÈ *(Stepashoz, szemrehányóan.)* Nem, te nem olvastad az udvariasságról szóló cikkemet.

ERICH Az egyik írónk ezt mondta: amikor állandóan a legnagyobb esztelen-ségeket állítják, hogy például a bolgárok mocskosak, a litvánok tolvajok, a spanyolok erkölcstelenek, és amikor mindenki elkezd ezt ismételgetni, akkor veszi kezdetét a fasizmus...

STEPAS Olvastam egyszer egy magyar költő versét: egy sörözőben egy részeg beleköt egy gyerekbe és arcon csapja. Senki sem áll a gyerek mellé, mindenki közömbösen nézi. Csak egy valaki mondja: „Úgy látszik, vernek egy cigányt”... egy cigányt... ebben a mondatban, úgy tűnik, ott van az egész fasizmus lényege. Nem embert vernek, nem egy bűnöst, hanem valamilyen cigányt... valamilyent... valamilyen lengyelt... valamilyen litvánt... Nagy dolog ez?

GÈLÈ Nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy mindnyájunkban ott rejlik a fasiszta?

STEPAS De bennem tényleg nem rejlik!

ERICH Énbennem sem. *(Mosolyog.)* Habár német vagyok.

GÈLÈ *(Mosolyog.)* Te demokratikus német vagy! Te jó vagy.

RAMUNÈ *(Felemeli a poharát.)* Erichre, a demokratikus németre! *(Mindenki nevet. Hangosan szól a zene. Bejön Milda és Algis.)*

MILDA És hol van a mi Vytasunk?

ALGIS El nem vész!

MILDA Csak be ne rúgjon!

ALGIS Hadd legyen! Ma Szilveszter van. És egész évben úgyis megjártssza a józan életút!

MILDA Végül is nem gyerek!

ALGIS Azt képzeled, hogy nekem nincsenek gondjaim, kellemetlenségeim? Isten adjon ennyi mindent az ellenségeimnek! De tudom, hogy ha marcangolom önmagam, az semmit sem segít. Minek ordibálni, ha lehet mosolyogni?

MILDA Már nemegyszer mondtam neki. Mindjárt haragszik, háborog... *(Konyakot tölt.)*

ALGIS Azzal vádol engem, hogy elégedett vagyok, boldog. De én ezt kiharcoltam, nem a lottón nyertem. Dolgoztam, fáradoztam, mint koldus álldogáltam a főnökök ajtaja előtt. De most... de most mindennel elégedett vagyok, ez igaz! De hiszen nagy boldogság elégedettnak lenni. Ő azonban nem képes boldog lenni, és ezért megőrül. Az irigységtől. *(Szünet.)*

MILDA Igyunk az egészségünkre!

ALGIS Igyunk! *(Tölt.)* No, az egészségedre!

MILDA A tiedre! *(Isznak, összecsókolóznak. Bejön Vytas. Talán úgy tenne, hogy semmit sem látott, de Milda észreveszi.)*

VYTAS *(Mintegy boldogan.)* Egészségedre!

MILDA *(boldogan)* Mi most arra iszunk, hogy szabadon tegezzük egymást.

VYTAS Sok boldogságot! *(Leül. Szünet.)*

ALGIS Hol voltál?

VYTAS Ott, ahová a király is gyalog jár.

MILDA *(Mesterkéltén, szemrehányóan.)* No, de Vytalis!

VYTAS No, jól van, jól! *(Algishoz)* Adj gyufát!

ALGIS *(Odaadja a dobozt.)* Egy szál maradt benne.

VYTAS *(Rágyújt. Szünet. Olvassa a címke feliratát.)* Gyufa a gyárigazgatónak! *(Megmutatja a rajzot Algisnak.)* Ez te vagy!

ALGIS *(Rápillant.)* Hasonlít? Milda, nézd csak meg!

MILDA *(Nevet)* Nem mondanám.

ALGIS *(Vytashoz)* No látod! A nejed azt mondja: nem hasonlít.

VYTAS *(Haragosan elneveti magát.)* Az én nejemnek nagy tekintélye van előtted.

ALGIS No, nyugodtan, akár csak egy kicsit is hasonlítok rá?

VYTAS Nem pofára, csak úgy általánosságban!

ALGIS Figyelj csak, nem untad még meg, mi? Legyen józan, legyen részeg, folyton csak ugyanazt hajtogatja. Talán nem érted, hogy minekünk a termelés a fontos, nem pedig a környezetvédelem! Mi javakat termelünk!

VYTAS Kinek?

ALGIS Magunknak és a gyermekeinknek!

VYTAS Tudod, milyenek lesznek azok a gyerekek? Betegesek, torzszülöttek! Még atombombára sem lesz szükség! A te civilizációd megsemmisíti az emberiséget! *(Sziünet.)* De én talán hülye vagyok, teljesen kretén, az ördög tudja, hogy honnan kerültem a Földre, mint a kutya egy mély kútba. És kedvem támad kutyaként nyüszíteni... Neked talán nincs kedved? Soha?

ALGIS Részeg vagy, Vytas!

VYTAS Egy kiló halért hidegre ültetik az orvpecázót!

ALGIS Egy kilóért még nem ültetik le.

VYTAS Te pedig milliót pusztítasz el, és semmi!

ALGIS Hogyhogy semmi? Büntetést fizetünk. *(Nevet.)* Te szörnyen elmaradtál az egész élettől, barátcskám. Értsd meg, a technika századában...

VYTAS *(Félbeszakítja.)* Ha a te technikád a leégett fenyvesek, a tüdőrák, akkor legyen az háromszor is átkozott!

ALGIS Vytas, te részeg vagy, és nem tudod, hogy mit fecsegsz!

VYTAS Részegen is elmondhatom, amit gondolok. Te, legkedvesebb barátom, gané vagy!

ALGIS De legalább ne ilyen hangosan!

VYTAS Megmondhatom súgva is, ha félsz, hogy valaki meghallja. Te, barátcskám, gané vagy!

MILDA Vytas, ez aljasság! Szégyellem magam miattad...

VYTAS Te inkább hallgatnál, Milda. Azt hiszed, hogy én nem értem... nem látom... nem veszem észre...

MILDA Mi van veled, Vytas? Miről beszélsz?

VYTAS Te ugyanolyan csaló vagy, mint ő... a mi pozitív hősünk!

MILDA Nekem ez fáj!

VYTAS Ne játszd meg magad, ha nem vagy rá képes... Ne rezegtesd a hangodat... *(nevet)* és ne nézz ilyen szemekkel! Ahogyan Júdás nézett Krisztusra. Az ördögbe, a pokolba! Szálljatok be a kocsiba és eredjetek! Mire vártok? A felesége ügyeletes... az ágy üres.

MILDA *(Algishoz)* Elment az esze...

VYTAS Talán hívjuk ki a mentőket? *(Nevet)* Húzzátok rám a kényszerzubonyt! Így! *(Mutatja)* Csak szörnyen kényelmetlen lenne. Tíz könyv szerzőjéről kiderül, hogy elvesztette az eszét. *(Nevet)* És ne nézz engem ilyen szemekkel! A tekintet nem kés, nem hasít ketté... Mit hallgatsz, te, pozitív hős?

ALGIS Úgy látszik, hogy itt az ideje, hogy ágyba kerülj.

VYTAS Szilveszterkor?

ALGIS Az ágyban köszöntsd az Új Évet!

VYTAS Hát ti? Ti hol köszöntitek?

MILDA Mit tegyünk vele? Istenem! Annyira nem akartam eljönni erre az átkozott ünnepségre...

VYTAS Te nem akartál! Én nem akartam! Ő sem akart! Akkor hogyan kerülünk mi ide? Hogyan? *(Szünet)* Menjetek... No, menjetek táncolni... Vagy... őhozzá!

MILDA Téged pedig elvisznek a kijózanítóba.

VYTAS No, jól van. Az ördögbe is! *(Lehajtott fejjel ül.)* Ne féljete, többet nem fogok inni. Úgysem segít.

MILDA Vytas!

VYTAS Ofélia, azonnal az amatőr színjátszó csoportba!

MILDA Vytas!

VYTAS Ha ti nem mentek, elmegyek én!

MILDA Hová? *(Vytas legyint és elmegy. Ekkor tér vissza Stepas és Ramunė)*

RAMUNĖ Pezsgőt, pezsgőt!

STEPAS Megfázol.

RAMUNĖ Én megfázom? Hát te? *(Odasimul Stefanicsához)*

STEPAS Én, látod, olyan vagyok, mint egy kihűlt fűtőtest...

RAMUNĖ *(Megérinti a kezével.)* Kihűlt fűtőtest... *(A homlokára teszi a kezét.)* Forráspont!

STEPAS Sok bort ittam!

RAMUNĖ Igyál még konyakot!

STEPAS Van feleségem, Ramunė. Én nős vagyok. Nős!

RAMUNĖ És aztán?

STEPAS Én nős vagyok. NŐS!

RAMUNĖ Már mondtad... Istenem, milyen unalmas is vagy te... Én pedig úgy képzeltem, hogy te modern gondolkodású vagy. Derék legény! És ráadásul író! *(Hozzásimul.)* Csókolj meg!

STEPAS Néznek.

RAMUNĚ Megtiltottad, hogy nézzenek? *(Stepas sután megcsókolja.)* Oh! Micsoda hideg, ha! Brr... Talán nem tudsz csókolózni?

STEPAS Igyál egy kis pezsgőt, te szegény kis emberke...

RAMUNĚ *(Haragosan)* Minek nevezel te engem?

STEPAS Szegény kis emberke...

RAMUNĚ Én szegény? Nem én vagyok szegény, hanem te, tudod, hogy te milyen vagy? Kocsonya vagy! Kocsonya citrom nélkül! Én pedig virágszál! Te gyáva vagy! Félsz az emberektől, félsz a feleségedtől! Én senkitől sem félek! Senkitől! Te tetszel nekem, és én nem félek senkitől. Azt akarom, hogy te csókolj meg engem! És nyíltan! Én itt unatkozom. Gyerünk el innen! Menjünk! Kocsonya citrom nélkül! Legalább Szilveszter éjjelén! Legyél ember! És ne nevezz engem szegénykének! Ez undorító. Ki nem állhatom. Én nem vagyok szegény! Gazdag vagyok! *(Átöleli a férfit.)* Menjünk el hozzám! *(Belekapaszkodik a nyakába és húzza magával.)*

STEPAS *(Eltasztja.)* Ne butáskodj! Inkább igyál egy kis pezsgőt, és megyünk...

RAMUNĚ *(Boldogan)* Megyünk?

STEPAS És megyünk táncolni.

RAMUNĚ Kocsonya! Igazi kocsonya! *(Tölt magának a pezsgőből.)* Te nem iszol?

STEPAS Nekem már elég...

RAMUNĚ Ha nem akarsz, hát ne igyál! Iszom én egyedül is. *(Lassan, ízlelgetve az italt, iszik. Megjelenik Vytas. Odamegy Stepashoz és Ramunéhez.)*

MILDA Mit tegyünk?

ALGIS Ne törődj vele, ez minden!

MILDA Talán ez lesz a legjobb...

VYTAS Nem zavarlak titeket?

STEPAS Nem, nem!

VYTAS Tényleg nem fogok zavarni?

STEPAS Már én éppen ide akartam hívni.

VYTAS Tényleg? *(Ramunéhez)* Szervusz...

STEPAS Ismerik egymást? Ramuné... Vytas Norgela...

RAMUNĚ Szervusz.

STEPAS Iszunk?

VYTAS Köszönöm. Én már úgyis... Itt az ideje, hogy kijózanodjam.

RAMUNĚ Éjfélig még sok idő van.

VYTAS Annál jobb. Ha minden hullámszik és forog.

RAMUNĚ A Föld forog.

VYTAS *(Elneveti magát.)* Talán ezért is... *(Stepashoz)* No, mi újság?

STEPAS Semmi újság.

VYTAS A könyv megjelent?

STEPAS Meg.

VYTAS De én nem láttam. Annyi a munkám! Még arra sem jutott időm, hogy benézzek a könyvesboltba. Azt kérdezitek, hogy miért van ekkora időhiány? Emlékszem a gyermekkoromra... Milyen hosszúak voltak a napokkal... Hosszú reggelek és hosszú esték... Most észre sem veszem a napokat. Csak az estéket... mint a napok csutkáit. Ti nem érzitek?

STEPAS Nem, erre még nem gondoltam...

VYTAS Még kisgyerek! Mikor is születél?

STEPAS Negyvenben.

VYTAS Érthető, hogy az időt napokkal méri. Én hetekkel... Hétfő - a reggel, vasárnap - az éjszaka. Valamikor hallottam, hogy amikor az ember öregszik, számára az idő kezd sietni. Most már én magam is észreveszem... *(Szünet.)* Mondjátok, nem zavarok?

RAMUNĚ *(Nevet)* Micsoda egy nevetséges ember maga!

STEPAS Iszik? Ez jó konyak...

VYTAS Micsoda?

STEPAS Jó márka.

RAMUNĚ Töltök magának. *(Tölt.)*

VYTAS Köszönöm. Most csak az estéket veszem észre... A gyermekkoromban csak reggelek voltak... *(Iszik)* Gaiva... emlékszem, amikor kicsi voltam, és a gyerekkocsiban ültem, gaivát ittam.

STEPAS Az íze talán másmilyen volt.

VYTAS Minden bizonnyal... az reggel volt... nagyon-nagyon régen. *(Szünet.)* No, megyek is.

STEPAS Hová?

VYTAS Bárhová...

STEPAS Várjon egy kicsit! Mindjárt visszajönnek a barátaim.

VYTAS Kik azok?

STEPAS Jó emberek. Gélé - a szerkesztőségből. Erich - diák a demokratikus Németországból.

VYTAS Tudsz németül?

STEPAS Guten Tag! Setzen Sie sich, Anne und Berta baden... Erich jól beszél litvánul. Le akar valamit fordítani tőlünk...

VYTAS Rendes gyereknek látszik.

STEPAS Alig pár napja ismerjük egymást. Gélé Berlinben ismerkedett meg vele, ahol turistaként járt.

VYTAS Emlékszel rájuk?

STEPAS Kikre?

VYTAS A németekre.

STEPAS Akkor két- vagy hároméves voltam... abból az időből csak egy darázs-ra emlékszem... megcsípte az ajkam.

VYTAS Én emlékszem a zászlókra, a foglyokra, a fát szállító fogatokra, a golyószórók kereplésére... *(Szünet)* Az én... barátom... még német börtönben is ült.

STEPAS Börtönben ült? Bizonyára egy kicsit idősebb magánál.

VYTAS Nem sokkal. Alig néhány évvel. Történeket lopott, eladta a partizánoknak.

STEPAS Arra gondolok, hogy írok egy kisregényt a német megszállás éveiről. Sokat mesélhetne. Mutasson be neki!

VYTAS Csalódni fogsz. Semmire sem emlékszik. Csak az önéletrajzában nem felejtí el megemlíteni. Látod, milyen gonosz vagyok... Nem rossz... *(Szünet.)* Bár, őszintén szólva, jó téma lehetne egy regényhez... A mi utcánkban, Klevaiban, élt egy zsidó... nem tudtuk a nevét, egyszerűen Muzsikusnak neveztük. Az étteremben játszott. Amikor közeledtek a németek, nem menekült el. „Hiszen semmi rosszat sem tettem...” Egyszer, amikor már bejöttek a németek, találkoztam vele. Vitte a kis hegedűjét, a kabátján ott sárgállott a csillag. „Látod, Vytas, kitüntettek!” Miért nem menekült el? Nem bújt el? Nem értem... Algis mesélte, hogy a börtönben találkozott egy zsidóval, egy zenésszel. Azt állítja, hogy az más valaki volt, de én valamiért meg vagyok róla győződve, hogy ő volt az...

(Sötét)

5. JELENET

Cella. Egy kis villanykörte megvilágítja Vetrát és a Muzsikust. Valahol vidám zene szól.

MUZSIKUS Mulatnak. Az étteremben,
VETRA Mulatnak. A gazemberek!
MUZSIKUS Miért gazemberek? Sokan vannak, akik mulatnak. Szilveszter van!
VETRA Most? A véres világban? Ki mulathat most? Csak a kutyák!
MUZSIKUS *(Járkál a cellában.)* Reggelig játszottunk.
VETRA Átkozott burzsujok!
MUZSIKUS Hol a burzsuj? Hol a munkás? Az Újév az mindenki ünnepe!
VETRA A munkás a burzsujtól mindig megkülönböztethető!
MUZSIKUS Mennyire gyűlölködsz!
VETRA Te pedig mennyire alázatos vagy!
MUZSIKUS Alázatossággal keressük meg a kenyeret.
VETRA De harcolni kell! Az ördögbe is! Harcolni! *(szünet)*
MUZSIKUS Te harcoltál, én nem. Mi a különbség? Együtt fogunk meghalni.
VETRA Figyelj csak, és miért nem csuktak le téged korábban?
MUZSIKUS Az igazolványomban az állt, hogy román vagyok. A szüleim Constantinából származnak. Engem itt senki sem ismert...
VETRA Hallottalak játszani. Az étteremben... még fel is figyeltem. Csoda! Egy zsidó! És itt az SS. Arra is emlékszem, hogy mit játszottál. Hallod? *(Hallani az „Es geht alles vorüber” foszlányait.)* Ezt! *(Szünet)* Én is akartam hegedülni... de... *(Legyint.)*
MUZSIKUS Megtaníthatnálak.
VETRA Ha a túlvilágon találunk hegedűt.
MUZSIKUS Mikor vezetnek ki minket?
VETRA Jövőre.
MUZSIKUS A jövő évig maradt még pár óra. *(Félhangon)*
Zig gevein amul,
A klein idale,
Hot er hegat
A' kleine fidale.
Fi-fí-fí,
Fi-fí-fí,
Macht dos fidale,
Oi, dos fidale...

VETRA Miről szól ez a dal?

MUZSIKUS Élt egy kis zsidó gyerek, volt egy kis hegedűje. Fi-fi-fi, szól a kis hegedű, oj, az a kis hegedű... *(Az ajtón túlról lépések hallatszanak.)*

VETRA *(Felugrik)* Jönnek.

MUZSIKUS Nem értünk.

VETRA Értünk, az átkozottak! *(Nyílik az ajtó. Az őr belök egy fiút.)*

ŐR Lesz egy kis barátotok. *(Becsapja az ajtót. A fiú végigzuhan a padlón.)*

VETRA Gyerek! *(Föléje hajol.)* Jól elintézték! *(Muzsikushoz.)* Add ide a kulacsot!

MUZSIKUS Egy korty maradt... *(Átnyújtja az edényt.)*

VETRA *(A fiúhoz.)* Igyál! *(A fiú mohón iszik.)*

FIÚ Köszönöm.

MUZSIKUS Miért bántak így el veled?

FIÚ A patronokért.

MUZSIKUS Micsoda patronokért?

FIÚ A puskákhoz. *(Szünet. Vetrához.)* Én magát már láttam valahol... láttam...

VETRA Te hová való vagy?

FIÚ Klevaiba. Az állomásról.

VETRA Nem, mi nem találkozhattunk. Régen bent vagy?

FIÚ Két hete.

VETRA A patronokért, azt mondd?

FIÚ A vagonokból loptam. Teletömtem a zsebeimet és szaladok a pásztorhoz...

VETRA Télen a pásztorhoz?

FIÚ Nyáron teheneket legeltettek az erdő mellett... Behajítom a tűzbe... Trata-trata! Mint egy golyószóró.

MUZSIKUS És nem féltetek?

FIÚ Mitől kellett volna félni?

MUZSIKUS Hiszen a golyók...

FIÚ De mi gödröt ástunk... a gödörben gyújtottunk tüzet...

VETRA És egész nyáron loptad a patronokat?

FIÚ Nyáron is, ősszel is, télen is...

MUZSIKUS És nem féltél?

FIÚ Mitől féltem volna. Sok a vagon... ki veszi ott észre?

VETRA Mégis elcsíptek...

FIÚ Nem láttam, hogy egy rendőr figyel. Megraktam a táskám... a rendőr odaugrott hozzám, én futásnak eredtem. A táska leesett, ő felkapta. Jurkštas a neve... én elrejtőztem a nagynénémnél. Éjjel odaszaladt apa, mondja, hogy a rendőrség keres. Mondja, hogy a táskámat Jurkštas bevitte a parancsnokságra... a táskában pedig ott vannak a füzetek, a könyvek. Így jutottak a nyomomra.

MUZSIKUS Szegény kisfiú!

FIÚ Apát csukták volna börtönbe... Magam jelentkeztem a rendőrségen.

MUZSIKUS Nagyon megverték?

FIÚ Kezdetben fájt, de már hozzászoktam.

MUZSIKUS Hány éves vagy?

FIÚ Tizenkettő.

MUZSIKUS Hiszen még gyerek!

VETRA Ők ezzel nem törődnek.

MUZSIKUS De a gyerekeket nem szabad kínozni. Miféle ellenség ő?

VETRA Most majd az lesz!

MUZSIKUS Megkínozni egy gyereket néhány patronért?

FIÚ Azt mondják, a patronokat a partizánoknak adtam.

MUZSIKUS Ostobaság!

FIÚ Én a tűzbe dobáltam azokat.

VETRA És télen?

FIÚ Télen?... Tartalékoltam nyárra...

VETRA Hogy átadd a partizánoknak?

FIÚ *(Kiabál)* Nem! Nem! Én nem láttam semmiféle partizánt sem!

MUZSIKUS *(Vetrához)* Ne kínozd a gyereket!

VETRA *(A fiúhoz.)* Bocsáss meg nekem! Tudom, megverték. Azt mondtad, hogy valahol láttál engem... *(A fiú hallgat.)* Nem tévedtél. Csak akkor vörös szakállam volt.

FIÚ Emlékszem. Sütött a nap. A tehenek bementek a bokrok közé. Mi feküdtünk. Maga jött, és hangosan köszönt. Mi felugrottunk.

VETRA Hogy hívnak?

FIÚ Algisnak. Algis Vardunas vagyok.

VETRA Én Vetra.

FIÚ Maga Vetra? *(Vetra bólint.)* Vetra...

VETRA Derék férfi vagy, Algis. *(Lövések, zene, részeg kiáltások.)*

FIÚ Tizenkettő...

VETRA Új év...

MUZSIKUS Az utolsó...

(Sötét)

DAL A BÉKÉRŐL MEG A JÁTÉKOKRÓL

Nagyon okosak vagytok, ősz emberek,
a harcok sebeivel és sebhelyeivel felékesítve,
nem szenveditek a háborút meg a tüzet,
sem a golyókat.

Békét követeltek,
de esténként a televízió képernyőjén
rémülettel figyelitek az égő házakat,
habár azok messze vannak a tieitektől.

A repülőgép hatalmas
fakeresztre emlékeztet titeket.

De minden nap
(mert minden egyes nap
a ti fiaitoknak és unokáitoknak
a születés- vagy névnapja,
vagy mert ötöst kaptak
matematikából)

gondosan becsomagolt
ajándékokat visztek haza:
puskákat,
tankokat,
rakétákat,
kardokat...

És már nem valahol hét tengeren túl,
már nem a nagyvilágban,
hanem a ti házaitekban
sokasodnak a fegyverek,
a lőszer, készülnek a fegyverraktárak,
és hallani a jövő

lövéseit,
a lövegek robbanását,
a golyószórók kereplését,
amikor az még csak a gyerek ajkán szól.
Itt van a Halál főpróbája!

És felszáll a por,
az utcák szürke pora...

Nagyapák,
ezek az unokáitok,
apák,
ezek a fiaitok,
kipirulva
háborúsdit játszanak!

A fakardok
pengnek, mint az acél,
fatankok
gázolnak át a romokon...

Ti vagytok,
akik elsőként tanítotok kegyetlenséget,

de majd
emberséget vártok!
És nem gondoljátok, hogy magatok előtt hadsereget fegyvereztek fel...
Vegyétek el a fegyvereket!
Vegyétek el
a tankokat,
a mauzereket,
a gépfegyvereket,
a fényes rakétákat,
a kardokat.
Vegyétek el, és semmisítsétek meg!
Tudom,
lesznek most könnyek,
azonban
elkerülitek azokat a jövőben.
Apák, nagyapák!
A világ nagy lefegyverzését
kezdjétek meg a saját udvarotokon!

6. JELENET

Kávéház. Ramunė, Vytas és Stepas.

RAMUNĖ Tudjátok, hogy mit szeretnék a leginkább? Hogy az emberek ne játsszák meg magukat, és ne hazudjanak...

STEPAS Ezt én is szeretném!

VYTAS Ki nem szeretné?

RAMUNĖ Mindenki szeretné... de akkor az emberek miért ilyen szívtelenek?

VYTAS Mindenféle akad...

RAMUNĖ Mindenkinek nyílnak és egyenesnek kellene lennie. Kell lennie! *(Vytashoz)* Min mosolyog?

VYTAS Magán. Maga nagyon kedves gyerek...

RAMUNĖ Gyerek vagyok? Már... *(Elneveti magát.)* Szeretnék hasonlítani a feleségére...

VYTAS Hála Istennek, ez lehetetlen!

RAMUNĖ De ő nagyon szép!

VYTAS Talán...

RAMUNĖ Nem talán, hanem valóban!

VYTAS Valóban?

RAMUNĖ Összeveszett vele, igaz?

STEPAS Mune!

RAMUNĖ Mi a bajod? Nem kérdezhetem meg?

VYTAS Tényleg, miért ne kérdezhetné meg?

STEPAS Megkérdezni még lehet, de nem feltétlenül kell felelni minden kérdésre.

VYTAS Töltök magamnak egy kis pálinkát.

STEPAS Nem inkább konyakot?

RAMUNĖ Ráunt?

STEPAS Ramunė, nem az ügyészségről vagy!

RAMUNĖ Nem, lehet, hogy nem szereti magát, ha állandóan azzal táncol... egyébként nem tetszik nekem... ez még semmit sem jelent.

VYTAS Nem is rossz a pálinka. *(Szünet)* Persze, ő szeret engem... Lustán... én is... Biztosan, én is ugyanúgy... Magam sem tudom... Valamikor szerettem... csak már nem emlékszem rá, hogy mikor. Talán, amikor szegény egyetemista voltam... Én lyukas cipőben, a könyökömön szakadt ruhában... Megvetett... Érthető is... Végül meglátta, hogy talán ezt-azt elérek... Hozzám szokott. Talán tetszeni is kezdtem neki... ő

énnekem akkor nagyon tetszett... *(Szünet)* Sztolicsnaja. Żubrówka, fél liter... *(Szünet.)* Szerettem. Eltekintve a szavaitól, amiket sohasem tudok elfelejteni, de nem vagyok hajlamos bárkiről is rosszat gondolni... Már talán a terhükre vagyok. Mondják meg nyíltan: Vytas, eredj a pokolba, már ununk!

STEPAS Becsületszóra! Maga...

RAMUNĖ Maga nagyon érdekes ember!

VYTAS Én bizonyosan nem vagyok tárgyilagos. De hiszen nem vagyok gép. Egyébként annál is előfordul, hogy nem tárgyilagos, amikor kiég valamelyik lámpa. Nagy ostobaságot követtem el... világos dolog volt, hogy engem nem szeret, de én... megszoktam, és kiderült hogy... végül is az ördög tudja... hiszen a világon annyi szép, rendes ember van, de van olyan pillanat, amikor kiderül, hogy mindegyik szemét... Néha megyek, nézem az embereket, vagy sorban állok a fogaskerekűnél, és gondolkodom... Itt, ez bizonyára jó ember. És az... de honnan tudhatod meg? Hogyan jössz rá? Hiszen nem mész oda és nem mondd neki: Jó estét, nekem úgy tűnik, hogy maga jó ember. Én Vytas Norgela vagyok, ismerkedjünk meg... És elmennek mellettem ezek a jó emberek. Mások keresnek valakit. Lehet, találunk is. Nekem azonban nem volt időm keresni. A laboratórium, a munka, munka... Mi kötött minket össze? Azt hittem, hogy ővele beszélek, de kiderült, hogy önmagammal beszéltem. Kellett nekem egy ember... Ma is kell nekem egy olyan valaki, aki esetleg meghallgat... De ő... Egyetlen egy mondatára sem emlékszem vissza... Minden olyan banális... Most megkóstolom a konyakot... *(Tölt magának.)*

RAMUNĖ Ha látta, hogy ő ilyen, hogy nem szereti, akkor minek kellett meg-nősülnie?

VYTAS Magam sem tudom.

RAMUNĖ Váljanak el!

VYTAS Maga mindent milyen jól megold!

RAMUNĖ Én így is tennék!

VYTAS De én nem... Tudom, hogy egyszer kellene... de...

RAMUNĖ De?

VYTAS De elhalasztom.

RAMUNĖ Maga... gyáva!

VYTAS Tényleg! Gyáva.

STEPAS Mune!

VYTAS Igazat mondott. Én gyáva vagyok. Le tudom rombolni a tekintélyeket, tudok harcolni a gazemberekkel a munkahelyemen és másutt... De itt... Ramunė igazat mondott. Én gyáva vagyok!

RAMUNĖ Istenem, maguk férfiak mennyire gyávák! Háborúkat kezdenek, emberek millióit irtják ki, feltalálják az atombombát, de ott, ahol nincs szükség semmiféle bátorságra, félnek. *(Vytashoz).* És maga fél! És ő is!

VYTAS Stepas nem fél. Nyíltan és szívből jövőn ír.

RAMUNĚ Ír - talán. De a feleségétől fél.

VYTAS *(Stepashoz)* Már nős vagy?

STEPAS Látja...

VYTAS Mikor volt rá időd?

STEPAS Nőtlen vagyok... csak tréfáltam...

RAMUNĚ Tréfáltál? *(Felugrik.)* Persze, amikor a lány maga akaszkodik a nyakatokba, akkor kezdtek húzódkodni. De hiszen nekem semmi sem kell! Te beszélsz... írsz... És én ritkán olvasok... Azt hittem, hogy te... De te... Hülye!

STEPAS Mune!

RAMUNĚ Megijedtél, hogy vadászok rád, követni foglak az utcán, telefonálgatni fogok, botrányt csapok... Ettől ijedtél meg, ostoba!

STEPAS Mune...

RAMUNĚ Eredj a pokolba! *(Vytashoz.)* Jó éjszakát! *(Kimegy.)*

STEPAS Mune... *(Szünet)* No, ennyi volt.

VYTAS Én voltam a hibás, bocsáss meg!

STEPAS Miért hibás? *(Szünet)* Másokra számíthatok, de magam... nem hiszem, hogy bárki is... érti, elgondolkodtam... No, ha ő... az ördögbe...

VYTAS Ha olyan lenne, nem ment volna el...

STEPAS Konyakot vagy pálinkát?

VYTAS Ceruzát meg papírt.

STEPAS Micsodát?

VYTAS Egy ceruzát és egy papírlapot.

STEPAS Rögtön... *(Átad Vytasnak egy ceruzát, a jegyzetfüzetéből kitép egy lapot.)* Máris megy?

VYTAS Igen.

STEPAS Hová?

VYTAS Úgy látszik, a vihar elült... csillagos lesz az ég.

STEPAS Nem várja meg az éjfelet?

VYTAS Nem! *(Szünet.)* tudom, hogy jó ember vagy. Egy gazember nem írhat így. Az ördögbe... Beittam... kezdek szentimentális és nevetséges lenni... Jó éjszakát! Mennyi ostobaságot összehordtam! Nevetséges, amikor egy ember bekerül egy üzlet kirakatába a próbababák közé. Ilyen vagyok én, úgy gondolom... Mit jelent, ha az ember iszik valamennyit... Isten veled!

STEPAS De...

VYTAS Egyszer majd találkozunk. Hívj fel, ha lesz időd és kedved... Jó éjszakát!

STEPAS Jó éjszakát... *(Vytas odamegy az asztalukhoz, ír valamit. A papírt ott hagyja. Visszamegy Stepashoz.)*

VYTAS Majdnem elfelejtettem... *(Visszaadja a ceruzát.)* Köszönöm. Minden jót!

STEPAS Minden jót! *(Vytas elmegy.)*
(Sötét)

DAL AZ EMBERRŐL

Engem elpusztítanak minden nap.
Minden nap elpusztítanak engem.
Minden egyes pillanatban elpusztítanak
engem, az Embert!
A dzsungelben - nyílveszők!
A tengereken - viharok,
széttépnek engem bombák,
a szívembe golyók repülnek.
Az esernyőim tehetetlenek
a radioaktív esővel,
a megolvadt, fénylő
halálcseppekkel szemben...
Engem elpusztítanak minden nap:
a barátok árulása,
az ellenség nevetése,
a félelem és az éhség
elpusztít engem - az Embert
minden nap, minden pillanatban.
De én élek!
Élek! Halljátok, gazemberek?
Akkor miért állítjátok,
hogy az ember halandó?

7. JELENET

A zenekar elhallgat. Zajongva válnak szét a táncosok. Stepas tölt a poharába. Amint iszik bejön Gélé és Erich.

GÉLÉ Stepas, mit csinálsz?
STEPAS Töltök magamnak.
GÉLÉ Mit?
STEPAS A kisgyerek vizet iszik. Az apja kérdi: „Mit csinálsz?” A gyerek így felel: „Töltök magamba, töltök.”
GÉLÉ És Ramuné hol van?
STEPAS Kiment.
GÉLÉ Elrohant Albevel?
STEPAS Semmit sem értesz. Elment és nem jön vissza.
GÉLÉ Szegény! Így nem csábította el a kisfiúcskámát.
STEPAS Oh nem, Gélé...
GÉLÉ *(Gyengéd mosollyal)* Nagyon átéled? *(Stepas nem felel.)*
ERICH „Russzkaja vodka” mindent kigyógyít. *(Tölt magának és a barátainak.)* Igyunk! *(Visszajön Milda és Algis.)*
MILDA De Vytas még mindig nem került elő... *(Észreveszi a papírlapot, olvassa.)* „Vigadjatok, ameddig csak meg nem unjátok! Gyalog kell hazajönnötök. Én elvittem az autót egy kicsit kocsikázni...” Megint valamilyen ostobaság!
ALGIS Teljesen elment az esze! Olyan, mint a köd vagy a füst.
MILDA Valahol belezuhan egy árokba.
ALGIS Még ha csak egy árokba... De lehet, hogy még nem indult el. Nem olyan könnyű bemelegíteni a motort. *(Kisiet.)*
MILDA *(Odamegy Stepashoz.)* Bocsánat... Maga, ha nem tévedek, ismeri a férjem... már rég elment?
STEPAS Nem, alig öt perce... De mi történt?
MILDA Semmi, semmi. Bocsásson meg!
STEPAS Kérem! *(Milda visszamegy a saját asztalukhoz. Leül.)*
GÉLÉ Mi történik itt?
STEPAS Norgela hagyott ott valamilyen írást és elment...
GÉLÉ Nem élnek együtt?
STEPAS Ilyen ostobával én sem élnék együtt.
GÉLÉ *(Mintegy haragosan)* Ostoba? Hogy beszél, író úr?

ERICH Minálunk: dumme Gans.

STEPAS És még azt kérditek, hogy mikor lesz az esküvőm. Amikor egy ilyen bolond családot látok, égnek áll a hajam.

GÈLÈ *(Gúnyosan)* Talán én nem lennék ilyen. *(Mindenki nevet. A zenekar hangosan játszik, hol twist-et, hol shake-et. Visszajön Algis.)*

MILDA No és?

ALGIS Már elment. A nyom az egyik mellékutcától a másikig vezet...

MILDA Majd megállítják a forgalmi rendőrök.

ALGIS Tíz perc múlva éjfél... Most senki sem állítja meg... Telefonáljak?

MILDA Kinek?

ALGIS Az ügyeletesnek.

MILDA Hogy Norgela docens részegen volánhoz ült? El tudod képzelni, hogy mekkora botrány lenne?

ALGIS És ha baleset? *(Az órák elütik a tizenkettőt. Boldogan felbolydul az étterem. Felugorva koccint Erich, Gèle és Stepas.)*

GÈLÈ Boldog Újévet!

ERICH Boldog Újévet!

STEPAS Erich. A következő Újévet Berlinben fogjuk ünnepelni.

ERICH Várlak. De be ne csapjatok! *(Gèlehez)* Ez a berlini maci! *(Átnyújt egy kis plüss mackót.)*

GÈLÈ Oh, milyen édes kis brumi! *(Arcon csókolja Erichet.)* Köszönöm.

STEPAS És engem?

GÈLÈ Téged miért?

STEPAS Előlegként. *(Gèle nevet. Stepas is megcsókolja.)* És tessék! *(Átnyújt neki egy töltőtollat.)* Ötszínű. Majd kijavíthatod vele az elbeszéléseimet.

(Közben a szomszéd asztalnál:)

MILDA Igyunk!

ALGIS *(Dühösen)* Mire?

MILDA Hogyan mire? Hát az Új Évre!

ALGIS És ha nekimegy egy oszlopnak? Vagy elgázol valakit? *(Szünet.)*

MILDA Ti barátok vagytok. De már nem látod olyan nagyon gyakran. Nekem azonban minden nap együtt kell élnem vele. Minden egyes napon! Azt mondja, hogy én őt nem szeretem... és nem téved. Már régóta nem szeretem. Makacs, és gyermekesen ostoba, mintha most lépett volna le a falvédőről... nagy lármát csap a munkakerülők miatt, dühöng, oktatgat... megpróbáltam kibékülni vele, de eredménytelenül. És amikor nekem már nincs kedvem a béküléshez, megkezdődik a pokol... Ő egy gonosz, buta, egoista!

ALGIS Látod, Milda...

MILDA Egyáltalán nem értem, hogy mit akar és hová igyekszik. És nem is akarom megérteni. Én már mindent meguntam.

ALGIS De ha bármi is történik...

MILDA Te bűnösnek érezheted magad, ez a te dolgod! Én nem! Ő maga rúgott be, ő maga kezdett vádolni engem és téged... isten tudja miféle bűnökkel. Maga szállt be a kocsiba... maga ment el... én nem érzem magam bűnösnek. Nem! *(Algis tölt magának pálinkát és kiissza.)*

A szomszéd asztalnál:

ERICH *(Átöleli Gélét és Stepast, énekel)*
 Es geht alles vorüber,
 Es geht alles vorbei,
 Nach jedem Dezember
 Kommt wieder ein Mai.
 Es geht alles vorüber,
 Es geht...

ALGIS *(Felugrik.)* Hallgass el!

ERICH ...alles vorbei...

ALGIS *(Odaszalad Erichhez.)* Hallgass!

STEPAS Maga részeg? *(Felugrik.)*

ERICH Maga... milyen joga van magának?

ALGIS Van jogom! *(Megüti Erichet. Összeakaszkodnak. Stepas próbálja szétválasztani őket. Beszalad Albe. Mosolyogva figyel. Zaj. Zúrzavar.)*

(Sötét)

8. JELENET

A rendőrségen. Az ügyeletes szobája. Algis és Povilas rendőrhadnagy.

POVILAS No, barátom, megfőzted a kását... Mit tegyünk most?

ALGIS Nem tudom.

POVILAS Te nem tudod, én nem tudom. Akkor ki tudja?

ALGIS Elküldtök utcát seperni?

POVILAS Nem ártana... *(Szünet.)* Hiszen józan voltál...

ALGIS Majdnem...

POVILAS Ha részeg, még megérteném.

ALGIS Nemcsak a részekek verekszenek...

POVILAS Ok nélkül csak a részekek.

ALGIS Akkor részeg voltam.

POVILAS Figyelj csak, öregem... Ne ködösíts! Beszéljünk nyíltan... Mert én, becsületszavamra, semmit sem értek. Ült ott egy ember, szórakozott, te pedig odamész, és minden ok nélkül lekensz neki egy pofont.

ALGIS Jól céloztam! És nem védekezem!

POVILAS És kinek? Egy demokratikus országból jött vendégünknek!

ALGIS Magunk miatt kellett volna kiválasztanom valakit?

POVILAS Jobb lett volna...

ALGIS Eredeti akartam lenni. *(Szünet.)* Figyelj csak... nem telefonálnál?

POVILAS Hová?

ALGIS Én nem tudom, hová... oda, ahol tudhatnak valamit a balesetekről.

POVILAS Miféle balesetekről?

ALGIS No, az autóbalesetekről...

POVILAS Történt valamilyen baleset? Mikor?

ALGIS Nem tudom, hogy hol és mikor... de történhetett.

POVILAS Konkrétábban!

ALGIS A városunkban. Bár az is lehet, hogy túl a városon...

POVILAS Tudsz valamit?

ALGIS Ne kérdezősködj!

POVILAS Miért idegesít téged ez annyira?

ALGIS Nem fontos!

POVILAS Hm.

ALGIS Légy a barátom, tudakold meg!

POVILAS Megpróbálom... *(Tárcsázik.)* Griešius? Itt Povilas. Figyelj csak, hogy megy nálatok?... Nyugalom? Aha... Valamilyen baleset?... Semmilyen?... Nem... a barátomat érdekli... Nem újságíró. Nem. *(Elneveti magát.)* No, akkor nem zavarlak... Viszontlátásra! Jó éjszakát! *(Leteszi a kagylót.)* Még nem volt baleset... *(Szünet.)* Jó bácsika - Griešius. Mókamester. Egyszer egy étteremben rendelt egy Trabantot olajban... *(Nevet.)*

ALGIS *(Zavartan)* Trabantot?

POVILAS No, azt a német... keveset fogyasztó autót.

ALGIS Humoros.

POVILAS Jól van... *(Szünet.)* Figyelj, öregem... de miért tetted ezt, hirtelen, minden ok nélkül.

ALGIS Okom volt.

POVILAS Micsoda?

ALGIS Énekelt.

POVILAS És aztán? Szilveszter van. *(Algis hallgat.)* Talán fasiszta ének volt?

ALGIS Egy kis dal, egyszerű. Talán népdal...

POVILAS És ezért ütötted meg? *(Algis hallgat.)* No, előfordul, néha... előfordul... ül ott egy ilyen felfuvalkodott, tele hassal... neked nem tetszik a pofája... de ez a német nagyon szimpatikus... egyetemista, litvánul tanul... öregem, talán lefordítja Donelaitist, te pedig felpofozod! És ez a litván vendégszeretet?! *(Algis hallgat.)* Adj hálát az istennek, hogy nem eredt el az orra vére... De mégiscsak egy huligán tett. Még most is... No, miért, öregem?

ALGIS Rágyújthatok?

POVILAS Te igen!

ALGIS Adj, hadd szippantsak egyet!

POVILAS *(Elővesz egy csomag cigarettát.)* Tessék!

ALGIS Akkor rágyújtok. Köszönöm.

POVILAS *(Felül az asztal szélére.)* Azt hittem, hogy nyugodt éjszaka lesz... ha történik is valami, csak reggel felé... de ezzel elkezdődött... Gratulálok!

ALGIS Nincs mihez.

POVILAS De gondold csak el, mi lesz ezután! A gyár főmérnöke... közöljük a munkahelyeden... elkezdődik! Oho!

ALGIS Tudom.

POVILAS Hiszen te ördögien óvatos vagy... Akkor hogyan tehetted ezt?

ALGIS Úgy látszik, meg tudtam tenni... Belecsaptam a pofájába, és nem bánom. *(Szünet.)* Bár a gyerek, tudom, ártatlan...

POVILAS Várj csak, öregem, várj! Tehát magad is azt mondd, hogy a gyerek ártatlan, de te...

ALGIS De én...

POVILAS A presszó nincs innen messze. Amíg hoztak, nem tudtál volna kijózanodni... tehát eléggé józan voltál.

ALGIS Hogy ment a szombati vadászat?

POVILAS Üres kézzel tértem haza. Armonas lőtt két nyulat, Strazdas egy rókát... Figyelj csak, az ördögbe is, miért verted meg azt a fiút?

ALGIS Nem tudom.

POVILAS Tudod! *(szünet)*

ALGIS Tudom.

POVILAS Tehát miért?

ALGIS Te úgysem érted meg. Ne sértődj meg, de ahhoz, hogy megértsd, a helyemben kellene lenned... világos?

POVILAS Nem...

ALGIS Végül is számít ez? Részeg állapotban Algis Vardunas polgártárs rátámadott Erich... Erich...

POVILAS Schelcher...

ALGIS Erich Schelcher polgártársra. A büntetőtörvénykönyv ilyen és ilyen paragrafusa alapján Algis Vardunas polgártárs...

(Sötét)

9. JELENET

Cella. Ismét zene szól, hallani a részek kiáltásait. Nagy zajjal kinyílik az ajtó. Beesik a részeg őr, a kezében hegedű.

ŐR Boldog Újévet!

FIÚ Köszönöm! *(A Muzsikusz és Vetrához hallgat.)*

ŐR *(A Muzsikushoz.)* Jól játszol, muzsikusz?

MUZSIKUS Úgy játszom, ahogyan táncolnak.

ŐR No, mutasd meg, hogy mit tudsz! *(Odaadja a hegedűt. A Muzsikusz játszik. A zsidó dallam egy kisvárosba visz el minket, ahol szegfű, mandula, mákos percek illata érződik.)* Mit játszol, te bolond? *(A Muzsikusz abbahagyja.)* Eljátszod, hogy „Es geht alles vorüber”?

MUZSIKUS Nem tudom.

ŐR Nem tudod? Hazudsz! Hé, ti, ki játssza el közületek, hogy „Es geht alles vorüber”? Azt azonnal kiengedem. Halljátok? Menjetek a világ négy tája felé! Te is, te izraelita! Szabadon engedlek.

MUZSIKUS Az első őrig?

ŐR *(Nevet.)* Ravasz vagy. No, legyen, az első őrig! De legalább egy percig szabad leszel! Ma olyan hóvihár van, hogy talán messzebbre is sikerül eljutnod. *(Nevet.)* Játsszál félóra szabadságért! Ki tudja, talán életben is maradsz? Talán úgy elmész, hogy észre sem vesznek, valahol elbújsz és kivárod a tettek győzelmét. *(Nevet.)* Az Isten útjai kifürkészhetetlenek. A szabadságért érdemes játszani! *(Odanyújtja a Muzsikuszhoz a hegedűt.)* Es geht alles vorüber.

MUZSIKUS Ne gúnyolódj!

ŐR Esküszöm, nem gúnyolódom! *(Nevet.)* Nem hiszel a Kánaánban? *(Vetrához)* Hát te? Téged is kiengedlek.

VETRA Kiengedsz? Engem? *(Nevet.)*

ŐR Tudsz játszani?

VETRA Tudok.

ŐR *(Nyújtja a hegedűt.)* Játssz!

VETRA Csak nem ezen. Add ide a géppuskát! Azon játszom neked a gyászindulót.

ŐR Kutyafajzat!

VETRA Virtuózul játszom.

ŐR Bolondok! Én szabadságot kínálok, ti pedig... No, amíg nem késő. *(Elbődül.)* Es geht alles vorüber.

FIÚ Én játszom.

ŐR Te? Te tudsz játszani?

FIÚ Tudok. Adja ide, eljátszom.

ŐR Nesze! *(Odaadja a hegedűt.)* Csak óvatosan! *(Nevet.)* Ez egy Stradivari.

FIÚ És maga... maga tényleg elenged?

ŐR Ha jól játszod. *(Nevet.)*

FIÚ Eljátszom... *(Játszik.)*

ŐR *(Szünet után a könnyeit törli.)* Jól van. Istenem! Nagyszerű! Igaz, muzsikos?

MUZSIKUS Jól játszik a gyerek, nagyon jól...

ŐR Te szabad vagy. No, mit bámulsz? Te szabad vagy. Eredj! *(Kinyitja az ajtót.)* Te, nem ők! *(Vetra és a Muzsikusz felé int.)* Senki sem tart vissza, eredj már! *(A fiú óvatosan megy az ajtó felé, hitetlenkedve néz a Muzsikusra és Vetrára.)*

VETRA Menj, amíg ki nem józanodik... Menj... Isten áldjon! *(Zene: Es geht alles vorüber.)*

(Sötét)

DAL A FIAMHOZ

Te még csak négyéves vagy, fiam.
Akkor tudd meg -
a Földön éltek emberek,
akiket
lelőttek, keresztre feszítettek, felakasztottak,
de ők
nem hagyták az igazukat.
Mindig emlékezz erre, fiam,
habár,
amikor felnősz,
meg fognak győzni téged,
hogy nincs
neked igazad,
csak az erőseknek
van igazuk,
minden igazságnál a legnagyobb igazuk.
De te még csak négyéves vagy.
Akkor tudd,
hogy sok barátod van,
és néhány hűséges barátod,
akik nem árulnak el téged.
És te
ne áruld el őket, fiam!
Habár,
amikor felnősz,
meggyőződsz róla,
hogy a barátok elhúzódnak,
amikor már nincs rád szükség,
elhúzódnak, amikor téged üldöznek,
elhúzódnak,
amikor üres a zsebed.
De még csak négyéves vagy...
Én elmondok neked sok banális igazságot, fiam,
amiket,
később magad is meggyőződsz róla,
az emberek áthúznak és kinevetnek!
De te emlékezz
legalább olykor-olykor
ezekre az én banális igazságaimra...
Érdemes!

(Olaf Olsen norvég költő alapján.)

10. JELENET

Országút, sötétbe sülyyed és elvész a havas térben. Csak itt-ott a távolban vannak fények, a távoli csillagok visszatükröződései. Az út közepén Vytas és Ramunė. Láthatatlan autó fényszórói világítják meg a fekete aszfaltot, mintegy égetik a havat.

VYTAS No, itt van... havas térség, üres út és mi...

RAMUNĖ Kapcsolja ki a lámpákat!

VYTAS Kikapcsolhatom. *(Elmegy. Ramunė charlston táncol. Kialszanak a fények. Az autóban hangosabban szól a rádió. Visszajön.)* Fázik?

RAMUNĖ Nem.

VYTAS Akkor mi van magával?

RAMUNĖ Boldog vagyok - táncolok. *(Nevet.)* Táncolunk egyet? Charlston a havas sivatagban!

VYTAS Én olyan táncos vagyok, mint amilyen motoros a ló. *(Mindketten nevetnek.)*

RAMUNĖ Akkor emelje fel a fejét! Látja, mennyi csillag? És ez a fényszóró ki akarta oltani azokat.

VYTAS Hogyan kerültünk ide?

RAMUNĖ A sofőr kérdezi az utast?

VYTAS Én nem emlékszem.

RAMUNĖ Tréfál?

VYTAS Nem. Becsületszavamra!

RAMUNĖ Nem emlékszik, hogy hogyan jött?

VYTAS Emlékszem, hogy hogyan jöttem ki a kávéházból... hogy nem tudtam beindítani a motort... aztán... és most egyszerre itt... Mindez olyan, mint egy álom...

RAMUNĖ De hiszen maga... maga nem volt annyira részeg. Meglátott engem és meghívott autózni.

VYTAS Nem értem, hogy hogyan egyezhetett bele?

RAMUNĖ Én bátor vagyok! *(Nevet.)* Ezen kívül szeretem a nagy sebességet. A huszadik század!

VYTAS Hiszen összeütközhattünk volna... És már nem lenne számunkra új és boldog ezerkilencszáz...

RAMUNĖ Maga mellett ültem. Ha valami van, elkaphattam volna a kormányt...

VYTAS Tud vezetni?

RAMUNĖ Nem.

VYTAS Akkor maga tényleg bátor!

RAMUNĚ Maga is bátor!

VYTAS Ez nem bátorság, hanem ostobaság!

RAMUNĚ De minden szerencsésen végződött... *(szünet)*

VYTAS Isten tudja, hogy minden-e... de ebben a pillanatban én boldog vagyok! Az Új Évet egy havas sivatagban köszöntjük! És ezek a csillagok! Amikor felnézek rájuk, erősnek érzem magam. Minden eltűnik, ami gyenge, ostoba, alávaló...

RAMUNĚ Tudja, én irigylem magát. Csak nem az autót, nem a tudományos fokozatát, nem a könyveket... *(Elneveti magát.)* A maga alapját irigylem. Nem tudom, hogy hogyan is mondjam... No, ahhoz, hogy a rakéta felemelkedjen, kilövőhelynek is kell lennie, igaz?

VYTAS Igaz.

RAMUNĚ Akkor magának van egy ilyen alapja.

VYTAS És mi az?

RAMUNĚ Az emlékek... maga átélte, legyen az a gyerekkorában, de átélte a háborút, a megszállást... Emlékszik valami szörnyűségesre... Néha ilyesmire is szüksége van az embernek. De énnekem semmi... Érti? Mindaz, amire emlékszem, egyszerű, lágy, mint a köd vagy a vatta... Ne mosolyogjon! Negyvenhétben születtem...

VYTAS Én pedig szeretnék a maga helyében lenni. Nem emlékezném sem a foglyokra, akik a fával rakott kocsikat húzták, sem az útszéli fekvő holt katonákra, sem az emberek számára előkészített vagonokra. *(Szünet.)*

RAMUNĚ De maga tényleg szörnyen nézett ki! Holtsápadt, mint a papír... fehér... Megállított engem egy ismerős fiú, de maga odajött, megfogta a kezem és ezt mondta: „Autózzunk, Ramunė!”

VYTAS Én? Én odamentem? Igazat beszél?

RAMUNĚ Becsszó! A fiúnak még a szája is tátva maradt. Úgy sejtem, a maga diákja. Ha jól tudom, levelező hallgató.

VYTAS El tudom képzelni, hogy mit gondolt. *(Elneveti magát.)*

RAMUNĚ Miért hajlamosak az emberek mindig arra, hogy rosszabbra gondoljanak, mint ami tényleg van? Ha te jószívú vagy, bolondnak tartanak, ha te... De az ördögök nem látták! Mondja meg, hogy hol vagyunk!

VYTAS A réten... a világ végén...

RAMUNĚ De pontosabban!

VYTAS Átjöttünk a Neris hídján?

RAMUNĚ Át.

VYTAS Tehát nincs messze Klevai.

RAMUNĚ Klevai? És az a Klevai messze van Kaunastól?

VYTAS Úgy félszáz kilométerre.

RAMUNĚ Olala!

VYTAS Én Klevaiban végeztem a középiskolát...

RAMUNĖ Klevaiban?

VYTAS Igen. Nagyon régen.

RAMUNĖ Sohasem jártam erre.

VYTAS Gyerünk Klevaiba!

RAMUNĖ Ne! Ne!

VYTAS Megyünk! Ott sok osztálytársam van. Bekopogunk. Hiszen Új Év van!
Senki sem alszik. Szervusz, Lukša, nem vártál? *(Nevet.)* Megyünk?
(Szünet.)

RAMUNĖ Megyünk!

(Sötét)

11. JELENET

Majdnem üres szoba. Csak egy fenyőfa áll, égő gyertyákkal. Poharak és üres üvegek a padlón, fa hintaló a sarokban. A padlón ül Vytas, egy alacsony heverőn Ramunė.

RAMUNĖ Már mindenki alszik.

VYTAS Mindjárt hajnalodik.

RAMUNĖ Hallgassa csak, mekkora csend!

VYTAS Hány óra? Nem látom.

RAMUNĖ Milyen hangosan ketyeg az óra. Hallgat, hallgat, és egyszerre tik-tak, tik-tak.

VYTAS Haza kell menni.

RAMUNĖ Miért ér véget minden, ami szép, ilyen gyorsan? Nem tarthatna örökké az éjszaka?

VYTAS Mennyire meg voltak lepődve! Lukša nem ismert meg... Mondom: Szervusz, vén ördög! Ő pedig: Bocsásson meg, maga téved. *(Nevet.)*

RAMUNĖ Nagyon kedves. Garantáltan. És a felesége...

VYTAS *(Tölt magának egy pohárba.)* Magának nem töltök, mert maga még kicsike. Így is elég...

RAMUNĖ De...

VYTAS Valamikor volt egy falovam. Amikor kicsi voltam.

RAMUNĖ Hol van az most?

VYTAS Tíz éve még ott hevert a sufniban. Később eltűnt. Talán valaki feltűzelte, vagy elvitték a szomszéd gyerekek... Falovacska szürke foltokkal.

RAMUNĖ Ilyen? *(Odamegy a hintalóhoz.)*

VYTAS Honnan került ez ide?

RAMUNĖ Egész idő alatt itt állt.

VYTAS Nem. Csak most került ide.

RAMUNĖ Maga nem vette észre.

VYTAS Ideszaladt. Mihelyt az eszembe jutott. *(Ramunė nevet.)*

RAMUNĖ Magának nem szabad inni.

VYTAS *(Odamegy a hintalóhoz, megtapogatja.)* Fekete sörény, hosszú farok, és nagy szürke foltok... most kerekas lovakat gyártanak. Hamarosan lovacska-autókat fognak gyártani. Szegény lovak! *(Megsimogatja.)* Adjak egy pohár konyakot?

RAMUNĖ Kicsi. Nem kell rászoktatni. *(A lóhoz.)* Hogy hívnak?

VYTAS Nem tudja.

RAMUNĖ Tudja.

VYTAS Nem tudja, mert én is elfelejtettem.

RAMUNĚ Ő tudja. (*Odatartja a fülét a ló szájához.*) Hogy hívnak? Megsúgta! Nekem megsúgta!

VYTAS És hogy hívják?

RAMUNĚ Nem mondom meg!

VYTAS Rajta lovagoltam ki a gyermekkoromból. Bárcsak vissza tudna vinni engem oda! (*Megpróbál felülni a lóra.*)

RAMUNĚ Mit csinál? Még összetöri.

VYTAS Erős! Fából van.

RAMUNĚ Bár fa, mégis él! (*Vytas felül a lóra. Hintázik. Megjelenik a Muzsikusz.*)

MUZSIKUS Ne törje össze a lovat!

VYTAS Ez az én lovam!

MUZSIKUS Meg az én fiamé.

VYTAS Amikor kicsi voltam, ugyanilyen volt nekem. Fekete a sörénye, hosszú a farka.

RAMUNĚ (*Vytashoz.*) Kivel beszél?

VYTAS Mondom, ez az én lovam.

RAMUNĚ Ez a kis Sarunas hintalova. Ott alszik a szomszéd szobában.

MUZSIKUS Ez az én kis Nátánom lova.

VYTAS Fakarddal a kezemben lovagoltam.

MUZSIKUS Mindnyájunknak megvolt a maga falova.

VYTAS És felcseréltük autóra.

MUZSIKUS Nekem nem volt autóm, nem is lesz.

VYTAS Maga boldog.

MUZSIKUS Ki tudja...

RAMUNĚ Kivel beszél?

VYTAS Senkivel. (*A Muzsikusz eltűnik.*)

RAMUNĚ Mi történt magával? Rosszul van? Idehívom a házigazdát.

VYTAS Semmi. Nem kell. Semmi, Ramuně, Noél.

RAMUNĚ Mit jelent ez?

VYTAS Noél. Újévi zene.

RAMUNĚ De kivel beszélgetett? Megjelent valaki maga előtt?

VYTAS Volt itt egy ember. Kiment.

RAMUNĚ Én miért nem láttam?

VYTAS Nem láthattad, mert meghalt, amikor te még nem éltél. (*Szünet.*)

RAMUNĚ Félek, meggyújtom a lámpát.

VYTAS Nem kell.

RAMUNĚ Meggyújtom.

VYTAS Nem kell. *(Megfogja a kezét.)* Itt így is világos van.

RAMUNĚ Úgy vidámabb lesz.

VYTAS Most talán szomorú? *(Iszik, hintázik.)*

RAMUNĚ Szilveszter éjszakája... Vidám, derűs... De amikor beköszönt az első nap hajnala - kijózanodsz. Minden világos. Világos, mint a fekete fák a hóban. *(Szünet.)* Maga hazamegy. Magát várja a felesége. És minden úgy lesz, ahogyan volt. És ha egyszer találkozunk az utcán. Nem fog megismerni. Szundítson egyet! Nagyon kérem! És megyünk. Engem, lehet, szintén vár valaki.

VYTAS Jól van, szundítok. Tíz percet, nem többet. Jól van? és megyünk haza... Noél... *(Vytas megpróbál felállni, de lecsúszik, eltörik a ló fateste. Vytas elterül a földön.)*

RAMUNĚ Nem megmondtam? Istenem! Mit tett most?

VYTAS *(Megpróbál felállni.)* Szegény lovacska... Véget ért a Noél... Véget...

(Sötét)

12. JELENET

Éjszaka. Utca. Csak itt-ott égnek a lámpák. Milda fel-alá járkal. Megjelenik Algis.

ALGIS Milda!

MILDA Algis! Már...

ALGIS Énrám vársz?

MILDA Azt gondoltam, hogy nem engednek ki...

ALGIS Kiengedtek... *(Szünet. Milda hozzásimul Algishoz.)* Ki tudja, hol van most Vytas...

MILDA Alszik.

ALGIS Alszik?

MILDA Mint egy csecsemő.

ALGIS Alszik. *(Nekidől egy fatörzsnek és fellelegzik.)* Alszik, a vén ördög...

MILDA Az autó ott van a garázsban. Csend, nyugalom. Gyerünk, Algis! *(Kulcsot vesz elő a zsebéből.)* Itt van.

ALGIS Kulcs?

MILDA A barátnőm, Regina, te nem ismered, elutazott Vilniusba. A lakásának a kulcsa... *(Szünet.)*

ALGIS Menj haza, Milda!

MILDA Algis!

ALGIS A legfőbb ideje, hogy otthon légy!

MILDA Algis, te... Hiszen azt mondtad...

ALGIS Nem emlékszem.

MILDA Nem akarsz emlékezni.

ALGIS Nem akarok.

MILDA Szeretlek.

ALGIS De hiszen az nem igaz.

MILDA Igaz! És te is szeretsz engem.

ALGIS Nem. Magad is jól tudod, hogy nem. *(Szünet.)*

MILDA Nem megyek vissza hozzá.

ALGIS Ahogy akarod.

MILDA Sohasem megyek vissza hozzá. Hallod?

ALGIS Ha valamilyen Reginától van kulcsod, akkor költözz oda! *(Szünet.)*

MILDA Aljas!

ALGIS Légy jó! És siess haza! Taxit nem kapsz, az utcák kihaltak...

MILDA Vytas igazat mondott. Te áruló vagy. Mindig is az voltál, és az is maradsz!

ALGIS Ha ilyen valakit elárul, megcsal az ember, az aljasság?

MILDA Te... *(Sietve távozik.)*

(Algis egyedül marad, elővesz egy cigarettát, rágyújt. Petárdák különböző színű fényei világítják meg a havat. Algis áll és szívja a cigarettát.)

DAL AZ ÚJSZÜLÖTTTRŐL

Barátaim, emberek,
egyszerűen egy örömteli
hírt
hozok nektek.
Az imént
született meg
az Ember,
aki csodálatba ejti a jövőben a világot!
Képeket fest majd,
hidakat épít
vagy úrhajókat...
Egyelőre nem tudom, ki ő...
Akarjátok tudni a nevét?
Még nem keresztelték meg!
Akarjátok tudni a vezetéknévét?
Nem sikerült megtalálni a szüleit!
Akarjátok tudni a címét?
A legközelebbi házban lakik,
ő a ti szomszédotok.
De talán...
De talán
egy másik földrészen?
Első kiáltását
nem fojtja el atomrobbanás,
az eszét
nem oltja ki a világ egész esztelensége.
És habár még nem tudom sem a vezetéknévét, sem a keresztnévét,
és nem tudom, hogy hol lakik,
bejelentek nektek, barátaim,
egy örömteli hírt:
ma a Földön megszületett az Ember!

(Sötét)

HA BEKOPOGNAK AZ AJTÓN

(Jeigu pasibels)

/1967/

Színmű

ELSŐ RÉSZ

Kékesszürke köd takarja el a teljesen üres színpadot.

Három szoba - balra Kernius dolgozószobája, középen a vendégszoba, jobbra Lina szobája.

Kernius dolgozószobájában: kályha, íróasztal, két fotel, Kernius arcképe, telefon.

A vendégszobában: nagy ablak, amin keresztül csak az eget lehet látni, kis asztal, néhány szék.

Lina szobája: ágy. A falon lóg az arcképe.

Késő este.

Valamikor mindegyik szoba tele volt bútorral, de mára csak azok romjai maradtak meg. A díszletező feladata, hogy bemutassa a nem létező tárgyakat, amiket eladtak, amik elégtek, amiket kidobtak. Érezni kell, hogy a szobákból hiányoznak ezek a tárgyak.

KERNIUS

(a vendégszobában áll az ablak előtt) Éjszaka... az egész világon éjszaka van... A lámpákat eloltották, a függönyöket leengedték. A csillagokat eltakarták a felhők. Az éjszaka, mint egy folyó, kiáradt. Lebegünk a víz felszínén, mint apró szalmaszálak, szilánkok, papírfecnik... Talán nem is a nappal, hanem az éjszaka a világ természetes állapota? És talán nem az éjszaka után hajnalodik, hanem minden egyes nappal csupán az éjszaka előszobája. *(Kernius bemegy a szobájába, lámpát gyújt. Odamegy az arcképhez és ironikusan nézve rá beszél. Kernius egy kicsit nevetséges is lehet, mint egy olyan valaki, aki saját magával beszélget.)* Vesztettél, Kernstok... szabadságról, egyenlőségről, testvériségről ábrándoztál... Az élet legallyazott téged, mint a favágó a vén fenyőt... Elvesztetted a feleséged. Agyonlőtték a fiadat, egyedül maradtál, magába savanyodott öregember. Arról ábrándoztál, hogy megvárod az öregséget, elalszol egy napsütötte kertben, ami olyan, mint a mennyország az olcsó képeken, körülvéve unokákkal, tiszteletteljes kritikusokkal, kedves olvasókkal. Hm. De most arra vagyok kényszerítve, hogy az életemet hideg lakásban fejezzem be, a gazdag könyvtáramat pár garasért eladjam egy antikváriumban. Homéroszt és Baudelaire-t nem tudom elcserélni avas szalonnára. Ostoba! Milyen szépek is lennének az ábrándjaid, azok mégiscsak nem állandóak és olcsók, mint a színes léggömbök!

Micsoda gőgös vagy és magabiztos! Hallgatsz? Nem találsz érveket, hogy elhallgattass engem? Az öregség, kedves professzor, az nem a kritikus kollégák, akiknek az elhallgattatásához nem olyan nehéz szavakat találni! És közeledik az idő, amikor még sötétebb éjszakába kell távoznom... Te szerencsés vagy, bölcsen gondolkodó emberke! Te itt maradsz, ha nem hajítanak ki az eresz alá, én pedig vendégségbe megyek a nagy ismeretlenhez... Te valamikor tudtál harcolni és harcoltál is! De hogyan harcoljak én? Én gyenge öregember vagyok, arra kényszerítve, hogy megadjam magam, bezárkózzam a magány börtönébe. De őszintén szólva, érdemes volt-e harcolni, ha minden rosszul ért véget? Te hittél az irodalom csodás erejében. Én nem hiszek. Mit jelentenek a vastag kötetek, az emelkedett gondolatok és

eszmék gyűjteményei, ha a szerzőjüket egy jött-ment csavargó megölheti egyetlen pisztolylövéssel? És vajon érdemes volt forradalmat hozni az irodalomba, hangzatos kiáltványokat írni, ha ma minden remekmű lángra lobban a tűzön, ha a nagy műveket elkorcsosultaknak kiáltják ki és arra ítélik, hogy megsemmisítsék azokat. Mit jelent az egész világ esze, értelme, ha elegendő egyetlen egy esztelen, hogy minden megsemmisüljön? Te azt hitted, hogy élni fogsz tovább a műveidben. Naiv ábrándozó! A te könyveidet is el fogják égetni. Egyesek azért gyűjtik meg, mert meg akarják semmisíteni, mint az ördög irmagját; mások azért, hogy megmelegítsék a kezüket... *(A számunkra láthatatlan könyvszekrényből elővesz egy vastag könyvet, lapozza. Majd a kályha mellé ül és az első adandó oldalt olvassa.)* Emberek, nyújtsátok egymásnak a kezeiteket! Karjaitokat lepje be a rozsdá... *(Kitépi a lapot.)* Milyen nevetségesen is csengenek ezek a szavak az éhes szobában! *(Kitép még néhány lapot és meggyújtva azokat, bedobja a kályhába. Végül az egyik lapot a másik után tépi ki és dobja a tűzbe, melegíti megdermedt kezét.)*

LINA *(Bejön.)* Mit csinálsz, apa?

KERNIUS Melegítem a kezem. *(Szünet)* Melegítem a kezem, Lina...

LINA Fázol?

KERNIUS Hát te?

LINA Nekem melegem van. Egész úton futottam és kimelegedtem. Apa, egy hónap múlva ismert varrónő leszek. Nem csak tüzelőre, hanem süteményre is futja majd.

KERNIUS Megértem, a varrónő nem az irodalom professzora. Az emberiségnek most papra, állatorvosra és varrónőre van szüksége. Boldog hármas!

LINA Mit csinálsz?... Ettél már?

KERNIUS Nem.

LINA Mindjárt csinállok teát. Hoztam kenyeret és lekvárt.

KERNIUS Talán egy kis teát. *(Csöngetnek az ajtón.)* Ki lehet az? Hány óra van most?

LINA Nyolc... Beengedjem?

KERNIUS Mi mást tehetnél? Nézd meg! *(Lina kimegy. A távolban golyószórók kattogása. Bejön Lina és Taunys.)*

TAUNYS Jó estét, professzor!

KERNIUS *(A szalonban fogadja.)* Taunys!

TAUNYS Bocsásson meg nekem... hogy... ilyen későn... *(Kezet fog Kerniusszal.)* Jó estét. Lina kisasszony mondta, hogy még nem alszik, ezért be mertem törni...

KERNIUS Még csak nem is készültem az ágyba. Úgysem tudnék aludni. Milyen jó, hogy rászántad magad, hogy eljössz. Most ritkán látogat meg engem bárki is... Az ördög tudja, hiszen rég oly sok barátom volt! Gyerünk be a dolgozószobába! Ott melegebb van, és úgy általában... Lina, csinálj erős teát!

LINA Rendben.

KERNIUS De Taunysnak kávé. Ő szereti az erőset, mint a pálinka!

TAUNYS Énnekem mindegy, professzor!... Ne fáradjon, Lina kisasszony!

LINA *(Elmosolyodik.)* Micsoda fáradozás! *(Kimegy.)*

KERNIUS Én nem iszom kávé. Esetleg a legegyszerűbből, a cikóriából. Nem szeretem az úrhatnámságot. Tudod, falusi legény... *(Nevet)*

TAUNYS De énnekem tényleg mindegy, higgye el!

KERNIUS No, no, ne magyarázkodj! Gyerünk be a dolgozószobába! *(Bemennek.)* Tessék, ülj a fotelbe... Nagyon kényelmes. Én pedig a helyemre.

TAUNYS *(Nézi a papírlapokkal befedett asztalt.)* Professzor, egész idő alatt alkot?

KERNIUS Kedves Taunys! Mikor hagyod abba, hogy engem professzornak titulálj? Micsoda megtiszteltetés ez egy író számára? Semmilyen!

TAUNYS Bocsásson meg!

KERNIUS *(Elneveti magát.)* Megbocsátok. Nagyon jól tetted, hogy eljöttél. Olyan rettenetes kétségbeesés, reménytelen hangulat ragadott el... Nyisd csak ki az ablakot és vonyíts a Holdra! Bár ma nem is látszik.

TAUNYS Olykor nekem is sötét gondolataim támadnak.

KERNIUS No, de félre a pesszimizmussal! *(Felemel néhány lapot.)* Testvér, itt...

TAUNYS Valami új dolog? Emlékiratok?

KERNIUS Az emlékiratok az végrendelet. Nem érdemes elsietni. Én babonás vagyok.

TAUNYS Akkor...

KERNIUS Egy drámát kezdtem írni!

TAUNYS *(Kinyújtja a kezét.)* Belekukkanthatok?

KERNIUS Hát még nincs semmi... Éppen csak felvázoltam a tervet, pár jelenetet megpróbáltam... Itt ni... *(olvas)*

Bedobtak minket az idő folyamába,
Mint kutyakölyköket, hogy belefulladjunk.
Két part.
Két ellenséges szemközti part.
Maglehet, egyikhez sem jutunk el,
Azonban tudnunk kell,
Hogy melyiken akarunk kijutni.

TAUNYS Ez valamilyen modern dolog?

KERNIUS *(Bólint)* Butautasról.

TAUNYS Butautasról?

KERNIUS Igen. Csak nem a divatszabó Butautasról! Butautasról, Kestutis fiáról.

TAUNYS Hiszen ez történelem!

KERNIUS A történelem ismétlődik. És Butautas története az mai történet!

TAUNYS Ha nem tévedek, áruló volt.

KERNIUS Teljesen igaz! Amikor az apja, Kestutis, és a nagyapja, Algirdas Volynba ment, ő Vilniusban összeesküvést szőtt. Nem sikerült. Butautast tömlöcbe zárták. A barátai kiszabadították, és ő elmenekült a Rendhez, Aleksandernek kereszteltette át magát. Majd segítségül hívva a Keresztéseket, Litvánia ellen vonult. Ismét nem járt sikerrel. És élete végéig az uralkodó palotájában bolyongott... mint felesleges, senkinek nem szükséges bolond... Prágában temették el. *(Szünet.)* A vár falai, szűk utcácskák, őszi levelek... Már kifakult ég... Butautas egy olyan ember, aki nem arra a partra jutott... Öreg. Fázik. Íme így kezdődik a darabom...

TAUNYS Vagyis a főhős egy áruló?

KERNIUS Mostanában miről írj, ha nem árulókról és gazemberekről? Manapság egy becsületes ember hogyan foglalhat el a műben fő helyet, ha az életben félre lökték?

TAUNYS Jaj, professzor, igaza van. *(Szünet)*

KERNIUS No, milyennek találod?

TAUNYS Jó, de mostanság talán túl bátor, nem?

KERNIUS Mitől féljek?

TAUNYS Tudja, a mi időnkben...

KERNIUS Az idő... visszataszító. De emberien kell átélni... mit csinálsz most, Taunys?

TAUNYS Vidéken utazgatok... népművészeti tárgyakat gyűjtök.

KERNIUS Vidéken utazgatsz... istenkéket gyűjtögetsz...

TAUNYS *(Nem érezve Kernius szavaiban a gúnyt)* Igen. Tudja, sikerült rábukkanom nem egyszerűen érdekes faragásokra. A tizenkilencedik század elején... sok törölköző, régi ruha érdekes díszítésekkel... Elkezdtem egy könyvet...

KERNIUS Miről?

TAUNYS A díszítő elemekről. A mi népi díszítéseinkről - emlékszik, egyszer arról beszélgettünk, hogy valamikor volt egy litván minta, és az a gondolatom támadt, hogy annak a maradványait éppen a mi díszítéseinkben kell keresni.

KERNIUS Kinek van rá szüksége? Kinek kellenek ilyen könyvek? Mit adnak?

TAUNYS Csak a művészet és a tudomány örök, minden más mulandó.

KERNIUS Az ember nem örök. Az ördög utáni legnagyobb csoda nem örök. Ő most él, most tud gondolkodni és dönteni. Most kell segítenünk neki. Nem a díszítő elemekről szóló agyrémekkel, hanem azzal, hogy megmutatjuk neki, hogy hogyan éljen. *(Szünet)* Bocsáss meg, hogy így rád támadtam.

TAUNYS Nem számít...

KERNIUS Igaz is, hogy van Morkus?

TAUNYS Régóta nem hallottam róla.

KERNIUS Nem találkozgatsz vele?

TAUNYS Nem tudja?

KERNIUS Mit?

TAUNYS Morkus koncentrációs táborban van.

KERNIUS Letartóztatták?

TAUNYS Igen. És nem csak őt, hanem Tarvidast, Kunčius, Visbarast is. Nem tudott róla?

KERNIUS Honnan tudtam volna? Úgy élek itt, mint egy remete.

LINA *(Bejön, csészéket és szendvicseket hoz.)* Tessék, apa, neked tea, Taunys úrnak pedig kávé.

TAUNYS Becsületszavamra, nem kellett volna így fáradoznia. Ez a lakoma...

LINA *(Nevet)* Jó lakoma! Kenyér és lekvár.

TAUNYS Minden relatív dolog, Lina kisasszony. Minden relatív... *(Lina ki-megy.)*

KERNIUS Vagyis Morkus is, Kunčius is...

TAUNYS Igen... Azt mondják, hogy kapcsolatban álltak valamilyen ellenálló csoporttal. Legalábbis ezzel vádolják őket.

KERNIUS És Visbaras? Hiszen ő már öreg! Figyelj csak, öt évvel idősebb nálam. Micsoda harcos ő? Hülyeség, abszurdum! Alig tud járni.

TAUNYS A nációk elhatározták, hogy minden ellenségüket megsemmisítik.

KERNIUS Képesek lesznek rá! Csak azon csodálkozom, hogy még miért nem jutottak el hozzám... Talán kisebb ellenségnek tartanak engem, mint Visbarast?

TAUNYS Azt beszélnek, hogy nemsokára újabb tisztogatásra fog sor kerülni. Még többet le fognak tartóztatni... A barátai ezért ravaszsághoz folyamodtak... Olvasott ezekben a napokban újságot?

KERNIUS Én újságot nem olvasok! Rosszul vagyok a hazugságuktól. Reggel-este kerepel a golyószóró. Az jobban mesél arról, hogy mi történik most a világon... *(Taunys elővesz a zsebéből egy újságot, és átadja Kerniusnak, aki elolvassa a címét.)* „A szabadság felé”. Nem lenne jobb „A rabszolgaság felé”?

TAUNYS No, itt...

KERNIUS *(Olvas)* „Megértjük mi, hogy a nagy holnapi nap nem születhet meg fájdalom és harc nélkül. A fennkölt eszmék és jelszavak mögé búvó ellenséget szét kell zúzni! Nincs helye kegyelemnek! Ezért köszöntjük a mi nagy Führerünket és acélkemény hadseregét, amely kardja ma...” És minek olvassam én el ezt a szennyet? Micsoda gané írta? Visman-tas, Zakaras, Aukstuolis, Kernius. Kernius? *(Szünet)* Ki az, Taunys?

TAUNYS *(Bátortalanul)* Maga...

KERNIUS Én?

TAUNYS Igen...

KERNIUS *(Elneveti magát)* Elment talán az eszed? Tényleg azt hitted, hogy én képes vagyok leírni ilyen mondatokat?

TAUNYS De ez tényleg maga... Látja: I. Kernius professzor. Ignas Kernius professzor.

KERNIUS Én? Hogyhogy én? Hogyan... *(Becsukja a szemét, mintha hirtelen rosszul lenne.)*

TAUNYS Rosszul van, professzor? *(Felugrik, be akarja hívni Linát.)*

KERNIUS Ki találta ki ezt a szörnyű trükköt?

TAUNYS A barátai...

KERNIUS Kik azok?

TAUNYS Mi...

KERNIUS Te?

TAUNYS Így-úgy én is hozzájárultam...

KERNIUS Te?

TAUNYS Higgye el, a legjobb érzések vezéreltek minket...

KERNIUS Az ördögbe is, gyönyörű szavak! Bemocskoltatok engem, de azt mondjátok, hogy az én javamra tettétek.

TAUNYS Mások már korábban tettek ilyen kijelentéseket.

KERNIUS Így mentik a bőrüket.

TAUNYS No, így is lehet. Mindenki akar élni!

KERNIUS De az ördögbe is! Miért nem kérdeztetek meg előbb engem? *(Taunys hallgat.)* Miért?

TAUNYS Amikor megtudtuk, hogy szerepel a Gestapo listáján, úgy döntöttünk, hogy nem késlekedhetünk tovább. Minden perc drága volt, és... és az igazat megvallva, ismerve magát, féltünk, hogy nem egyezik bele...

KERNIUS Én sohasem egyeztem volna bele! Soha, Taunys! De most... de most minden gazember kiabálni fogja, és nagydobra verik majd, hogy Kernius, még maga Kernius is, akinek a fiát megölték, velük tart! *(Kézbe veszi az újságot.)* „Köszöntjük a mi nagy Führerünket és acélkemény hadseregét, amely kardja ma...” A pokolba! Undorodom. *(Szünet)* Egy órával korábban arról ábrándoztam, hogy nyugodtan haljak meg. Erre most nem vagyok méltó. Úgy kell meghalnom, mint egy árulónak.

TAUNYS Ez nem árulás!

KERNIUS Hát micsoda?

TAUNYS Az életben maradás egyetlen módja. Ez az írás megmenti magát. Már megmentette. Ez igazolja a lojalitását.

KERNIUS Ez nem az én írásom.

TAUNYS De azt senki sem tudja.

KERNIUS Annál rosszabb.

TAUNYS Kinek?

KERNIUS Nekem.

TAUNYS Magának? Professzor, de hiszen az csak jó, hogy senki sem tudja. A Gestapo azt hiszi, hogy ez a maga nyilatkozata. És annak, hogy kinek a keze írta, nincs semmi jelentősége. Csak a maga neve a fontos!

KERNIUS De az emberek! Taunys, mit mondanak majd az emberek?

TAUNYS Az emberek? Egy ilyen időben fontos a közvélemény?

KERNIUS Talán le kell majd állítanom az utcán a járókelőket, hogy bebizonyítsam, hogy ezt a mocskot nem én, hanem mások írták...

TAUNYS Mi csak jót akartunk magának...

KERNIUS Kiabálnom kell majd az embereknek, hogy az nem én vagyok. De ki fogja elhinni?

TAUNYS Magát figyelik. A náci nem felejtik el, hogy maga rájuk támadott...

KERNIUS Én mindig azt írtam, amit gondoltam.

TAUNYS Maga tévedhetett, megtéveszthették.

KERNIUS Azt írtam, amit láttam. És én láttam, hogy az emberek hogyan változnak át hóhérokká. És a jó, tisztalelkű emberek a gyilkosok zagyvaságait kezdték ismételtetni. Az ördögbe az emberiséssel! Gondolkodni - ez a legnagyobb bűn! És én a saját szememmel láttam, a kulturált állam hogyan vált bolondokházává! És hallgatnom kellett?

TAUNYS De, professzor, az, amit tettek, elkerülhetetlen volt. Másképpen ők...

KERNIUS Megsemmisítettek volna engem, mint ahogy a fiamat semmisítették meg?

TAUNYS A harc az harc.

KERNIUS Hívatlanul jöttek a mi országunkba.

TAUNYS Ha a gyengéhez egy erős megy vendégségbe. Akkor az mindig hívatlan vendég.

KERNIUS *(Felugrik)* Én harcolni fogok!

TAUNYS Ki ellen?

KERNIUS Ő ellenük!

TAUNYS A harc ma lehetetlen!

KERNIUS Az emberek harcolnak!

TAUNYS Az esztelenek!

KERNIUS Az esztelenségtől a hősiességet alig egy lépés választja el.

TAUNYS Ha a harc egyetlen módja a türelem és a hallgatás.

KERNIUS Hallgatni arany, de most acélra van szükségünk.

TAUNYS Mit nem hallok! Maga, Kernstok, a pacifista és humanista, acélkardot akar ragadni?

KERNIUS Az én kezem túl gyenge, hogy felemelje a kardot. De harcolni fogok...

TAUNYS Egész életében arra szólította az embereket, hogy éljenek békében, egyezkedjenek, ne harcoljanak.

KERNIUS De lehet az állatokkal a békéről tárgyalni? Beugrott hozzám Leizeris. Te jól ismered...

TAUNYS Igen.

KERNIUS Megkérdezett: „Mondja csak Kernius, mi az én bűnöm?” Goethéről és Schillerről írt, de egy hét múlva megtudtam, hogy agyonlőtték.

TAUNYS Zsidó volt...

KERNIUS Hát Audrius, a fiam?

TAUNYS Az nagy tévedés volt...

KERNIUS Tévedés! Nap mint nap itt ülök az ablaknál... most sötét van, még csak a lámpák sem égnek... De nappal látom, hogy hogyan pusztulnak az emberek, mint űzött vadak. Látom, hogyan lövik le őket, hogyan hullanak az utca porába, husángokkal verik a foglyokat... És hogyan lehet megszabadulni ettől a látványtól, mit tanácsolsz?

TAUNYS Ne nézzon ki az ablakon!

KERNIUS Leengedni a redőnyt, becsukni a szemet, bedugni a fület. *(Szünet)*. Oh, Istenem, milyen nevetséges is Dosztojevszkij Raszkolnyikovja. Milyen egyszerű és emberséges, ha összehasonlítod a gyilkosokkal, akik pontosan kiszámítják, hogy mit lehet gyártani a holttestekből.

TAUNYS Látja, most megsemmisítik a veszélyes elemeket. Ez valahogyan megérthető, habár nem igazolható...

KERNIUS Hát a gyerekek? Azok miféle veszélyes elemek?

TAUNYS Az ellenség gyerekeiből, ha felnőnek, ellenségek lesznek.

KERNIUS Fiam, mit beszélsz? Figyelj csak jól a saját szavaidra: „Megsemmisítik a veszélyes elemeket... Az ellenség gyerekeiből ellenségek lesznek...” Hiszen a gyilkosok szavait ismételted. Az ördögbe veled, Taunys!

TAUNYS Talán nem ért pontosan... azt akartam...

KERNIUS Akkor te nem érted, hogy mit is beszélsz. Hallgasd meg jól a saját szavaidat és ijedj meg tőlük! *(Szünet)*

TAUNYS Életet csak egyszer adtak. És én élni akarok.

KERNIUS Ha mindenki csak saját magára gondolna, akkor az emberiség már régen kipusztult volna.

TAUNYS Az emberiség halhatatlan. Több ezer évet adtak neki. De én nem emberiség vagyok. Ember vagyok! És élni akarok. Van feleségem, két gyermekem - Binuta és Audrius...

KERNIUS Ennekem is volt Audrius fiam.

TAUNYS Értse meg, professzor, ha most valamibe belekeverednék, akkor áruló lennék, a családom árulója. Bánatot okoznék nekik... bajt... és ezért...

KERNIUS Írjál csak a díszítőelemekről! De ne felejtsd el, hogy eljön az az idő, amikor már te sem fogsz tudni írni. Olyan könyvek kellene majd nekik, amilyenekre szükségük van. Neked majd dicsőítened kell őket, a hódításukat felszabadításnak nevezni, igazolni a kegyetlenkedésüket és az alávalóságukat: a feketét fehérre változtatni, a fehéret meg feketévé! Íme ez vár rád holnap! Becsukni a szemed, nem látni, hallgatni... ez a te árulásod előszobája! És te most itt állsz az előszobában.

TAUNYS Hadd legyek áruló! Hadd legyünk árulók! De mindez csak ebben a pillanatban látszik olyan szörnyűségesnek! A történelem számára a mi életrajzunknak nem lesz semmiféle jelentősége. A jövő nemzedékek számára csak a mű lesz fontos! Kik voltak a Reneszánsz nagy mesterei? Az uralkodók talpnyalói! Smetana „Az eladott menyasszony” c. operája librettóját egy osztrák spicli írta, aki pénzért árulta a barátait. De ma ez mit számít? Semmit!

KERNIUS Vagyis egy dolgot kell prédikálni, másikat meg csinálni?

TAUNYS Ha nincs más kiút, igen!

KERNIUS Soha! Soha! *(Járkál a szobában.)* Istenem! Én nyugodtan ülök itthon, miközben minden becsületes ember átkoz engem, mint egy megvásárolható árulót, a megszállók kutyáját.

TAUNYS Hadd legyen így! De maga életben marad és alkothat. Alkothat a népének!

KERNIUS Most, amikor, hála nektek, áruló lettem? Mit mondhatok most a népemnek, és ki fog követni? Senki! Egy maréknyi megvásárolható lélek! Mindaz, amit most tehetek az, hogy cáfolatot írok. Megmagyarázom az embereknek, hogy az alá a jelentés alá a nevemet a tudtomon kívül és a beleegyezésem nélkül írták.

TAUNYS És elmegy a koncentrációs táborba.

KERNIUS Ha kell, igen. Most tiszteletre méltóbb dolog a koncentrációs táborban rohadni, mint szabadon járni! *(Megint az újságot olvassa.)* „Mi, a litván kultúrában tevékenykedők, ma köszöntjük...” *(Összegyűri az újságot, ledobja a padlóra.)* Amikor elfogták a fiamat, végigjártam minden Gestapo parancsnokságot és állambiztonsági szervet, kiabáltam, ugráltam, mint egy vén bohóc, mint kötélén rángatott báb. Azt mondták, hogy Audrius eltűnt, hogy semmit sem tudnak... „Szabadon engedve” vigasztaltak június 26-án... Június 26-án szabad lett, igen, mert agyonlőtték. És akkor én elhallgattam. Hallgattam, amikor megölték a barátaimat, hallgattam, amikor a koncentrációs táborokba hurcolták, hallgattam, hallgattam... mert nem hittem, hogy az én hangomnak lehet még haszna. Hallgattam. És semmi mást nem tudtam kitalálni. Örültem, hogy én nem vagyok áldozat. Büszke voltam - hogy nem vagyok hóhér. De ti hóhért csináltatok belőlem! És most kiabálni fogok! Elkiabálom a világnak, annak a hárommilliárd embernek, hogy én nem akarok hóhér lenni! Most írni fogok, azonnal írni fogok, ameddig csak tudok, mert lehet, hogy holnap már nem leszek rá képes. Megírok mindent, amit látok és hallok.

TAUNYS Ők megölik magát. Mihelyt megtudják, hogy maga ellenük van.

KERNIUS Ők most is tudják, hogy én ellenük vagyok. De nem tudnak megölni. Nem fognak tudni megölni, mert van egy kis gyermekjátékom... *(Kihúzza az íróasztal fiókját, a kezébe vesz egy kiskaliberű pisztolyt.)* Itt van... Audrius játéka, amivel a madarakra célzott, de sohasem lőtt. Itt vannak a golyók. Svéd. Királyi koronával. Kicsik, és úgy lehet játszani velük, mint az ólomkatonákkal, de meg lehet tőlük halni. Ha eljönnek, felhasználom ezt a játékszert. Hasznát fogom venni Audrius játékának... *(Szünet)*

TAUNYS Nagyon kellemetlen ez a számomra. Higgye el, és bocsásson meg.

KERNIUS Így talán rendben van, Taunys. Nem, én nem tréfálok, nem gúnyolódom... Megköszönhetem neked? Felébresztettél az álmomból. Úgy látszik, így volt elrendelve... Most eredj!

TAUNYS Nos, jó éjszakát, professzor...

KERNIUS Isten áldjon!

TAUNYS *(Az ajtó felé megy, megtorpan.)* De maga...

KERNIUS No, jól van, fiam, jól van. Lina, kísérd ki!

TAUNYS Nem kell... magam kitalálok. *(Megjelenik Lina. Taunys Kerniushoz)* Jó éjszakát!

KERNIUS Isten veled!

(Taunys Lina kíséretében kimegy. Kernius a szoba közepén áll. Lina visszajön.)

LINA *(Felveszi a csészéket az asztalról.)* Apa... Mindent hallottam.

KERNIUS Mit hallottál?

LINA Hallgatóztam. Az ajtó mögött. Az ilyen szavakért most...

KERNIUS Mi most?

LINA A Gestapo...

KERNIUS Megölhet? Legyen!

LINA Nem félsz?

KERNIUS Már hetven éves vagyok.

LINA Mi ennek a jelentősége?

KERNIUS Az, hogy már nem fontosak a számomra a még hátralévő évek. *(Szünet. Kernius bekapcsolja a rádiót.)*

RÁDIÓ „A szobában volt egy negyven éves nő és a tizenhat éves lánya. Semmi rosszra sem gondolva, beengedték az ismeretlent. Csak reggel vették észre a szomszédok a két nő eltűnését, amikor jött a postás, de hiába csöngetett. Néhány nap múlva az állomáson találtak két bőröndöt és bennük a feldarabolt holttestek darabjait. A rendőrség gondosan vizsgálja ezt a szörnyű tettet. Vannak adatok, amik alapján azt lehet feltételezni, hogy a gyilkos a mi városunk felé jött. Kérjük a város és a környék lakóit, hogy tegyék meg az óvintézkedéseket. Ha sötétedés után bekopog az ajtajukon egy idegen...” *(Kernius kikapcsolja a rádiót.)*

LINA Borzalmas!

KERNIUS A gazemberek! Ők maguk megölnék ezreket, de valamilyen patológus gyilkosról beszélnek! Szándékosan híresztelnek ilyen szörnyűségeket, hogy mindenkit rémületben és sötétségben tartsanak. Azt akarják, hogy mindenki zárja be az ajtót és ott remegjen a szobájában. *(Kopognak az ajtón.)* Kopognak?

LINA Kopognak... *(Szünet)* Már fél tizenkettő.

KERNIUS Ki lehet az?

LINA A rendőrség?

KERNIUS A rendőrség már betörné.

LINA Apa, én félek.

KERNIUS Ha valaki kopog, be kell eresztetni.

LINA Apa, ne menj ki... ne menj!

KERNIUS *(Átöleli)* Ne félj...

LINA Talán ő az...

KERNIUS Kicsoda?

LINA „Ha sötétedés után bekopog az ajtajukon egy idegen...”
(Szünet. Kernius határozottan megy az ajtó felé. Lina a szalonban marad.)

KERNIUS Ki az?

HANG *(Kintről)* Eresszen be!

KERNIUS Ki maga?

HANG Professzor, eresszen be...

LINA Kicsoda maga?

HANG Viktoras Mažeika.

KERNIUS Viktas? Ilyen későn? Azonnal, azonnal. Az átkozott kulcs. *(Kinyitja az ajtót. Bejön Viktas. Az egyik keze átkötözve, a másikban pisztoly.)* Mi történt veled?

VIKTAS Üldöznek...

KERNIUS Kik?

VIKTAS A Gestapo. De maga ne féljen! A sarkon befordultam. Nem láthattak... Átugrottam a kerítést és... Még messze voltak. És éjszaka van, nem látsz tovább az orrodnál. *(Valahol nem messze lövések.)* A ganék! *(Hallani, amint emberek szaladnak. Lövés. És minden elcsitul.)* Elszaladtak. *(Megkönnyebbülten fellelegzik. Szünet.)* Nem volt más kiút. Bocsásson meg! Hiszen már éjszaka van, és...

KERNIUS Ne magyarázkodj! Az én ajtóm a te számodra mindig nyitva áll.

VIKTAS Köszönöm.

KERNIUS Gyerünk beljebb...

VIKTAS Egyedül van?

KERNIUS Lina van itt. De hiszen ismeritek egymást. *(Bemennek a szalonba. Linához.)* Váratlan vendég jött.

VIKTAS Jó estét.

LINA Viktas? Micsoda? Megsebesült?

KERNIUS Nézd meg, Lina! Talán át kell kötözni...

VIKTAS Nem, nem kell. Apró karcolás...

KERNIUS Ül le, Viktas! Hiszen alig állsz a lábadon...

VIKTAS Az igazat megvallva, igen... *(leül)*

KERNIUS Reggel felhívom Gucust, ha működik a telefon... Vagy Lina elszalad... ő jó sebész, régi barátom... Majd megnézi a sebet.

VIKTAS De becsületszóra, semmi sem kell... Milyen meleg van itt, és kellemes...

KERNIUS Meleg és kellemes... Hát igen, ha a sötétből jön be az ember, akkor úgy tűnhet...

VIKTAS Mindjárt elmegyek...

KERNIUS Most? Elment az eszed? Megint akarsz találkozni velük? Nálunk töltöd az éjszakát... Ne is tiltakozz! Reggel pedig... Tedd azt, amit jónak látsz.

VIKTAS De számomra kellemetlen.

KERNIUS Neki kellemetlen! Az ördögbe! Ül le és hallgass!

VIKTAS Köszönöm, de...

KERNIUS Nincs semmi de!

VIKTAS Ha ők...

KERNIUS Tudom. Agyonlőnek. Mindenkit. De itt ne félj!

VIKTAS Nekem... Nekem nem kell félnem.

KERNIUS Neked? Mi? Mivel vagyunk mi rosszabbak nálad? *(Szünet.)* Lina, csinálj nekünk valami harapnivalót!

VIKTAS De, higgye el, nem vagyok éhes - ha lehet, egy pohár hideg vizet...

KERNIUS Micsoda? Hideg vizet? *(Linához)* Csinálj teát!

LINA Máris! *(Kimegy)*

KERNIUS És most mesélj! Mindent, sorjában! Csak tedd el azt... *(A pisztolyra mutat. Viktas zsebre vágja a pisztolyt.)* Nem szeretem az ilyen játékszereket. Most pedig mesélj...

VIKTAS Látja...

KERNIUS Nem kívánom, hogy eláruld a titkodat. Tudom, konspiráció. Mondd el azt, amit el lehet mondani!

VIKTAS *(Mosolyog)* Csak hallgatni lehet.

KERNIUS De nekem tudnom kell, hogy hogyan harcoltok, hogyan veritek ezeket a gazembereket.

VIKTAS Nos, ma éjjel... ma éjjel be kellett törnünk a börtönbe...

KERNIUS De hiszen ott magasak a falak, őrség kutyákkal és golyószórókkal.

VIKTAS Mégis rászántuk magunkat, hogy betörjünk. Oda zárták a mi emberünket. Valószínűleg ismerte - Julius Banga.

KERNIUS Julius? Julius Banga?

VIKTAS Igen...

KERNIUS Olyan sovány, szemüveges?

VIKTAS Igen...

KERNIUS Francia irodalmat tanítottam neki. *(Szünet.)* És őt miért?

VIKTAS Kiadtunk egy kis újságot, „Az Igazság Hangja”. Julius volt a szerkesztője. *(Szünet)* Sokáig kínozták... De Julius nem köpte be a barátait. Golyó általi halálra ítélték. És akkor mi elhatároztuk, hogy kiszabadítjuk.

KERNIUS Kiszabadítottátok?

VIKTAS Nem. *(A kezét a szeme elé emeli)* Elkéstünk...

KERNIUS Agyonlőtték?

VIKTAS Ma reggel. De mi túl későn tudtuk meg... A mieink közül kettő pusztult el. Szaladtam és lövöldöztem, és vártam a golyót a hátamba. De az éjszaka sötét. És itt van maga...

KERNIUS Egy egyszerű gyerek... hős lett. Én pedig... Láttad a mai újságokat?

VIKTAS Átlapoztam.

KERNIUS Olvastad azt az átkozott *nyilatkozatunkat*?

VIKTAS Igen.

KERNIUS És ennek ellenére bekopogtál az ajtómon?

VIKTAS Nem hiszem., hogy azt maga írta. Nem tudom, hogy miért vannak olyan elképzelései, talán álarcot kellett felvennie? Nem tudom... De meg vagyok róla győződve, hogy azok nem a maga szavai és a maga gondolatai...

KERNIUS Igen, igen! A pokolba! *(Fel-alá jár a szobában.)* De még senki sem tudja.

VIKTAS Ha én nem hittem el, miért hinnék el mások?

KERNIUS Te nem hitted el, mert régóta ismersz engem. De mások... Mások engem nem ismernek.

VIKTAS Magát ismeri egész Litvánia.

KERNIUS *Ismer egész Litvánia!* Szép szavak - mindössze ennyi.

VIKTAS Ne ismerjék bár személyesen, de a műveit ismerik.

KERNIUS Kedves barátom, ne felejtse el, hogy mennyi író elárulta a hitét!

VIKTAS De maga...

KERNIUS Én miért nem adhatom el magam? A hóhérok nem sajnálják az ezüstöt, és ha a pénz nem segít, elveszik a korbácsot... *(Szünet)* Az embereknek meg kell tudniuk, hogy én nem vagyok áruló! Ez most nagyon fontos! Azok, akik tanulták a verseimet az iskolában, kell hogy tudják, hogy nem adtam el magam. Erre feltétlenül szükség van.

VIKTAS Mit akar tenni?

KERNIUS Cáfolatot írni! Hadd legyen az az utolsó szavam, a végrendeletem, de meg kell írnom!

VIKTAS És hol fogja leköszölni?

KERNIUS Nem tudom...

VIKTAS Látja, a mi „Igazság Hangja” újságunk...

KERNIUS De hiszen azt mondtad, hogy a Gestapo a nyomotokra bukkant...

VIKTAS Nagyon akarták... de ha azt képzelik, hogy mi elhallgatunk, nagyon nagyot tévednek! Pár nap múlva kiadjuk az új számot.

KERNIUS És abban lehozzátok az én nyilatkozatomat.

VIKTAS Az ötlet nagyszerű, de ha megtudja a Gestapo...

KERNIUS Egész életemben a hősiességről írtam, tanítottam az embereket, hogy hogyan legyenek bátrak, becsületesek, most pedig, amikor énrám került a sor - ijedjek meg, tagadjam meg önmagam? Nem!

VIKTAS Vitatkoznom kellene magával, lebeszélni, rámutatni, hogy ez esztelen-ség, hogy...

KERNIUS Nem győzől meg engem! Én makacs vagyok! Mindig ilyen voltam, most pedig öregkoromban még inkább! Megyek írni. Reggelre be is fejezem.

VIKTAS Akkor a reggeli viszontlátásra, professzor!

(Kernstok átmegy a dolgozószobába. Szünet.)

LINA *(Teát hoz.)* Bocsáss meg, hogy ilyen soká... De nincs tűzifa... Amíg megmelegedett... *(A csészéket az asztalra teszi.)*

VIKTAS Köszönöm.

LINA Hát apa?

VIKTAS Elment írni. Állítólag reggelig írni fog... *(Feláll, odamegy Linához. Ott állnak és egymást nézik.)* Lina... *(Szünet)* Mennyi ideje nem láttuk egymást?

LINA Sok... nagyon sok, Viktas...

VIKTAS Nem felejtettél el? *(Lina hallgat)* Miért hallgatsz?

LINA Talán el tudtalak felejteni? *(Szünet)* Súlyosan megsebesültél?

VIKTAS Semmiség.

LINA Ez nem semmiség - az apám vérmérgezésbe halt bele...

VIKTAS Ejha. Énvelem semmi sem történik.

LINA Megnézem...

VIKTAS Nem, nem. Itt hideg van...

LINA Menjünk az én szobámba! *(Felveszi a csészéket. Átmennek Lina szobájába. Lina odatul egy alacsony széket, maga pedig az ágyra ül.)*

VIKTAS *(Az órára pillant)* Milyen kevés idő maradt - Hajnalban elmegyek, és lehet, hogy soha többé nem találkozunk.

LINA Reggel kimenni, ez veszélyes dolog.

VIKTAS Hiszen nem maradhatok nálatok. Habár szeretnék...

LINA Véletlenül kopogtál be hozzánk?

VIKTAS Véletlenül szaladtam be a ti utcátokba, de a ti házatokba már nem véletlenül jöttem be. *(Szünet.)* Tudod, hogy mi fenyeget titeket, ha itt találunk engem?

LINA Tudom.

VIKTAS És nem félsz?

LINA De elszaladtak mellettünk.

VIKTAS Visszajöhetnek.

LINA Miért kergetnek ők téged?

VIKTAS Ők... Amikor kicsi voltam, egyszer bementem a mocsaras erdőbe. Sok kígyó volt ott. És az egyik öreg elmondott nekem egy titkot: „Ha nem ejted ki a kígyó szót, azok sohasem támadnak.” Emlékszem, amikor te azt mondtad, hogy *ők*...

LINA Miért üldözik téged?

VIKTAS *(Előveszi a zsebéből a pisztolyt.)* Emlék - Megtanulhatnád, hogy hogyan kell használni.

LINA Nem.

VIKTAS No, nézd. *(Kiveszi és visszateszi a töltényeket.)* Most meg van töltve. Csak meg kell itt húzni... *(Átnyújtja a nőnek.)* Tessék, vedd el!

LINA Nem, nem. Félek.

VIKTAS Gyáva! *(A padlóra teszi a pisztolyt.)* Emlékszel Emmára?

LINA Aha.

VIKTAS Egy hadnagy jár hozzá, valamilyen Hans vagy Walter. Talán nem hazafias tett, de ostobaság is lenne hazafiasságot kívánni tőle.

LINA Valamikor egy szakaszvezetővel barátkozott...

VIKTAS Tehát avanszált. *(Elneveti magát.)* Nekünk meg szükségünk volt fegyverre. Egyszer kilestem ezt a Hansot vagy Waltert, amikor reggel ment hazafelé... Az őszi reggel pedig sötét, mint az éj. És elvettem Hanstól vagy Waltertől a pisztolyt... *(Félrerúgja a pisztolyt.)*

LINA Agyonverted?

VIKTAS Nem. Most is jár Emmához. Csak mindig kíséri egy közlegény. Hiszen Emmának van egy húga. Úgyhogy a kiskatona nem zavar... Ha a háború tovább tart, akkor a testvérek eljutnak a tábornokokig...

LINA Már régen nem jártam az utcámban.

VIKTAS Én is elég régen. Az után az eset után Hansszal vagy Walterrel... Az utca, persze, ugyanolyan. Csak szűkebb és sötétebb.

LINA Igazad van. Tényleg nagyon összeszűkült.

VIKTAS A te ablakaidnál már nincsenek georginák... no, de beszéljünk a jelenről!

LINA Iszol egy kis bort?

VIKTAS Valami erősebb nincs?

LINA Nincs. Csak bor. És az is rossz.

VIKTAS Hozzál! *(Lina kimegy. Viktas a kezébe veszi a pisztolyt, megnézi, majd visszateszi a padlóra. Visszajön Lina, üveget és poharakat hoz.)*

LINA Ír... *(Az üvegeket és a poharakat a padlóra teszi.)* Hozhattam volna kisebb poharakat, de...

VIKTAS Az ördögbe velük! *(Kinyitja az üveget, tölt magának és Linának. Iszik egy kortyot.)* Tűrhető.

LINA Akarsz enni valamit?

VIKTAS Nem kell. Ilyentől nem rúgsz be. No, hogy megérjük a hajnalt! Fenékig! *(Isznak. Szünet.)* Majdnem egy évet töltöttem az erdőben. Ott sok derék ember van, habár banditáknak nevezik őket.

LINA Tudom.

VIKTAS Talán volt itt közülük valaki?

LINA Nem, de mesélték nekem...

VIKTAS *(Tölt magának a borból.)* Egyszer páncélvonatból kellett ránk lőni. Nem tudták pontosan a gazemberek, hogy hol vagyunk, mert a lövedékek a fejünk felett repültek. Feküdtem, vártam, hogy mikor talál el... de nem talált. Később megbosszultuk. Karácsonyi ajándékot tettünk nekik a sínekre, és a levegőbe repült a szerelvény az üzemanyaggal.

LINA Te mindig is bátor voltál.

VIKTAS Akadnak bátrabbak is. *(Kiissza a bort.)* Tudod, kezd ízleni. *(Lina is kiissza a bort.)* Nincs jogom megmondani neked. Ha elkapnának téged ők...

LINA Hallgatni fogok, mint a sír.

VIKTAS Ha nagyon fáj, a sír sem bírja ki.

LINA Én kibírom!

VIKTAS Derék lány vagy! Igazi Jeanne d'Arc! Nincs kedved eljönni mihozzánk az erdőbe?

LINA Magaddal vinnél?

VIKTAS Ha szépen megkérnél...

LINA Felövezném magam töltényszíjjal, gránátokkal, és bosszút állnék.

VIKTAS Az Eldorádói Bosszúálló. Hiszen még ezt a kis játékszett is féltél kézbe venni... *(Belerúg a pisztolyba.)*

LINA Amikor kell, nem félek. Vannak nálatok nők?

VIKTAS Vannak.

LINA Akkor vigyél magaddal!

VIKTAS Rendben. *(Szünet.)*

LINA Nem, nem tehetem...

VIKTAS No, vége a te nagy hősiességednek!

LINA Vigyázni kell az öregre.

VIKTAS Majd vigyáznak rá mások.

LINA Kik mások? Családja már nincs. Most mindenki csak saját magára vigyáz... Mennyi vendég járt ide! Reggel-este - mint a vásárban! Amíg volt mit enni és inni. De most... Ha valaki egyszer egy hónapban betoppan, az nagy esemény. A vendégek nem szeretik a *szárazságot*. *(Viktas tölt magának és Linának.)*

VIKTAS Ilyenek a barátok!

LINA A legjobb barátait agyonlőtték, koncentrációs táborokba hurcolták. Mindenféle szemét maradt.

VIKTAS A gané sosem süllyed el. Iszunk?

LINA Igyunk! *(Isznak.)*

VIKTAS A telefonotok működik?

LINA Mikor hogy. De a leggyakrabban nem. Telefonálni akarsz?

VIKTAS Most késő van. Esetleg hajnalban. *(Szünet.)* Hajnalban lőttek agyon...

LINA Emlékszel a regényre?

VIKTAS Valamilyen kémekről. Emlékszem, mintegy kódön át. Akkor sokat olvastam. Amikor apa aludni küldött, én a takaró alá húztam a fejem és a zseblámpa fényénél olvastam. - „Hajnalban lőtték agyon” - érdekes. De a pokolba! A pokolba! Én élni akarok. Nem akarom, hogy agyonlőjenek. Nem számít, hogy mikor, hajnalban, vagy alkonyatkor. A pokolba! *(Figyelmesen nézi Linát.)* Milyen keveset változtál...

LINA Te megöszültél.

VIKTAS Ezért hívnak Ősznek. Nem rossz, ugye?

LINA Ősz.

VIKTAS Viktas nincs, Ősz van. És ha minket megölnek, senki sem fogja tudni, hogy ki pusztult el...

LINA Ti fogtok győzni.

VIKTAS Mi fogunk győzni... Boldog lehetsz, hogy hiszel.

LINA Te nem hiszel?

VIKTAS Nem vagyok már gyerek. Valaha én is hittem... sok mindenben hittem... Például a szerelemben... *(Szünet)* Azt mondják, hogy a szerelem vak, mint nappal a bagoly. A szerelemnek semmi sem kell. Oh, nem. A szerelemnek sátáni jó a szeme, ugye, Lina? Audrius egy neves író fia volt, és már maga is kezdett hírnévre tenni szert. És te őt választottad.

LINA Szerettem őt.

VIKTAS És engem?

LINA Ha minden olyan egyszerű lenne...

VIKTAS Ma nyíltan kell beszélni. Olyan kevés időnk van, hogy ne csapjuk be egymást. Audriusnak volt háza, a legvalódibb, és pénze is a bankban... és te elmentél hozzá.

LINA Nem én mentem, te vezettél el hozzá.

VIKTAS Neked pénzre volt szükséged, neki pedig modellekre.

LINA Pénze nem volt, de tudott szabadságot adni nekem! Az ég egy darabját akartam, a kék ég egy picit darabját... Milyen volt nekem azelőtt? Egy kis szűk utca sara, kerítések, véget nem érő kerítések. Magas, tömör... Álmomban még most is látom. Úgy tűnik, hogy rám dől és összenyom. És én menekülök. Az átkozott kerítések, a megsüllyedt kis házak és a megdőlt klozetek. Meg akartam szökni ebből a bekerített világból. Azt mondd, hogy énnekem gazdagságra volt szükségem. Köpök rá! Audrius különös egy teremtmény volt. Gyerek! Azt hitte, hogy a színekben rejlik az emberiség megmentése, hogy a képei megváltoztatják a világot. De hiszen semmit sem változtattak meg. A világnak nem színekre volt szüksége, hanem kenyérre...

VIKTAS ... meg pálinkára.

LINA ...meg pálinkára. Igen, az én világomnak szüksége volt pálinkára. Csak nem az ő képeire. Gyerek volt... Talán éppen azért szerettem. Ő szabadságot adott nekem. És köphettem azokra a szűk, bekerített utcákra... a kerítéssel körülvett utcákra... Az ördög tudja, hogyan is nevezzem azokat. Emlékszel, hogy hívtak engem a mi utcánkban?

VIKTAS Emlékszem.

LINA Prostituált. Meztelenül festik a festők, majd... Nem így van? És ki más vett volna el így egy lányt? Senki.

VIKTAS Én elvettelek volna.

LINA Akkor mire vártál?

VIKTAS Én magam egy mocskos lyukban nyomorogtam. Hová vittelek volna téged?

LINA Ne magyarázkodj! Igyunk! Milyen régen is ittam. De néha úgy szeretnék berúgni! *(Tölt magának egy egész pohárral és egyszerre felhajtja.)* Én szerettem őt, mert gyerek volt - naiv és jó... Szerettem, mert megvédett a gúnyolódástól, az átkoktól.

VIKTAS De ki védett meg Simas Silkétől? Emlékszel Simasra?

LINA Mindig hálás leszek neked.

VIKTAS És adós.

LINA És adós, ha úgy akarsz.

VIKTAS Emlékszel, hogy hogyan bömbölt véresen, nyájasan, és köpte ki kivert fogait?

LINA Emlékszem. *(Elneveti magát.)*

VIKTAS Most nevetsz, de akkor sírtál és segítségért kiabáltál.

LINA Köszönöm. Te jó fiú voltál.

VIKTAS Silke most is fél tőlem. Habár már régen csináltatott magának arany fogakat. *(Bort tölt magának.)* Én sohasem voltam jó fiú. Mindig rossz voltam, mert nem volt sem híres apám, sem kőházam, sem csillogó pénzem. Én lumpen voltam, kilenc szakmával - a tizedik az éhség. De mindig szerettelek téged, és most is szeretlek. *(Átöleli Linát. Szünet.)* Hallod? Még mindig szeretlek.

LINA *(Kiszabadítja magát a férfi karjaiból.)* De ha egyszer bekopognak az ajtón, s amikor kinyitod, bejön ő?

VIKTAS Ki?

LINA Audrius.

VIKTAS Audrius?

LINA És belép Audrius...

VIKTAS Már részeg vagy. *(Szomorúan)* Milyen kevés kell neked...

LINA Ne neved!

VIKTAS A holtak nem kopognak az ajtón.

LINA De ha ő él?

VIKTAS Ő halott.

LINA Senki sem tudja, hogy hol és hogyan halt meg... És meghalt-e. Csak beszéltek róla, ködösen... Amikor elutaztunk Viržynaiba, megmutattak egy sírt... Jártál Viržynaiban?

VIKTAS Jártam.

LINA Nem messze a zsidó temetőtől, a kőbánya mellett. Mindenkit este lőttek agyon, és senki sem tudta, hogy közöttük volt-e Audrius. A gazdasszony, akinél akkor lakott, azt mondta, hogy hárman jöttek, puskával, és eltemették. Hová? Az öregasszony nem tudta. Ez minden. Audrius eltűnt. Érted? A rendőrségen, hisz apa végigjárt minden rendőrséget és Gestapo parancsnokságot, azt mondták, hogy nem tudják. Én is azt hiszem, hogy talán sikerült Audriusnak megszöknie.

VIKTAS Tőlük még senki sem szökött meg.

LINA De olyan jó, ha az ember még legalább reménykedhet. *(Kiissza a bort.)* Emlékszel a „Hetedik ég”-re?

VIKTAS Nem.

LINA Emlékezz vissza! A „Győzelem”. Az utolsó előadás. Majdnem üres terem...

VIKTAS Sok filmet láttam. Akkor majdnem minden egyes filmre elmentem.

LINA De velem csak néhányat láttál.

VIKTAS Mindegy - nem emlékszem.

LINA Volt egy szegény lány, Diana. Simon Simone játszotta. Tényleg nem emlékszel? *(Viktas megrázza a fejét.)* Egy utcaseprőbe volt szerelmes, Csikóba. Kirobbant a háború. A fiút behívták. A háború befejeződött, de ő csak nem jött haza... úgy tűnt, hogy elesett, de Diana továbbra is várta. Tudta, hogy az él, bár nem tudta megmagyarázni, hogy miért.

VIKTAS Már emlékszem. A film happy enddel végződött. Táncsal, énekkel. Esti köd. Párizs háztetői, füst a kéményekből... És Csikó hazatér...

LINA És Csikó hazatért.

VIKTAS Így fejeződött be az amerikai film. És te még mindig bízol a boldog befejezésben?

LINA És te? Te talán nem bízol?

VIKTAS Nem bízom! Mert a mi világunk nem amerikai film! Most a mi országunkban, a földünk felett madarak helyett golyók repdesnek, kutyák helyett szirénák vonyítanak. Itt nincs helye Csikónak és a happy endnek. Akkor a pokolba a gyermekmesékkel! Minek csapjuk be magunkat? Ők agyonlőtték Audriust.

LINA Te úgy beszélsz, mintha tudnád.

VIKTAS Tudom.

LINA Tudod?

VIKTAS Tudom, csak nem akartam megmondani.

LINA Honnan tudod?

VIKTAS Június 26-án lőtték agyon, Viržynaiban, este, nem messze a zsidó temetőtől. Előbb kiásatták a sírt. Mi ez nekik? Majd belelőtték őket... *(Szünet)*

LINA Ki mondta neked?

VIKTAS Egy ember, aki maga is részt vett a lövöldözésben.

LINA ???

VIKTAS Igen, hosszú történet. De most nem mondhatok el mindent. Egyszer: az a gazember a kezünkbe került... És miután jól megmelegítettük a hátsóját, sok nevet elárult. Audrius Kerniusét is. Bíróság nélkül intézték el. Valaki beköpte. Tudod, akkor... Mindenki az elszámolással volt elfoglalva. De Audrius - ostoba volt. El kellett volna menekülnie abból a lyukból. Ha időben elment volna, életben maradt volna.

LINA Az a gazember maga lőtte le Audriust?

VIKTAS Nem ő egyedül lőtt. Ő volt a vezetőjük...

LINA De talán... Talán nem értetted jól. Talán nem azt a nevet mondta. Talán tévedtél.

VIKTAS Ezt mondta: „Még likvidáltunk egy Kernius nevű fickót...” *(Szünet)*

LINA És aztán?

VIKTAS Mi aztán?

LINA Hol van? A gyilkos!

VIKTAS Lehet, hogy a pokolban. Ha van Isten, és ha legalább egy kicsit is igazságos.

LINA Ti őt...

VIKTAS *(Pátosszal)* Bosszút álltunk a barátainkért és a te Audriusodért. *(Szünet)* Hinni akartál... Reményt akartál. De minden reményt és a szerencsés végbe vetett hitet már rég agyonlőtték.

LINA Tölts nekem... *(Viktas tölt a nő poharába.)*

VIKTAS Ilyen az életünk, Lina... Ez minden - ebben a pillanatban... Nincs múlt és nincs jövő. Csak jelen létezik... Hiszen csoda, hogy ma életben maradtam... De holnap... Bármely pillanatban meghalhatok. Lövés az egyik sarokból vagy kínzások a Gestaponál... És ha a világon lenne akárcsak egy ember is, akinek a halálom...

LINA Te élni fogsz, Viktas! Minden elmúlik... Meglátod!

VIKTAS Amikorra a Nap felkel, a harmat kimarja a szemet.

LINA Te életben maradsz! *(Viktas átöleli.)*

VIKTAS Ha ez tőlem függne...

LINA Maradj nálunk!

VIKTAS Lehetetlen...

LINA Miért lehetetlen? Amíg szabadon vagy, minden tetőled függ!

VIKTAS Sajnos...

LINA De ha a halált el lehet halasztani legalább egy nappal, egy héttel, egy hónappal...

VIKTAS *(Félbeszakítja)* A halál olyan, mint az éjszaka... nem halasztod el. Bekövetkezik a kijelölt órában...

LINA Én azt akarom, hogy éljél...

VIKTAS És én talán nem akarom?

LINA Imádkozni fogok az Istenhez...

VIKTAS Az Isten csak elvesz. Még senkinek sem sikerült kiimádkozni tőle akár egy csepp vizet is...

LINA De ha az ember nagyon akarja...

VIKTAS Ki nem akar inkább élni, mint meghalni? De eljön a reggel és ki-vezetik...

LINA Istenem! Milyen szörnyű dolog ilyen gondolattal együtt élni!

VIKTAS Én talán élek? Csak várok... Várom a soromat...

LINA Emlékszem, hogy te mindig vidám voltál, optimista. Még akkor is, egy garas nélkül a zsebedben... Ki vette el tőled az életbe vetett hitet?

VIKTAS Te! Amikor elhagytál, magaddal vitted a hitem is!

LINA Ha vissza tudnám adni...

VIKTAS Visszaadni nem lehet - a hitet csak elvenni lehet...

LINA Nem igaz! Ismét hinned kell a boldogságban. *(Viktas egyszerre erősen átöleli.)*

VIKTAS Milyen sokáig vártam erre, Lina! Nem hittem, hogy valamikor meg is történhet, de vártam... és hittem! Lina... Lina... Lina!

(Sötét)

MÁSODIK RÉSZ

Lina szobája.

VIKTAS *(Odahajol az alvó Linához.)* Lina! Lina!

LINA Viktas?

VIKTAS Kelj fel!

LINA Mi történt?

VIKTAS Egyelőre semmi, de megtörténik. Nemsokára. *(Lina felemelkedik az ágyon.)* Öltözz és menekülj!

LINA Mit beszélsz? Semmit sem értek.

VIKTAS El kell innen menekülnöd.

LINA Hová?

VIKTAS Ahová akarsz. Csak minél messzebb innen.

LINA Viktas...

VIKTAS Többet ne kérdezz!

LINA Mit beszélsz? Hát apa? Ki fogja a gondját viselni?

VIKTAS Nem fog meghalni.

LINA Ő öreg és gyenge.

VIKTAS Annál jobb. Nincs mit vesztenie. Ma itt, holnap ott. De te előtted még ott az élet!

LINA De miért kellene elmenekülnöm a saját házamból?

VIKTAS Egy óra múlva, két óra múlva, vagy még hamarabb már nem lesz a tied. Betör ide a Gestapo.

LINA Miért a Gestapo? Hiszen senki sem látott, te magad mondtad, hogy senki sem látott, amikor bejöttél hozzánk.

VIKTAS Nem láttak, de tudják.

LINA Elárulták? Ki árulta el?

VIKTAS Nem a te dolgod! Szedd össze a legfontosabb holmit és fuss!

LINA Hát apa?

VIKTAS Megint apa!

LINA Figyelmeztetted?

VIKTAS Nem.

LINA Miért?

VIKTAS Azért mert éppen csak őrá van szüksége a Gestapónak. No, miért nézel így rám, mint akinek elment az esze, kidülledt szemekkel?

LINA Azonnal megmondom neki.

VIKTAS Te hallgatni fogsz!

LINA Nem!

VIKTAS Te most összeszeded az aranyaidat vagy a rongyaidat, nem tudom, milyen kincsedet, és futsz, amerre a szemed lát.

LINA És te?

VIKTAS Én itt maradok.

LINA Ők téged is elpusztítanak.

VIKTAS Te törődj csak saját magaddal! Énmiattam ne fájjon a fejed!

LINA Mindnyájan elszökünk.

VIKTAS Te egyedül szöksz el!

LINA De ők...

VIKTAS Én magam vagyok ők! *(Leveszi a kezéről a kötést.)*

LINA Te?

VIKTAS Látod? Semmiféle seb sincs! Még csak egy karcolás sem! Karneváli maszkabál!

LINA Te...

VIKTAS Igen!

LINA Nem! Nem!

VIKTAS De igen! Én vagyok *ők*! A Gestaponál dolgozom.

LINA Te? A Gestaponál?... Istenem... Nem lehet!

VIKTAS Nem lehet? Pedig így van!

LINA De hiszen azt mesélted...

VIKTAS Te pedig elhitted. Ostoba! Hát akkor hallgasd! A Gestapo úgy döntött, hogy eltünteti az öreg Kerniust - túlzottan ismert személyiség, hogy úgy egyszerre, különösen most, a nyilatkozat után... Ki kellett találni valamit, és ki is találtak. A tisztelt professzorhoz elmegy a Gestapo-kereste ember, talán egy partizán. Az öreg, természetesen, elrejt. Reggel a Gestapo házkutatást tart, megtalálja az elrejtett banditát. Világos, hogy nem tehetnek kivételt. Az öreget elfogják. Látod, mekkora tiszteletet adtak a mi klasszikusunknak? A Gestapo ilyen csodálatos színjátékot készített elő...

LINA Milyen nyugodtan beszélsz.

VIKTAS Idegek helyett vasköteleket kaptam, amiket szigeteltek a kispolgári érzésekkel szemben.

LINA Viktas, mondd azt, hogy csak tréfálsz, hogy mindez...

VIKTAS ...hogy mindez álom, amerikai film, április elsejei tréfa. Oh! Ha tréfa lenne... Én magam is szeretném! De ha egyszer a karmaik közé kerültél, az ember már nem tréfálhat. Amikor én megpróbáltam, úgy elverték a körmeimet, hogy mint egy kutya, vonyítottam.

LINA Kutya is vagy!

VIKTAS Mi mindannyian kutyák vagyunk. És mindannyian kutyaéletet akarunk élni. Most értem, hogy mit is jelent élni! Saját lábon járni, nem falábakon; hideg vizet inni és látni, saját szemmel látni, a bemocskolt, de mégis szép világunkat. Amikor a hajó süllyed, kihajítanak mindenféle mocskot. Én a pokolba vetem a hitet és az eszméket.

LINA És a lelkiismeretet!

VIKTAS Lelkiismeret nélkül még élsz, de ólommal a homlokodban... így? Tűnj már innen, Lina!

LINA Sehová sem megyek!

VIKTAS *(Előrántja a pisztolyt.)* Elmégy.

LINA Te nem fogsz rám löni.

VIKTAS Fogok löni, fogok, mert, az ördögbe is, szeretlek. És nem akarom, hogy ők téged mindnyájan... Az ördögbe! Inkább azonnal megöllek. Gyorsan szedelőzködj, és...

LINA *(Magára veszi a pongyolát, kiszalad a nappaliba. Kernius szobájából fénysugarak a padlón. Az ajtó kissé nyitva van. Lina visszajön.)* Nem tudok kimenni. Apa ír, a dolgozószoba ajtaja egy kicsit nyitva van. Észrevesz és megkérdi, hogy hová megyek. Mit mondjak neki?

VIKTAS Mássz ki az ablakon! *(Lina az ablakhoz szalad, kinéz.)*

LINA Félek.

VIKTAS Semmi, jó a létra, lemászol.

LINA Menj ki! Át kell öltöznöm.

VIKTAS Segítek neked.

LINA Eredj a pokolba!

VIKTAS Ahogy óhajtod... *(Kimegy a szalonba. Viktas a szalonban áll, az ablakon túl a távoli csillagok látszanak. Viktas rágyújt. Megszólalnak a szirénák. Légiriadó. Az eget fényszórók sugarai pásztázzák. Légiriadó. Repülőgépek zúgása, még messze, de erősen hallható. Az égen fényszórók sugarai. Léghárító lövegek tompa hangja. A padlón fényösvény jelenik meg. Kernius kinyitja az ajtót és bemegy a szalonba.)*

KERNIUS Te nem alszol?

VIKTAS Hogyan alhatnék most?

KERNIUS Fel kell kelteni Linát.

VIKTAS Hagy aludjon - csak megijed.

KERNIUS Nem, nem. Le kell menni az óvóhelyre... Nos... A mi óvóhelyünk jó. *(Kernius kopogtat Lina szobája ajtaján. A kopogtatás hangját mi nem halljuk, mert a szirénák, mint veszett kutyák vonyítanak. Megjelenik Lina már felöltözve.)*

KERNIUS Látod, mi történik?

LINA Igen...

KERNIUS Azonnal menj le az óvóhelyre!

LINA Nem.

KERNIUS Ne ellenkezz! Itt... *(Most vesszük észre az öregember kezében a kis csomagot.)* Ez minden, amim van... Julia karkötője, gyűrűk, az én óráám... Vedd el! Kevés... de elélhatsz belőle. Legalábbis nem halsz éhen. *(Bombák egész közelben.)*

LINA És ti?

KERNIUS Nekem írnom kell. Nem sokat, de még kell.

LINA Akkor én sem megyek sehová.

KERNIUS Menj! Azonnal!

LINA *(Átöleli Kerniust.)* Nem! Nem! Ne kergessen el! Én sehová sem megyek! *(A bombák robbanásába a ház is belemeg.)*

KERNIUS Gyorsan! *(Linát az ajtó felé tolja.)*

VIKTAS Megyünk, Lina! Ne légy gyerek! *(Robbanás. Lina és Viktas gyorsan kimegy. Az ablakon túl hatalmas tűz visszfénye.)*

KERNIUS *(A tüzet szemléli.)* Örülök... Igaz, ott talán emberek pusztulnak, talán épp olyanok, mint maguk. .. de én örülök. Ez talán valamilyen állati öröm, barbár öröm, elsődleges öröm. Az ördögbe! De ez nagyszerű! Nagyszerű, hogy lángolnak, pusztulnak. Ez bosszú. Bosszú Audriusért, a sok ezer Audriusért... Az egész égbolt lángol, a láng elnyeli a sötétet, megsemmisíti az éjszakát. Most majd írni fogok. Írni fogok a tűzről, ami elpusztítja az ő poklukat. Hadd legyen ő, a Tűz, rettenetes, félelmetes, de szükség van rá! Tűz a tűzért, halál a halálért! *(Kernius gyorsan bemegy a dolgozószobába és leül írni. Ír, miközben félhangosan diktál magának.)* Én mindig a népemmel tartok, amelyik harcolt, harcol és harcolni fog. És ez a harc csak akkor ér majd véget, amikor az én hazámban nem lesz egyetlen megszálló sem. A nagy tűzvészben elpusztulnak maguk a gyújtogatók, de a megtámadott népek, megedződve a tűzben, még keményebben lépnek majd a jövőbe. *(Kopognak az ajtón. Kernius az ajtóhoz megy.)* Ki az?

HANG Itt lakik Kernius?

KERNIUS Igen.

HANG Posta. Expressz távirat.

KERNIUS Rögtön. *(Kinyitja az ajtót. Bejön Audrius.)*

AUDRIUS Itt a távirata, Kernius úr.

KERNIUS *(A sötétben nem lát.)* Távirat? Nekem távirat? Itt sötét van... jöjjön beljebb! *(Elöl megy. Bemennek a dolgozószobába.)*

AUDRIUS Távirat, apa! *(Kernius megfordul, felismeri a fiát, akar valamit mondani, de képtelen kiejteni akár egy szót is. Audrius átöleli az apját.)* Jó reggelt, apa!

KERNIUS Audrius... Mi ez? Ember vagy, vagy jelenség? Az öregember álma, vagy valóság?

AUDRIUS Apa, hiszel a csodákban?

KERNIUS A csodákban?... *(Megint összeölelkeznek.)* Most elhiszem... *(Szünet.)*

AUDRIUS Lina alszik?

KERNIUS Lement az óvóhelyre.

AUDRIUS Utána megyek.

KERNIUS Várj!

AUDRIUS Látnom kell.

KERNIUS A veszély már elmúlt. Azonnal visszajönnek.

AUDRIUS Jönnek? Kik?

KERNIUS Viktas.

AUDRIUS Viktas? Itt van nálunk?

KERNIUS A Gestapo üldözi. Megsebesítették.

AUDRIUS Tehát ő is...

KERNIUS Az ellenállásban.

AUDRIUS Régóta nálunk van?

KERNIUS Este szaladt ide...

AUDRIUS El tudom képzelni, hogy mennyire meg fognak lepődni, amikor meglátnak. *(Szünet)*

KERNIUS Mesélj magadról!

AUDRIUS Nem... Várj, apa... *(Körülnéz a szobában, mintha először lenne ott.)* Milyen különös... mintha más világba csöppentem volna, egy másik országba... ismeretlenbe, elfelejtettbe, amit csak a meséből ismerek.

KERNIUS No, ülj le, Audrius. Hiszen kifáradtál...

AUDRIUS Nem, nem... Én most álmodom, de fel kell ébrednem. Meg kell győződnöm a dolgok valóságáról. *(Végigsimítja kezével az asztalt.)* Ez azt jelenti, hogy nem álmodom... *(Odamegy a könyvespolchoz.)* És a könyveim is. Az enyéim. *(Elhúzza az üveget és kivesz egy vastag füzetet.)* „Bélyegek”. Libéria, Algéria, Svájc... És indiánok tolldíszben. A svéd oroszlán. Az én füzetem. Az én bélyegeim. Az én gyermekkorom. Igen. Megint itthon vagyok.

KERNIUS Honnan jössz?

AUDRIUS Az erdőből.

KERNIUS Sokáig maradsz?

AUDRIUS Az első napsugárig. *(Odamegy a képhez.)* Az embereknek most nincs szükségük képekre. A festéket felváltotta az égő lövegek tüze, az ecsetet a golyószórók csöve. *(Szünet.)* egyáltalán nem tudom elhinni, hogy most élhetnek az emberek, még a repdeső golyók is elkerülik őket... és valahol van Palanga, van napsütötte homok, és a művészbarátaim, akik nyugodt tengert festenek és sárga homokot... *(Szünet.)*

KERNIUS Mindenütt kerestelek.

AUDRIUS Engem kivégeztek.

KERNIUS Június 26-án?

AUDRIUS Június 26-án lőttek rám. Siettem eldőlni, habár arra gondoltam egyre, hogy szuronnyal befejezik a munkájukat. De nem tették. Nem néztek meg. Elfáradtak. És elsiettek megpihenni. Besötétedett... Nem tudom, miért, de tudtam, hogy életben maradok. Csak borzalmasan fájt. És amikor megpillantottam egy nőt, feljajdultam. Ő a fivérét kereste. Az nem volt ott. Engem talált meg helyette.

KERNIUS Miért ítélték halálra?

AUDRIUS Halálra ítélték... Nem ők ítélték el. Én magam írtam alá a halálos ítéletemet.

KERNIUS Magad? Hogy-hogy magad?

AUDRIUS Emlékszel, 41-ben elhatároztam, hogy megfestem a földosztást. Emlékszel?

KERNIUS Igen. És elmentél Viržynaiba.

AUDRIUS A föld - kenyér. Nagy szeletekbe kell szelni és átadni a kiéhezetteknek. Két- vagy háromméteres vászonnak kellett lennie. Középen egy hatalmas kenyér. Ilyent a Földön sehol sem sütnék. És ezt a kenyeret szeletelik a parasztok. Egyszerű, fáradt, ráncoktól szabdalt arcok... Állnak és mosolyogva szelik a kenyeret. A háttérben - vörös Nap. Ilyennek kellett volna lennie az én Földosztásomnak. Kitört a háború... Várni akartam néhány napot, amíg haza nem lehet utazni... De eljöttek hozzám. Megnézték a vásznat. A vásznon már ott volt a világosan nem kivehető vázlat meg a kenyér. A háziasszonyom finom kenyeret tudott sütni - természet után festettem... *(Elneveti magát.)* „Mi ez?” - kérdezték. „Földosztás”. Tudtam, hogy mit mondok, és tudtam, hogy mit fognak ők válaszolni... Hazudhattam volna, mondhattam volna, hogy csendélet, vagy valami más, de ezt mondtam „Földosztás”. Gazember! Majd megmutatjuk neked a földosztást! Elvezettek. Egy intellektuel beszélt és engem is intelligensnek nevezett. *(Megvilágítás. Két szem néz ránk.)*

HANG Maga - intellektualista. Mi magát nem fogjuk megkínozni, nem szúrunk a körme alá tűt. Agyonlőjük, ez minden.

AUDRIUS Kopasz kis ember. Fáradt. Szemüveges. Nagy orr.

HANG Neve?

AUDRIUS Audrius.

HANG A vezetékneve?

AUDRIUS Kernius.

HANG NKVD-s?

AUDRIUS Festőművész.

HANG Kommunista?

AUDRIUS Nem.

HANG De minekünk vannak híreink, hogy kommunista.

AUDRIUS Ez azt jelenti, hogy hamisak.

HANG Így áll ez nálunk... Kernius - kommunista.

AUDRIUS Ki írta?

HANG A neve semmit sem mond magának.

AUDRIUS Így az enyém sem öneki.

HANG *(Gonoszul elneveti magát.)* Akkor kicsoda maga.

AUDRIUS Festőművész.

HANG Ismerjük az ilyen festőművészeket! És a szovjetek vezetője, Vasinora miért ugrált annyit körülötted? Mindenhová a vörös kocsiján vitt? *(Audrius hallgat.)* Nem vitt volna bárkit. Magát becsülte. Ahol Vasinora, ahol az NKVD vezetője, ott van maga is!

AUDRIUS Egy írást hoztam a Képzőművészeti Szövetségtől. Vasinora volt itt a főnök, ezért őhöz fordultam.

HANG Milyen írást?

AUDRIUS Hogy alkotói szabadságra jövök Viržynaiba. Megnézni.

HANG Hogy a bolsik hogyan osztják fel az idegen vagyont?

AUDRIUS Igen, engem érdekelt a földreform.

HANG Minek magának föld?

AUDRIUS Énnekem nem kell, de... *(Elhallgat.)*

HANG No, miért hallgatott el? Mondja meg nyíltan! Mi adhatunk földet. Három métert, talán elég lesz? *(Szünet.)*

AUDRIUS Képet akartam festeni...

HANG Az ilyen képekért mi lövünk. Igen. Igen! Szemet szemért, fogat fogért! Dicsőíteni akartad az ő földosztásukat, a nagygyűléseken és bemutatókon ott álltál Vasinora és Lygumas mellett. Igaz, te hallgattál, de velük együtt ott álltál! A kommunisták és az NKVD-sek mellett álltál. Az emberek láttak! *(Szünet)* Lygunasnak sikerült megloúgnia. Amikor bementünk az államvédelmi osztályra, csak egy halom hamu volt az udvaron... Mindent megsemmisített, egy papír sem maradt. Vasinorát bekerítettük az erdő mellett... Ránk lőtt. Megsebesítette két emberünket... Nos, akkor mi... Még pár kisebb gazembert. És maga, festő úr... ugyanabba a brancsba tartozik. Nem fogjuk megkínozni magát, nem fogunk tűt szúrni a körme alá. Agyonlőjük, ez minden!

AUDRIUS A bíróságnak meg kell értenie... Bármilyen is legyen, meg kell...

HANG Mit kell?

AUDRIUS Meg kell találnia az igazságot, legalábbis igyekeznie kell megtalálni...

HANG Kedves művészkém, a földön oly sok az igazság, hogy keresni sem kell. Válaszd ki, melyik a kellemesebb. Egyébként bíróság nem lesz.

AUDRIUS Hogy-hogy nem lesz?

HANG Te magad elítéled magad.

AUDRIUS Én?

HANG Igen, te magad.

AUDRIUS Nem érzem magam bűnösnek. Én felmentem magam.

HANG Bűnös vagy.

AUDRIUS De miben? Miben?

HANG Abban, hogy Vasinora és Lygumas mellett álltál, megtapsoltad őket, és az ő piros autójukon utaztál. Az emberek láttak téged, művészkém! Az én embereim ezt nem felejtik el. És kérdezik: ha megsemmisítettük Vasinorát, elintéztük a sofőrjét... miért maradjon életben az elvtársa? Az én embereim bosszúra éhesek. És van miért bosszút állniuk, művészkém! És mi téged agyonlövünk!

AUDRIUS *(Hirtelen)* Lőjetek!

HANG Minek siessünk? Hiszen, amint mondják, nincs kezdet vég nélkül. *(Audrius hallgat.)* Adunk magának lehetőséget életben maradni. Élni akar? *(Szünet)* Vagy azt akarja, hogy agyonlőjük?

AUDRIUS És maga talán meg akar halni?

HANG Helyes válasz. Habár kérdés formájában.

AUDRIUS Azt gondoltam, hogy a múltban tanító lehetett. Csak hogy mire taníthatta a tanítványait?

HANG Holnap estére ünnepélyt rendezünk. Eljönnek a német hadsereg képviselői. Maga is érti, illően kell fogadni őket. Zászlók, jelszavak... Tárgyaltam a barátokkal, és megegyeztünk... Nos, a fénykép! Tessék, nézze meg!

AUDRIUS Hitler és gyerekek.

HANG Igen. A német kancellár a gyerekek nagy barátja.

AUDRIUS Egy újságból kivágott fényképet mutatott. Hitler egy fehér ruhás kislány fejét simogatja. Mellette boldog, jóllakott gyerekek virágcsokrokkal...

HANG Holnap estig mindezt vászonra tudja vinni!? *(Szünet)* Nos?

AUDRIUS Igen.

HANG Ez egy okos válasz. Az élet magáé.

AUDRIUS De még nem fejeztem be...

HANG Közölje a feltételeket.

AUDRIUS Nem. Meg tudom festeni, de nem festem meg.

HANG Nem?

AUDRIUS Nem.

HANG Gondolja csak át, hogy végül meg ne bánja!

AUDRIUS Már átgondoltam!

HANG Bátor felelet, de adok még három perc gondolkodási időt. *(Gúnyosan)* Ha megengedi, rágyújtok. *(Szünet.)* Visszautasítja az életet és felkészül a halálra.

AUDRIUS Nem festem meg. *(Szünet)* Nem követelték, hogy áruljam el a barátaimat vagy valami hasonlót... Ha beleegyeztem volna, senki sem lőtt volna, senki sem kínozott volna meg, csak eggyel több kép lett volna a Führerről, ez minden. Valamikor eltennék a sarokba és ott lepné a por, sőt még az aláírásom sem lenne rajta. Másolat. Senki sem tudná, hogy kinek a műve. És mégis visszautasítottam... miért?

KERNIUS Képtelen voltál beleegyezni, Audrius. Te az én fiam vagy. *(Szünet.)*

AUDRIUS Mondtál valamit?

KERNIUS Nem, csak gondolkodtam...

AUDRIUS Miről?

KERNIUS Hogy nem tudtál beleegyezni. Mert te az én fiam vagy.

AUDRIUS Akkor nem tudtam. Akkor... de ha most lenne, amikor az apám is...

HANG Letelt a három perc!

AUDRIUS Már megmondtam.

HANG Halálra ítélte magát - Uraim, mosom a kezeimet! Maga aláírta a halálos ítéletét! Kivezetni!

AUDRIUS Összeverték. Kint a magas szürke kerítésnél ott állt egy csoport megkínzott ember... elhajtottak a zsidó temetőhöz és agyonlőttek mindenkit. *(Felveszi az asztalról a lapokat, amiket Kernius teleírt.)*... „Én mindig a népemmel tartok, amelyik harcolt, harcol és harcolni fog. És ez a harc csak akkor ér majd véget, amikor az én hazámban nem lesz egyetlen megszálló sem. A nagy tűzvészben elpusztulnak maguk a gyújtogatók, de a megtámadott népek, megedződve a tűzben még keményebben lépnek majd a jövőbe ...” Kié ez?

KERNIUS Az enyém.

AUDRIUS A tied? Mikor írtad?

KERNIUS Ma éjjel. *(Szünet)*

AUDRIUS Ma éjjel? Vagy tegnap?

KERNIUS Olvastad?

AUDRIUS Mindannyian olvastuk. Ezért jöttem el hozzád. Bár nem kellett volna kockáztatnom.

KERNIUS Tudják, hogy te az én fiam vagy?

AUDRIUS Csak a nevemet tudják, mást nem.

KERNIUS Mit beszéltek rólam?

AUDRIUS Egyesek szidnak, azt mondják, hogy elárultad őket. Mások csodálkoznak. Azt feltételezik, hogy esetleg félelemből, vagy kényszerből. Van egy gimnazista. Csak ő állította, hogy ezt nem írhattad te.

KERNIUS Hát te?

AUDRIUS Én nem akartam elhinni, de ott van a cikk alatt az aláírásod. Én azt hiszem, hogy nem - mégis.

KERNIUS De eljöttél...

AUDRIUS Mert meg akartam tudni az igazat. Bármelyik nap végem lehet, ezért tudnom kell: az apám áruló... vagy csak gyáva.

KERNIUS Az nem az én aláírásom, Audrius.

AUDRIUS Nem a tied?

KERNIUS Mások írták alá helyettem. Hallod? Mások! Az ördögbe! Ha tudtam volna! Átok?

AUDRIUS Ez azt jelenti, hogy úgy csinálták, hogy te nem is tudtál róla?

KERNIUS A Gestapo újabb hajtóvadászatot készít elő. Én is célpont vagyok... És valaki a barátaim közül... el tudod képzelni, valaki a *barátaim* közül úgy döntött, hogy megmenti a vén Kernius bőrét, és ezt a szörnyű tréfát találta ki...

AUDRIUS Én elhiszem... de az emberek...

KERNIUS Tessék... *(Felvesz egy csomó papírt.)* Én ezt ezen az éjjel írtam... Az ő alávalóságukról és mocskosságukról, az én barátaimról, akiket megöltek, terólad... Viktas beadja az „Igazság Hangjá”-ba. Talán túl sokat írtam... Le lehet rövidíteni. Csak nyomtassák ki! És terjesszék Litvániában! Adják le a Rádióban! Hadd jusson el mindenhová! Hiszen a nagyvilágban is ismer engem valaki!

AUDRIUS *(Lapozgatja a kezében lévő írást.)* Jól kigondoltad, apa. Szépen kigondoltad. De... egy valamire nem gondoltál. Mihelyt csak megtudja a Gestapo, végeznek veled.

KERNIUS Jobb meghalni becsületesként, mint árulóként élni.

AUDRIUS Terád elevenen van szükségük az embereknek.

KERNIUS Elevenen... Ma mindenki fölött ott lebeg a halál zászlaja... mi a különbség, hogy mikor következik be mindez? *(Kernius sorba rakja a lapokat.)*

AUDRIUS És te? Ülsz és várod, hogy mikor jönnek letartóztatni?

KERNIUS Én... Hiszen én elutazhatom vidékre, Tadashoz. Ott van egy olyan zug, ami senkinek sem jut az eszébe. Majd megkérem Butkust. Van kocsija...

AUDRIUS Ugyanaz a Butkus?

KERNIUS Igen. Emlékszel, valamikor cipőüzlete volt, de most kievezett a nyílt vizekre. Milliomos.

AUDRIUS Elárul téged.

KERNIUS Ő nem árul el. Az üzlet az üzlet, az emberiség pedig...

AUDRIUS Jól van, apa. Ha megígéred, hogy ma mindjárt elmész Tadashoz, akkor tégy úgy, ahogyan döntöttél.

KERNIUS Lehet, hogy Butkus ma nem tudja. De holnap-holnapután...

AUDRIUS Esküdj meg!

KERNIUS *(Elneveti magát.)* Megesküszöm!

AUDRIUS Igaz is, Lina?

KERNIUS Magammal viszem - Tadasnál sok hely van.

AUDRIUS Tadastól küldj levelet Lazdenaiba, Andrikoniusnak! Ő a mi emberünk. Sőt még csak írni sem fontos. Elküldesz egy üres borítékot - Lazdenai, Andrikonius. Nem felejtetted el?

KERNIUS Nem.

AUDRIUS Ez jel lesz, hogy biztos helyen vagy.

KERNIUS Tom Sawyer és Hucklebery Finn! Játék!

AUDRIUS Játék. Minden nap így játszva pusztulnak a mieink. *(Bejön Viktas. Megremeg, amikor megpillantja Audriust.)*

VIKTAS Audrius?

AUDRIUS Szervusz, Viktas! *(Átöleli Viktast.)* Szervusz, barátocskám!

VIKTAS Szervusz, Audrius! *(Szünet. Egymást nézik.)* Sok mindent láttam, de...

AUDRIUS Szellemmel még nem találkoztál? *(Elneveti magát.)*

VIKTAS Honnan kerül ez ide?

AUDRIUS Úgy gondolom, hogy mindketten ugyanonnan jöttünk.

VIKTAS Illegalitás? Partizánok?

AUDRIUS Egyszer majd elbeszélgetünk erről...

VIKTAS Bocsáss meg, ostoba kérdés... de mindez annyira lehetetlen... *(Az órára pillant.)* Már mennem kell.

KERNIUS És a seb?

VIKTAS Semmiség! Még a kötést is levettem. *(Kerniushoz.)* És a maga nyilatkozata? Befejezte?

KERNIUS Igen. *(Felveszi az asztalról a teleírt lapokat.)* Az írásom olvasható. Nézd meg!

VIKTAS *(Nézi.)* Pompás.

AUDRIUS Csak vasárnapnál korábban ne közöljétek!

VIKTAS Korábban nem is tudjuk.

AUDRIUS Vasárnapig apa el tud rejtőzni.

VIKTAS Jól kigondoltátok.

KERNIUS *(Viktashoz)* Várj egy percet! *(Valamit javít a kéziratban.)*

AUDRIUS Most nincs idő, apa... Ez felhívás...

KERNIUS Alatta lesz az én aláírásom.

AUDRIUS *(Nevet)* Nehéz a klasszikus sorsa! *(Viktashoz)* És Lina hol van?

VIKTAS Mindjárt jön. Szegény, annyira megijedt... A bombák egész közel hullottak.

AUDRIUS A Vulkán gyár felrobbant.

KERNIUS Talán lemehetnénk érte...

AUDRIUS Úgy hallom, már jön is fel a lépcsőn.

VIKTAS *(Hallgatózik.)* Nem, ez csak a szél... *(Kernius állandóan a kéziratot javíttatja.)*

AUDRIUS Siess, apa. *(Bejön Lina.)*

VIKTAS Lina?

AUDRIUS Lina!

LINA Audrius?... Istenem!... *(Megtántorodik.)*

AUDRIUS Rosszul vagy, Lina?

LINA Nem, nem... semmi... *(Kerniushoz.)* Ne adja oda neki a kéziratot!

KERNIUS Nos, csak...

LINA Ne adja oda neki!

KERNIUS De hiszen Viktas átadja...

LINA A Gestaponak.

KERNIUS Mit beszélsz, Lina?

VIKTAS Lina!

LINA Ő áruló!

VIKTAS *(Előveszi a pisztolyt.)* No, ha valaki megpróbál bolondozni...

AUDRIUS Viktas!

VIKTAS Csend legyen! Mindenki menjen be a szalonba!

KERNIUS De mit jelentsen ez, Viktas?

VIKTAS Menjenek, menjenek! Gyorsan! *(Mindenki bemegy a szalonba.)* Megengedem, hogy leüljenek. *(Kernius leül.)*

KERNIUS Semmit sem értek...

VIKTAS Nincs itt mit nem érteni. *(Gúnyosan, gonosan felnevet.)* Én a hetes számú ügynök vagyok... Nagyon örülök, hogy ilyen jól sikerült. *(Oda-megy a telefonhoz. Kíváncsin szemlélve a többieket, tárcsázza a számot.)* Miért nincs jelzés?

LINA A telefon nem működik.

VIKTAS *(Hitetlenkedve.)* Nem működik? *(Ismét tárcsáz.)* Talán igaz... Várnak...

KERNIUS Barátként fogadtunk...

VIKTAS Mert nem tudták, hogy ki is vagyok.

KERNIUS Egy ember voltál, akit üldöznek.

VIKTAS Senki sem üldözött.

KERNIUS Mi azt nem tudhattuk. Meg akartunk menteni.

VIKTAS Oh, jaj! A jó szívéért én nem tudok ugyanazzal fizetni. Ez az én kenyérem...

KERNIUS Engedd el Audriust. Hiszen jó barátok voltatok.

VIKTAS Ne legyen naiv, professzor! Most, amikor a testvér elárulja a testvérét, a fiú az apját... Még mindig hisz a barátságban?

KERNIUS Mindent eladtam... De maradt még valamennyi értékem... Kapsz értük ezret is...

VIKTAS Ma minden egyes ezres értéktelen holmi.

KERNIUS De valamikor...

VIKTAS Akkor elvitték Jézust a pusztába, hogy elcsábítsa az ördög... - Máté evangéliuma, professzor!

AUDRIUS A mieink majd mindenért megfizetnek neked!

VIKTAS Lehet. Csakhogy te meghalsz holnap vagy holnapután, én pedig még elélek egy kicsit! A mi időnkben ez is nagy szerencse! *(Szünet.)* Az egyetlen ember, aki kimehet, az Lina.

KERNIUS Lina?... Ne gúnyolódj, te kurafi!

VIKTAS Nem gúnyolódom. Hamarosan itt lesz a Gestapo. Lina, te mehetsz. Vedd magaddal, amit csak akarsz, és menj!

LINA Nem.

VIKTAS Gondolkozz egy kicsit! Nem sok idő maradt. Ők elpusztulnak. De te? Mi értelme van makacskodni? Ostobaság. Fél óra múlva megbánod, de akkor már késő lesz. Betesznek egy teherautóra, levisznek a nyirkos földalatti börtönbe, kihallgatnak, megkínóznak, majd... hiszen szép vagy... Ők pedig jól táplált kövér bikák... És akkor majd kiabálsz nekem, de semmit sem fogok tudni segíteni. Ők nem Simas Silke, akinek kiverhettem a fogát...

LINA Én sehová sem megyek!

AUDRIUS Menj, Lina!

VIKTAS Hallod, mit mond a férjed?

LINA Nem!

VIKTAS Mész. De ha nem mész, nagyon meg fogod bántani! Van egy mód, és én mindjárt felhasználom... Tudod, hogy mit fogok tenni azonnal...

LINA Nem... *(Audrius egy gyors ugrással kiüti Viktas kezéből a pisztolyt, a másikkal a földre teperi.)*

AUDRIUS Gazember!

VIKTAS Ördög...

AUDRIUS Mivel ijesztett meg, Lina?

VIKTAS Nem mondja meg.

LINA Megmondom. Mindent.

VIKTAS Megmondod... *(Gonoszul nevet.)* Megmondod, hogy velem háltál?

AUDRIUS Hallgass, vadember!

LINA Igazat mond. Én bűnös vagyok. Ugyanolyan áruló vagyok, mint ő.

AUDRIUS Lina!

LINA Ez igaz. *(Szünet. Viktas felugrik, felkapja a pisztolyt.)*

VIKTAS No, te ügyes Audrius... De én ügyesebb vagyok! Köszönöm, Lina! Segítettél nekem. Audrius, ülj le! Oh, milyen sápadt vagy! Szegény... Még elájulsz. *(Audrius a falnak támaszkodik.)* Nos, igen... *(Az órára néz.)* Itt kellene lenniük. Hamarosan mindnyájukat elvisznek a Gestapohoz, és ugyanolyan árulókká lesztek, mint én. Eláruljátok majd a barátaitokat és az elveiteket! A mi világunk egy mocskos piac. Trágya és árulás szaga van. Ha közületek akárcsak egy valaki is visszajön abból a pokolból, már nem emberként jön vissza... Akkor ne csak engem ítéljete el, ha titeket el nem ítélnének. *(Nevet.)* Most én vagyok a ti istenetek! Gyűlölhettek engem, megvethettek, de én vagyok a ti uratok! Professzor, hozza a lángoló szavú tanítását, olvassa fel! Majd maga is meglátja, hogy milyen nevetségesen és erőtlenül csengenek a maga fennkölt szavai!... Na, hozza már, és olvassa! Érdekelni fogja a fiát is, talán nem tudott még mindent elolvasni. No, mire vár? Beengedem magát a dolgozószobába, hogy kihozza. No, rajta!... Talán valamilyen csoda fog történni? A szavai majd olyan hatással lesznek rám, hogy elengedem mindannyiukat, magam pedig kimegyek bűnbánóan, a hajam tépve és hamut szórva a fejemre. Nos, mire vár, professzor? Menjen, de gyorsabban, amíg meg nem gondolom magam. *(Kernius bemegy a dolgozószobába, és rögtön jön is vissza, a papírlapok alatt egy kis pisztollyal.)* Magáé a szó, professzor!

KERNIUS Kérem! *(Lő. Viktas elzuhan.)*

AUDRIUS Apa!

KERNIUS Ez a szavam! *(Szünet. Audriushoz.)* Itt van a kéziratom, Audrius. *(Átnyújtja a kéziratot.)* Te szaladj! Azonnal!

AUDRIUS És te?

KERNIUS Hová menjek most?... Messzire nem jutok.

AUDRIUS Menj el hazulról. Bárhová. Akár Sargunashoz. Ők nem árulnak el. Ott maradsz pár napig, amíg ki nem talállok valamit...

KERNIUS Jól van, jól. Elmegyek hozzájuk. Elmegyek... Csak te siess! Tudnom kell, hogy szerencsésen kijutottál a házból.

AUDRIUS *(Elrejtí a kéziratot.)* Viszontlátásra, apa!

KERNIUS Viszontlátásra!

AUDRIUS *(Az ajtó felé megy. Megáll.)* Nem! Nem hagyhatlak itt! Nem!

KERNIUS A te halálod céltalan lesz.

AUDRIUS És a tied, apa?

KERNIUS Ha kinyomtatod a kéziratomat, nem lesz céltalan. *(A távolban autó hangja.)* Hallod? Ezek ők!

AUDRIUS Jól van... De te is azonnal menj... maradjon itt minden, pusztuljon el... csak te maradj életben!

KERNIUS Lina! Menj vele!

AUDRIUS Menjen bárhová, csak ne énvelem!

LINA Audrius!

AUDRIUS Már elárultál!

LINA Nem tudtam, hogy élsz.

AUDRIUS Mi a különbség: holtat vagy élő árulsz el?

KERNIUS Audrius, ne késlekedj! Juknasék udvaráról kijutsz a Vulkán romjaihoz és ott már senki sem talál meg téged.

AUDRIUS Jól van, apa! Isten veled! Csak te is...

KERNIUS Jól van, jól... *(Audrius futva távozik. Linához.)* Hát te? Mit állsz itt? Mindjárt itt lesznek.

LINA Nincs hová mennem... *(Hallani, hogy megérkeznek az autók.)*

KERNIUS Lina, még nincs késő!

LINA Sehová sem megyek! *(Már kopognak az ajtón, törik is be. Kernius a szoba közepén áll.)*

(Sötét)

F Ü G G Ö N Y

MADÁRKÁM, GYERE IDE

(Kétfélidős színpadi riport)

SZEREPLŐK:

ERTAS
VYTAS ŽIOGAS
SMILTĖ - a nővére
ANDRIUS - Smiltė férje
APA - Andrius apja
FÉRFI (*Andriulaitis*)
SAULIUS
KRISTINA
SZÍNÉSZNŐ
JUTA
JANGO
„DOCENS”
EMBER (*Markonis*)
NŐ - Andrius felesége
ESŐKABÁTOS FÉRFI

ELSŐ FELVONÁS

1. JELENET

Sötét.

Valahol egy rádió futballmeccset közvetít.

A riporter energikus hangon dobálja a szavakat, amiket nem lehet megérteni, a szurkolók kiabálnak, a bírók sípjai szólnak.

Bejön a FIATAL FIÚ.

Világos ruha van rajta, a kezébe kartondoboz és műanyag virágcsokor.

A fiú siet valahová.

Egy fényszóró hirtelen meggyullad, vakító fényt hint szét.

A fény közeledik hozzá minden oldalról, fentről hullik rá.

A fiú félremegy.

Szurkolók kiáltásai.

A fiú a földre zuhan.

A riporter energikusan kommentál valamit.

A fényszórók hirtelen kihunynak.

A fiú a földön fekszik.

Halvány utcai lámpa világítja meg.

Változnak a fények.

2. JELENET

Éjszaka. Kinyílik az ajtó, bejön a FÉRFI, lámpát gyújt. Szépen berendezett szoba, televízió. A férfi a televízióhoz megy, bekapcsolja, beállítja az élességet.

BEMONDÓ Amint tudják, a Berkeley egyetem sporttermében most ért véget a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok egyetemistáinak barátságos könnyűatlétikai versenye. A magasugrásban a kaunasi műegyetem harmadéves hallgatója, Vytas Žiogas lett az első. Habár az eredménye még nem túl nagy - 2 méter, 18 centiméter - sok reményt fűznek hozzá. Az indianai egyetem hallgatója, Josef Jackson, volt a második. Az ő eredménye 2 méter 15 centiméter... *(A férfi kikapcsolja a televíziót.)*

NŐ *(Bejön.)* Hol voltál ilyen sokáig, Andriulaitis? *(A férfi nem válaszol)*
Történt valami?

FÉRFI Nem. Mi történhetett volna?

NŐ Nem tudom.

FÉRFI Senki sem telefonált?

NŐ Nem... Fáj a fejed?

FÉRFI Miért kellene fájni a fejemnek?

NŐ Mindig arra panaszkodsz, hogy fáj a fejed, ha iszol.

FÉRFI *(dühösen)* Talán ittam?

NŐ Talán nem?

FÉRFI Azonnal indulok Vilniusba.

NŐ Azonnal? Tréfálsz?

FÉRFI Egyáltalán nem.

NŐ Ilyen későn?

FÉRFI És aztán? *(A férfi bemegy a fürdőszobába. Az ajtó kicsit nyitva. Látjuk, hogyan nyitja ki a csapot, leöblíti a kezét. A víz pirosra festődik. Bemegy a Nő egy törölközővel.)*

NŐ Istenem! Megsebesültél?

FÉRFI Én?

NŐ A víz véres...

FÉRFI *(nevet)* Képzeld... *(A nő szeme elé emeli a kezét.)* Nézd meg! Még csak egy karcolás sincs rajta.

NŐ De a víz véres...

FÉRFI *(Vizet merít a markába, iszik.)* Mint a bor...

NŐ Piros...

FÉRFI Mint a vörös bor... *(Megtörli a kezét. A törülközőn piros foltok marad-*
nak.)

NŐ Nézd! Vér!

FÉRFI Mi van veled, kedvesem? Félrebeszélsz? Vagy álmodsz? *(A férfi fel-*
akasztja egy szegre a törülközőt. Semmiféle vérnyom nem látszik.)

Változnak a fények.

3. JELENET

Smiltė lakása. Nappali. Dohányzóasztal, fotelek, televízió.

Andrius és Ertas.

ERTAS *(Piros pipacscsokrot tesz az asztalra)* Ez Smiltėnek.

ANDRIUS Mindjárt jön. *(Kiabál)* Smiltė! Eljött a szerelmed...

SMILTė *(hangja)* Ertas?

ERTAS Szervusz, Smiltė!

SMILTė *(hangja)* Szervusz! Mindjárt... félek, hogy odaég a liba.

ANDRIUS Ül le!

ERTAS Köszönöm! *(Járkál a szobában, kutatóan szemlél mindent)* Vytas még nincs itthon?

ANDRIUS Csak tegnap repült Vilniusba. Kilenckor érkezik.

ERTAS Vagyis félóra múlva.

ANDRIUS Ugrált, ugrált... semmiféle különösebb eredmény... és egyszerre. Minden újság írja...

ERTAS Meglátod, még a két méter harmincat is át fogja vinni.

ANDRIUS Na-na...

ERTAS Ne felejtsd el a szavam! *(Levesz a polcról egy kisautót)* Ezt még nem láttam.

ANDRIUS Régi, a Minerva 15. évi modellje. Belgiumból hoztam.

ERTAS Úgy néz ki, mint egy cipő.

ANDRIUS Négyhengeres, 40 lóerős.

ERTAS És ez?

ANDRIUS A híres Auffenberg. A gengszterek legkedveltebb kocsija. 210 kilométer. Micsoda sebesség!

ERTAS Ejha!

ANDRIUS Figyelj csak! Amíg nincs itt Smiltė... *(A heverőből elővesz egy üveg gint.)* Berendeztem ezt a rejtkehelyet. *(Az üveget az asztalra teszi, tölt a poharakba.)* No... fenékig!

ERTAS Egészségedre!

ANDRIUS Köszönöm! *(Isznak)* Mit írsz most?

ERTAS Krimet.

ANDRIUS Ne mondd!

ERTAS Tényleg... Így kezdődik: „Egy nemzetközi futballmeccs... az egyik játékos tizenegyest lő. Nekifut, és amikor rúg... Robbanás. És nincs sem játékos, sem labda. Kiderült, hogy a labda kis pokolgép volt.”

ANDRIUS Oho! De miért?

ERTAS A konkurencia csapdája... *(szünet)*

ANDRIUS *(nevet)* Talán érdekes is!

ERTAS Figyelj, mi lenne, ha kosárlabdázók és labdarúgók versenyeznének?

ANDRIUS Angol humor?

ERTAS Vagy a jégkorongozók és a sakkozók?

ANDRIUS *(nevet)* A jégkorongozók nyernének.

ERTAS Miért? Hiszen a sakkozók értelmesebbek.

ANDRIUS De a jégkorongozók erősebbek... *(Nevet)* No, még egyet! Rendben?

ERTAS Várjuk meg Smiltét...

ANDRIUS Smiltét?... Ha meghalnék, te lennél a családom megmentője. Mint egy régi regényben... A család megmentője. Szépen hangzik! *(nevet)* Csak, látod, nem készülök egyhamar meghalni... *(Isznak, kényszeredett csend.)*

ERTAS *(Vizsgálja az üvegen a címkét)* Marine dry gin... Doubly distilled...

ANDRIUS Ne ijedj meg mindjárt! Én csak tréfáltam!

ERTAS *(Egy beüvegezett fényképre mutat)* Ez kicsoda?

ANDRIUS John Wolf - angol autóversenyző.

ERTAS Híresség?

ANDRIUS Már meghalt. Les Menusben.

ERTAS Franciaországban?

ANDRIUS Igen - ott minden évben rendeznek versenyeket. Egész huszonnégyszer órán keresztül száguldoznak a férfiak egy lezárt úton... 13469 méter! A szerencsések elérik a legnagyobb sebességet... John a Porsche 917-tel az első szakaszon az élen volt. 260 km óránként! És a kanyarban hirtelen egy oszlopnak rohant a kocsija.

ERTAS Figyelj csak... kinek jó mindez?

ANDRIUS Micsoda?

ERTAS A versenyek, ahol emberek pusztulnak el... Sebesség a sebességért.

ANDRIUS A huszadik század sebességet adott az embernek.

ERTAS És a sebesség mit adott az embernek?

ANDRIUS A sebesség, az minden! A sebesség!... de te mit is értesz hozzá?!

ERTAS Amikor megszületsz, még nem értesz a négykézláb mászkáláshoz.

ANDRIUS Ne haragudj... de talán így is van. *(Szünet. A beszélgetés közben Ertas egész idő alatt a kisautókkal játszik, az asztalon tologatja azokat. Egyszerre megcsúszik a Duizenberg. Ertas nem tudja időben elkapni. Az autó leesik a padlóra.)*

ERTAS Az ördögbe!

ANDRIUS *(nevet)* Még egy baleset a világban. *(Felveszi az autót.)*

ERTAS Nem tört össze?

ANDRIUS *(megnézi)* Nem. Jó modell! *(szünet)*

ERTAS Nemrég vonattal jöttem Klaipedából... felszállt egy férfi, úgy nézett ki, mint valamilyen főnök... A falusi úton száguldv a sofőrje elgázolt egy öregembert... Az Isten tudja, hogyan is történt. Az öreg már elmúlt hetvenkilenc éves. Halálra gázolta.

ANDRIUS Mindennapi dolog.

ERTAS *(keserű iróniával)* A férfi nagyon fel volt háborodva... két órát várt a rendőrségre, átfázott. Köröskörül pusztaság, még csak egy kocsm sem volt. Ő pedig annyira megszomjazott egy kis sörre. *(Szünet)* Egész éjjel képtelen voltam elaludni, bár semmilyen öregembert sem gázoltam el... az a gazember pedig horkolt!

ANDRIUS De hiszen nem ő gázolta el, hanem a sofőr.

ERTAS Az öreg vére az ő ingét is bemocskolta. *(Szünet. A szomszéd szobából bejön Apa, a kezében esernyő.)*

APA Szervusz, Ertas!

ERTAS *(felugrik)* Jó estét. Hová indul?

APA Alvás előtt akarok egy kicsit sétálni. Egészséges dolog.

ERTAS Világos.

APA Neked mi világos?

ERTAS Semmi.

APA Akkor miért mondod, hogy világos?

ERTAS Mi mást mondjak?

ANDRIUS Apa, iszol?

APA Apa iszik. Csak nem sokat.

ANDRIUS Tessék!

APA *(iszik egy kortyot)* Azt mondod, világos... Már annyit éltem, annyi mindent láttam. Háborúk, mindenféle változások, rengeteg ember. De ha elgondolkodom, semmit sem értek... Minek élni? Minek ennyit fáradozni? Nem tudom... És oly sok könyvet elolvastam. De hiszen bölcs fejek írták azokat.

ERTAS Egy bogáncs fejében több a gondolat, mint minden kötetben együtvéve...

APA Hm... *(szünet)* Tudod, hatéves koromban láttam először kerékpárt...

ERTAS Én pedig tizenkilenc éves voltam, amikor villamost láttam.

APA Emlékszem, apa leszállt a kocsiról, a lovat gyeplőn vezette, hogy ne ijedjen meg...

ANDRIUS Mitől?

APA Hát a biciklitől... *(Mindenki nevet.)*

ERTAS Ez azt bizonyítja, kedves uram, hogy minden jobbra változik. Most már a csecsemők is reggeltől estig repülőket meg autókat látnak...

APA Félelemmel néztem akkor arra a biciklire. Úgy tűnt, hogy a sátán robog rajta... Nos, fiam... Nem mész el gyorsan?

ERTAS Megvárom Vytast.

APA No, akkor még találkozunk! *(kimegy)*

ANDRIUS Szeret téged az öregem...

ERTAS Én is szimpatikusnak találom... *(Bejön Smiltè)*

SMILTÈ Itt is vagyok! Szervusz, Ertas!

ERTAS Jó estét! Ezt neked hoztam! *(Átnyújtja a virágot)*

SMILTÈ Oh, milyen szép! Mint a láng! Hol szerezted?

ERTAS A szomszédék nyaralnak. Bemásztam a kertjükbe. *(Smiltè nevet, körülnéz, hogy hová is tegye.)*

ANDRIUS Így kell megköszönni? Megengedem, hogy megcsókold.

SMILTÈ Az engedélyed nélkül is megcsókolom. *(Megcsókolja Ertast.)*

ANDRIUS Tudom, hogy szeret téged... Érted minden nő elveszti a fejét...

ERTAS Kösz, barátocskám, kellemes hallani, de...

ANDRIUS Nem vagyok irigy... azon kívül tudom, hogy van határ, amit te nem lépsz át...

ERTAS No, hogyan mondjuk itt...

ANDRIUS Te nagy fecsegő vagy, Ertas, és a nők nem szeretik a szószátyárokat. A nőkről és a szexről legtöbbet az impotensek beszélnek. A nőcsábászok tevékenykednek: jöttem, láttam és lefeküdtem. *(Szünet)*

SMILTÈ Magadról ítélsz?

ANDRIUS Nincs rá okom?

SMILTÈ Van. Ki kételkedik benned? De siess, még bezár a bolt!

ANDRIUS Értem. Azt akarod, hogy mielőbb elmenjek, és rögtön a karjaiba omolsz.

SMILTÈ Ezt már hallottuk! Fogd a szatyrot, és futás!

ANDRIUS Mit hozzak?

SMILTÈ Egy kenyeret... ha lenne, fél-fehéret.

ANDRIUS Elmehetnél te magad.

SMILTÈ Siess!

ANDRIUS *(Ertashoz)* Örülj, hogy nőtlen vagy, Ertas! *(kimegy)*

SMILTÈ Végre elhordta magát.

ERTAS Miért nem omolsz a karomba?

SMILTÈ De te... nem... *(Szünet)*

ERTAS Egyszer egy taxiban terád gondoltam. Hirtelen megfordultam, és megláttalak. Antoniusszal voltál. Kint volt a kezed. Megelőztetek minket. Egy ideig egymás mellett haladt a két kocsi... Meg akartam fogni a kezéd...

SMILTÈ Mikor történt?

ERTAS Nem túl régen.

SMILTÈ Hogyan nem vettelek észre?

ERTAS Lehet, nem ismertél fel. Napszemüveg volt rajtam.

SMILTÈ Miért nem érintetted meg a kezem?

ERTAS Amikor rád gondoltam, már késő volt. Csak egy pillanatig tartott. *(szünet)*

SMILTÈ Te mindig elkésel, Ertas, mindig!

ERTAS Ezért marad meg a remény, hogy valamikor még időben sikerül...

SMILTÈ Adja Isten, hogy sikerüljön... De egyszer talán meg kellett volna próbálni.

ERTAS Nekem balsikereim vannak, Smiltè. Olyanoknak, mint én, nincs joguk megbéklyózni másokat...

SMILTÈ Minek ez az önmarcangolás? *(Szünet)*

ERTAS Amikor levelet adok fel, mindig attól félek, hogy nem jut el a címzetthez.

SMILTÈ De eljut.

ERTAS Félek a fényképészekről, orvosokról, fodrászokról, hivatalnokokról, főnököktől.

SMILTÈ A kéményseprőktől és a cigányoktól...

ERTAS Éppen őtőlük valamiért nem félek. *(Szünet)*

SMILTÈ Tudtam, hogy mindent elhalasztasz másnapra. Nem is átadhatnál belőle... de talán jó, hogy minket nem köt össze az átkozott hétköznapi-ság... Te olyan vagy, mint valami szép álom, ami csak ritkán látogat meg, de jó rá emlékezni... *(szünet)*

ERTAS Miért nem hívtál meg az esküvődre?

SMILTÈ Talán boldog lettél volna ott? *(szünet)*

ERTAS Mentem a Mickiewicz utcában... Késő este volt... És egyszerre esküvői autók... Felszalagozva, koszorúkkal, zászlókkal. Átrobogtak a kereszteződésen és eltűntek, csak az elgázolt macska maradt ott...

SMILTÈ Álmodtad?

ERTAS Nem. Ti voltatok azok.

SMILTÈ Mi nappal esküdtünk, Ertas. Este nem láthattál minket.

ERTAS Tehát mások voltak... *(Szünet)* Nemrég megismerkedtem egy lánnyal... csodálatosan hasonlít rád.

SMILTĚ Én mégis szebb vagyok!

ERTAS Ő hat éves. *(Smiltė nevet)* Vendégségben voltam Rimasnál. Egyszer-csak valaki megfogja a kezem... Ott áll az a kicsi. No, kérdek, hogy vagy? Ő pedig ezt mondja: „Mi barátok leszünk, Ertas! És én sohasem hagylak el!” Hiszen már öreg vagyok - mondom. Ő erre: „Micsoda öreg vagy! Olyan vagy, mint a málna.”

SMILTĚ Ezt mondta?

ERTAS Becsszóra! A fejünk, mondja ő, fiatal. A szemeink - fiatalok, a füleink - fiatalok. Mi még fiatalok vagyunk, Ertas!

SMILTĚ Te még fiatal vagy, Ertas!

ERTAS Hát te?

SMILTĚ Kövek közé zártok minket.
Vasak közé zártok minket.
És marék hamut véve fel
mondjátok: „Semmi, a fának nem fáj...”
(Szünet) De miért beszélünk így? Hiszen ma van a születésnapom!

ERTAS Tényleg... inkább igyunk!

SMILTĚ Igyunk! Egészségedre!

ERTAS A tiédre!

SMILTĚ Vytaséra!

ERTAS Hogy ugorjon kettő harmincat!

SMILTĚ *(kinyit egy újságot)* A könnyűatléták startolnak a Barkeley egyetem sporttermében. Kora reggel óta egyre csak olvasom és olvasom. Talán százszor is elolvastam! A mi Vytas Žiogasunk a magasugrásban nyert. Az eredménye 218 centiméter. Az amerikai Josef Jackson három centivel elmaradt a mi Žiogasunk mögött, a második lett... te ugrnál ekkorát?

ERTAS *(nevet)* Esetleg teérted!

SMILTĚ Ilyen öcsém van!

ERTAS Mi többet tegyen? Vytas Žiogasnak úgy kell ugrania, mint egy szöcskének!

SMILTĚ És mennyi Žvirblis van, aki nem repül? *(nevetnek)*. Vytas tizenkét éves korában győzött először a köztársasági versenyen... Látom, jön éremmel a nyakában... Mama fel is sóhajtott! És így jöttél az utcán? - kérdek. Vytas nevet... Hiszen az egész város téged nézett... „Nem, nevet, ne félj! Hiszen nem vagyok bolond. Csak az udvarban akasztottam fel, hogy meglepjelek benneteket.” *(Az órára pillant.)* Jaj, mindjárt jön az öcsikém! A vonat már megérkezett. Trolibusszal tizenöt perc. *(Smiltė kiszalad. Ertas megint elkezd játszani az autóval. Visszajön Smiltė tortával, rajta gyertyák.)*

SMILTĚ	Tessék!
ERTAS	Micsoda remekmű!
SMILTĚ	Ne gúnyolódj!
ERTAS	Hány gyertya?
SMILTĚ	Kevesebb az éveim számánál! <i>(az asztalról felveszi a gyufát, meggyújtja a gyertyákat.)</i>
ERTAS	Várj, még korán van!
SMILTĚ	De nekem így tetszik. <i>(Meggyújtja az összes gyertyát. Az ajtón csengetnek.)</i> Egy, kettő - Vytalis! <i>(SmiltĚ az ajtóhoz szalad, kinyitja. Bejön egy esőkabátos férfi)</i>
ESŐKABÁTOS	Bocsánat, maga SmiltĚ ŽiogaitĚ?
SMILTĚ	Igen.
ESŐKABÁTOS	Csak figyelmeztetem, ne idegeskedjen!
SMILTĚ	Mi történt?
ESŐKABÁTOS	Az öccse megsérült.
SMILTĚ	Vytas? Még él?
ESŐKABÁTOS	Él... fellökte egy autó.
SMILTĚ	Hol van?
ESŐKABÁTOS	Bevittük a klinikára.

Minden elsötétül, csak a tortán égnek a gyertyák.

4. JELENET

TEMETŐ. Magas fenyők, régi sírkövek. Itt még nem látni a nagyvárost, ahol az egyik sír eltakarja a másikat, ahol mindent vasráccsal, fallal, tujafákkal és sövényekkel védenek. Itt sok a tér, mert a puhább földrakásokat régen letaposta az idő és a sok járókelő, hervadt fű és lehullott tűlevelek rétege fedi... A temető egy dombon van, úgy tűnik, hogy arrébb semmi sincs, csak szürkés-zöldes égbolt. Valahonnan tömeg zivaja hallatszik, búcsúztató szavakat mondó ember nem világos hangja.

SZÍNÉSZNŐ *(fekete kosztümben, fekete kalapban, fejet hajtva áll, egy kicsit szomorúan, mert elképzei a saját temetését, egy kicsit megjátszva maga és mások előtt a fájdalmat, mert az elhunytat szinte nem is ismerte).*

ERTAS *(Odamegy a Színésznőhöz, megfogja a kezét) Én vagyok... (A Színésznő nem szól, csak megszorítja a kezét és nem ereszt el.)* Ismerted?

SZÍNÉSZNŐ Egy kicsit... Egy estélyen ismerkedtünk meg... de ti barátkoztatok egymással.

ERTAS Nagy rokonszenvet éreztünk egymás iránt... habár sokkal fiatalabb volt nálam...

SZÍNÉSZNŐ Én nem szeretem a sportot, de Žiogasról mindent elolvastam... *(Szünet)* A színészek és a sportolók hasonlítanak egymásra. Olyanok, mint a zene - lejátszották, és vége...

ERTAS A zenét fel lehet eleveníteni. Megmarad a melódia... *(Szünet)*

SZÍNÉSZNŐ Milyen régen nem találkoztunk...

ERTAS Tényleg régen.

SZÍNÉSZNŐ Összejöhetnénk egyszer... Egy kicsit vágyódtam utánad...

ERTAS Én is egy kicsit... *(szünet)* Tudod, csak nemrég értettem meg, hogy miért voltam olyan nagyon szerelmes beléd.

SZÍNÉSZNŐ Miért?

ERTAS A negyedikben nagyon tetszett nekem egy lány. Tényleg nagyon hasonlítasz rá...

SZÍNÉSZNŐ Csak azért szerettél, mert hasonlítok rá?

ERTAS Talán azért is...

SZÍNÉSZNŐ Megsértődhetnék... De megbocsátok. Te tényleg szerettél engem... *(Szünet. A távolból búcsúztató szavak hallatszanak: „...örökre a szívünkben maradsz...”)*

ERTAS Egy ilyen pillanatban is a legszörnyűsebb banalitásokat mondjuk.

HANG Sohasem felejtünk el téged.

ERTAS De már ma este minden el lesz felejtve. *(szünet)*

SZÍNÉSZNŐ Vytas már nem tért magához?

ERTAS Nem.

SZÍNÉSZNŐ Hát Andriulaitis?

ERTAS Meglógott. Ha Vytast legalább fél órával korábban bevitték volna a klinikára... életben maradt volna.

SZÍNÉSZNŐ De Andriulaitist elfogták?

ERTAS Nem tudom... ez fontos?

SZÍNÉSZNŐ Mikor gázolta el Vytast?

ERTAS Pénteken.

SZÍNÉSZNŐ Andriulaitis akkor sokat ivott.

ERTAS Honnan tudod?

SZÍNÉSZNŐ Vele volt a barátnőm, Juratè. Szombat reggel találkoztunk. Dicsekedett, hogy jól mulatott.

ERTAS Andriulaitis tehát részeg volt.

SZÍNÉSZNŐ Ember, látta őt valaki józanul? *(szünet)* Bár Vytasnak most minden mindegy... Hogy egy részeg vagy józan gázolta el...

ERTAS Maglehet...

(A díszlet változik. A tágas tavaszi vagy a meleg őszi tájat nagyon korai téli táj váltja fel: sűrűbbek a fák, most Ertast és a Színésznőt tuják, erdei- és lucfenyők, vas- és kőkerítések veszik körül. Az égbolt szürke... Nagyon lágyan, nyugodtan hull a hó, mert nincs szél és egyszerre

*az öreg fák és
a szürke ég között
a hópelyhekkal
színes
és sápadt
szomorú
zsonglőrök,
bohócok,
kék harlekinek, pierrók
ereszkednek alá...
mint pókháló száalai,
kifeszülve,
mint a köd,
szállnak,
és nézik az egybegyűlt
tömeget
hogy bámulva
meresztgessék a szemüket.*

Az égbolt magasából harlekinek, pierrók ereszkednek alá. Nagyon könnyedén ereszkednek, mintha súlytalanok lennének, egymásba kapaszkodva... Arcuk, ruhájuk ködbe vész. A levegőben lassú, melankolikus táncot járnak, néha megdermedve néznek lefelé... Nem ereszkednek le a földre, ott maradnak az ágak, a facsúcsok között, repdesve, táncolva... (Picasso: „Harlekin család”, „Öreg és fiatal Harlekin”, „Akrobata-család majommal”, „Pierrot”, „Művész-család”, „Lány a labdán”, és egy tarka harlekin a „Lapin agile”-ből - „Arlequin au verre”) Olyanok, mint freskók egy épület falán, amint a vakolat megrepedt, a sápadt alakok egyszerre világosan kirajzolódnak.)

ERTAS

Különös! Az egyik barátomat temetik... de én semmit sem érzek. Sem szomorúságot, sem sajnálatot. Csak nagyon álmos vagyok, hazamegyek és sokat fogok aludni...

(Sötét)

5. JELENET

Smiltė szalonja. Alkonyati félhomály. Smiltė és Ertas.

SMILTĖ *(fotelben üldögel)* Vytas-szal egyszer a tengerparton ültünk... nézte, hogy a hullámok hogyan nyaldossák a homokot. Látod, mondta, az egyik hullám otthagyja a nyomát, a másik azt elmossa, a sajátját hagyva ott... így rajzolják be és hagyják ott a végtelen vonalakat. Mindegyikük előretörés vagy visszatérés 2,17... 2,15. És egyszerre 2,12... Otthagynom a levegőben a saját vonásaimat, amit majd saját magam törölök le, vagy másvalaki... Hogy minden újból kezdődjön... *(szünet)* Láttál veszett kutyát?

ERTAS Igen, Smiltė.

SMILTĖ Félek járni az utcákon. Félek az autóktól. Veszett kutyákra emlékeztetnek.

ERTAS Nem az autók pusztulnak el, Smiltė... az emberek halnak meg. *(bejön az Ember.)*

EMBER Jó estét.

SMILTĖ *(felugrik)* ...stét!

EMBER Bocsásson meg... engem Andriulaitis küldött. *(Szünet)*

SMILTĖ Andriulaitis?

EMBER Megkért, hogy adjam át... *(elővesz egy borítékot, átadja Smiltėnek)* magának...

SMILTĖ Mi ez?

EMBER Nem tudom.

SMILTĖ *(feltépi a borítékot)* Pénz?

EMBER Igen.

SMILTĖ Vigye vissza!

EMBER De hiszen Andriulaitis azt kérte, hogy adjam át magának.

SMILTĖ Adja vissza neki!

EMBER Ő maga nem mert eljönni.

SMILTĖ Megölte az öcsémet...

EMBER Higgye el, ő ártatlan.

SMILTĖ Ártatlan?

EMBER Ez csak egy tragikus baleset volt. A sors!

SMILTĖ Ő megölte az öcsémet.

EMBER Akarta?

ERTAS Hiszen Andriulaitis részeg volt!

EMBER Oh, Istenem! Ki terjeszthet ilyen szörnyű rágalmakat? Milyen aljas is az emberi természet... Milyen szörnyű! Hiszen ez csak egy kis szerencsétlenség volt... Szerencsétlenség, ami elől senki sem menekülhet. Aznap sok kellemetlenségben volt része... Az üzemében volt valami meghibásodás... Ráadásul a minisztérium képviselői is kiszálltak... Andriulaitis egészen Vilniusig elkísérte őket. A sofőrt eleresztette, maga ült a kormányhoz... Fáradtan tért haza, feszült idegállapotban... *(szünet)* ...és az útkereszteződésben!... Azt mondja, hogy maga sem tudja felfogni... Egyszerre csak a kocsni előtt termett egy fiatalember... Lenyomta a féket, túlkölt, de túl késő volt...

ERTAS Elment, otthagya a sebesültet.

EMBER Nem, nem! Kiugrott az autóból, meglátta, hogy elesett... de félt, hogy ha beemeli az autóba, csak ront az állapotán. Járókelők nem voltak... sem telefonfülke... Hazáig pedig csak pár perc... úgy vélte, hogy onnan gyorsabban kihívhatja a mentőket.

ERTAS De nem hívta!

EMBER A mentők száma mindig foglalt volt.

ERTAS A mentőknek egy járókelő telefonált.

EMBER Andriulaitis észre sem vette, hogy milyen gyorsan rohan az idő. Egész órán át tárcsázott, de neki úgy tűnt, hogy csak pár perc telt el. A baleset hatása alatt, mintha az eszét vesztette volna. Miután magához tért, kirohant az útkereszteződésre, de a sebesült már nem volt ott...

ERTAS Ha Vytast csak egy kicsit korábban bevitték volna...

EMBER Ha ilyen pillanatokban képes lenne az ember józanul cselekedni...

ERTAS A rendőrség csak hétfőn találta meg Andriulaitist...

EMBER Félt...

SMILTĚ Adja vissza neki ezt a pénzt!

EMBER Ő érti, hogy a pénz senkin sem segít, és nem hoz vissza senkit, de ez az összeg, miután a fájdalom kissé elcsitul, lehetővé teszi magának, a családjának... No, hogy elutazzon egy kis időre, messzebbre... ez semmit sem változtat már, de az utazás mégis elfakítja... és...

SMILTĚ Én bosszút akarok! *(szünet)*

EMBER Amikor a tűz már majdnem kihunyt, nem érdemes újból olajat önteni rá. A láng megperzselheti azt is, aki az olajat önti...

ERTAS *(megragadja a borítékot, az Ember zsebébe dugja.)* Menjen a pokolba!

EMBER Ne ordibáljon, fiatalember... *(Smiltéhez)* Jegyezze meg jól a szavait, kedvesem, semmit sem ér el, semmit! Minden jól! *(kimegy)*

SMILTĚ Ertas! Ezt mondta: Semmit sem ér el. De mit is érhetnék el? Életre kelthetném Vytast? *(Szünet. A szomszéd szoba ajtajában megjelenik Andrius)* Itthon voltál?

ANDRIUS Aludtam.

SMILTÈ Hallottad, hogy mit beszélt az az aljas gazember?

ANDRIUS Ez Andriulaitis nagybátyja, Markonis. Megismertem a hangját.

SMILTÈ Miért nem jöttél ki?

ANDRIUS Mit változtatott volna az? *(szünet)*

SMILTÈ Legalább kitetted volna az ajtón.

ANDRIUS Miért tettem volna ki? Hiszen nem ő gázolta el Vytast. Ezenkívül a hivatali dolgok miatt jóban kell lennem Markonis-szal.

SMILTÈ Volt még képe pénzt kínálni.

ANDRIUS Mennyi volt?

SMILTÈ Nem tudom. Számít valamit? *(szünet)*

ANDRIUS Sajnálhatod, hogy nem fogadtad el. Szép kis összegnek kellett lennie.

SMILTÈ Ember, mit beszélsz?

ANDRIUS Smiltè, gyerek vagy? A te maximalitásod egyenesen nevetséges! Butaság! Te Andriulaitisnak semmi rosszat nem tudsz tenni! Semmit! Ezért kellett volna elfogadni azt, amit lehet.

SMILTÈ Elfogadni a gyilkos pénzét?

ANDRIUS Ő csak a te szemedben gyilkos. Csak Ertas szemében. Végül én-szerintem is. Azonban a bíróság őt mindig felmenti.

SMILTÈ Nem lehet!

ANDRIUS Felmenti, Smiltè. A legigazságosabb, legtárgyilagosabb bíróság sem fogja tudni bebizonyítani a bűnösségét és megbüntetni, mert...

SMILTÈ Te tudsz valamit, és eltitkolod azt előlem!

ANDRIUS Ugyanannyit, tudok, mint te meg Ertas. De azt, amit mi tudunk, nem lehet bizonyítani. *(Egyszerre odarohan a televízióhoz.)*

SMILTÈ Mi történt? *(Andrius bekapcsolja a televíziót.)*

BEMONDÓ Kedves nézők, el tudom képzelni, hogy hogyan izgulnak a csarnokban összegyűlt szurkolókkal együtt. Nem tehetünk semmit, már annyira bonyolulttá vált... *(Zaj)* Két perc, tíz másodperc... *(Lárma...)* Cchereli,... Venzberg... Még ötödször is hibázott. *(Lárma. A bíró hangja)* Cchereli két büntetőt dob... *(hangos sípszó)* 72-75... Az ellenfél is hibázik, de kevesebbet, mint valamikor. Szenvedélyesen, makacsul játszanak, az első perctől kezdve... hajszolva a győzelmet...

(Sötét)

6. JELENET

Kávéház. Az egyik asztalnál ül Smiltè, kávét iszik. Bejön Ertas, észreveszi Smiltèt.

ERTAS Szervusz, Smiltè!

SMILTÈ Ertas?! Szervusz! Ülj le! (*Ertas leül.*) Egy beteghez sietek... de nagyon megéheztem. No, honnan ez az öröm?

ERTAS Tudod, trolival jöttem, és egyszerre csak megéreztem, hogy valami mászik a karomon. Nézem, hát egy katicabogár. A troli telis-tele, mindenki lökdösődik... Ha elrepülne vagy leesne, vége lenne...

SMILTÈ És?

ERTAS Mászik, csak mászik... engem meg lökdösnek, én szinte lógok, csak egy kézzel kapaszkodom... amint leszálltam, körülnézek, hogy hová tegyem. Körös-körül aszfalt, autók. És egyszerre csak az eszembe jutott, hogy nem messze van egy kis utca. Ott apró házak vannak, kertek... és elmentem oda. Találtam egy kis füves térséget, lehajoltam, mintha a cipőfűzőmet akarnám megkötni, és a bogarat letettem egy levélre.

SMILTÈ Így megmentettél egy életet.

ERTAS De hiszen ő semmit sem ért. Hogy is érti meg, hogy a számára valamilyen hatalmas hegynek őmiatta, egy csepp kis pontocska miatt ennyi gondja volt.

SMILTÈ Talán velünk is ennyi gondja van valakinek, Ertas? Csak mi nem tudjuk... (*szünet*)

ERTAS De néha tenyérrel rácsapunk egy kis légyre, és már nincs!

SMILTÈ Elmegyek a fivéremhez, Ertas.

ERTAS A fivéredhez? Mit beszélsz?

SMILTÈ Van még egy. Él...

ERTAS Fivéred? De...

SMILTÈ Jó magam is csak nemrég tudtam meg. A nagynéném mondta.

ERTAS Korábban nem tudtad?

SMILTÈ Nem.

ERTAS Hogy lehet az?

SMILTÈ Tudod, a családukban sohasem beszéltek róla. Apa hallgatott... anya pedig, ha tudta is, nem akarta felfedni a titkot.

ERTAS Érdekes.

SMILTÈ Apa, amikor katona volt, megismerkedett egy nővel... és az fiút szült neki. (*szünet*)

ERTAS Sokkal idősebb nálad?

SMILTĚ Jóval.

ERTAS Nos, érdekes lehet találkozni egy olyan bátyáddal, akit sohasem láttál, akiről sohasem hallottál... de legalább a fényképét láttad?

SMILTĚ Nem... a nagynénémnek nincs fogalma róla, hogyan is néz ki, csak annyit tud, hogy valahol Emberbarátijában él... Asztalos... Vagy üveges... Vagy valami hasonló... *(szünet)*

ERTAS Úgy gondolom, kopasz, magas, kicsit meggörnyedt öregember.

SMILTĚ Honnan tudod?

ERTAS Ilyennek látom... egy csomó gyerek, alacsony kis ház a város szélén, agyagpadló. Sok macska - az ablakpárkányon és az ágyon... Letaposott udvar. Valamilyen bokrok.

SMILTĚ Távolbalátó vagy.

ERTAS Nem, rövidlátó. *(Szünet)* Jó, ha barátságosan fog fogadni téged... de ha...

SMILTĚ Mégis elutazom, Ertas. *(szünet)*

ERTAS Én várnék.

SMILTĚ Te csak vársz és vársz, és minden elsuhan melletted... és sohasem ismétlődik meg... Vytas halála után megértettem, hogy várni nem lehet. Nincs időnk... Becsapjuk magunkat, mert félünk ettől a fekete, szörnyűséges ismeretlentől, ettől az átkozott gödörtől! És arról biztosítjuk egymást, hogy halhatatlanok vagyunk, hogy a szemünk előtt több ezer év van! Mindig mások halnak meg, más valaki. Nem mi... de minekünk talán csak ez az egy napunk maradt? Csak ez az óra! Csak ez a perc! Ki tudja, talán Vytas is száz évet élt volna. Vagy legalábbis félszázat. De rárohant egy részeg gazember... És elgázolta azt az ötven évet, összes érmeit, összes nőjét, minden barátját, minden csúcsteljesítményét... Talán azt a két méter harmincat is, amiről annyit ábrándozott! Ez a gazember megölt több ezer eseményt, több ezer beszélgetést... Én nem akarok várni, Ertas! Azt akarom, hogy most minden az enyém legyen! Látni, hallani, nevetni, barátkozni! Most! Most... MOST! Ezért is megyek el a bátyámhoz, Ertas! Szombaton vagy vasárnap. Feltétlenül! *(Feláll.)* Már mennem kell. Hol van az a pincér?

ERTAS Majd én kifizetem.

SMILTĚ Köszönöm! Minden jót! Ne tűnj el a szemem elől.

ERTAS Majd telefonálok. Viszlát. *(Smiltė kiszalad. Bejön Kristina, a pincérnő.)*

KRISTINA Ertas?

ERTAS Szervusz, Kristina!

KRISTINA Szervusz, Ertas! Hát az, aki itt ült?... Elment úgy, hogy nem fizetett?

ERTAS Majd én kifizetem.

KRISTINA Miért?

ERTAS Az ismerősöm.

KRISTINA Nagyon sok ismerősöd van. Gyanús dolog! (*Ertas nevet.*) Tudod, azt mesélik, hogy nagy nőcsábász vagy. Olyanok ültek itt egykor... hallom, mindenki téged emleget. No, nem bírtam ki és hallgatóztam.

ERTAS (*Elneveti magát*) Engem is érdekelne...

KRISTINA Fiacskám, ha tudnád, hogy mi mindent látok én itt... akár regényt is írhatnál róla... Érdeemes lenne neked többször is megfordulni itt.

ERTAS Fülledt itt a levegő.

KRISTINA A szellőztetés tényleg nem a legjobb. De kint, a szökőkút mellett, tudod, milyen kellemes! Összegyűlik ott oly sok művész, író, mindenféle nevezetesség.

ERTAS De hiszen én nem vagyok nevezetesség.

KRISTINA (*elneveti magát*) Eszel vagy iszol?

ERTAS Talán iszom egy kicsit. Egy pohár konyakot kérek. (*Megjelenik a Docens, rózsacsokorral a kezében.*)

KRISTINA Nézd csak, megjött a docens!

ERTAS Ő olyan docens, amilyen pápa vagyok én!

KRISTINA Fiacskám, csak lenne olyan a fejed!

ERTAS Ami igaz, az igaz!

DOCENS (*Odamegy Kristinához, átadja neki a rózsát.*) Ez az öné, Madame.

KRISTINA Az enyém? Maga tréfál.

DOCENS Én talán úgy nézek ki, Madame, mint egy tréfamester?

KRISTINA (*felnevet*) Oh, mily csodálatosak!

DOCENS Maga, Madame, még csodálatosabb!

KRISTINA Docens, maga egy igazi Don Juan!

DOCENS Madame Kristina, maga olyan, mint egy királynő!

KRISTINA Én? (*kacag*)

DOCENS Volt egy ilyen film: „Krisztina királynő” Greta Garbóval. Látta?

KRISTINA Nem. És maga?

DOCENS Én sem. De mit számít ez? Engedje meg, hogy megcsókoljam az állacskáját!

KRISTINA De maga már hörpintett egy kicsit, docens!

DOCENS Az alkalom... no... felkészültem.

KRISTINA (*Odatartja az arcát, a docens megcsókolja.*) Ah! (*A docens elégedetten nevet.*) Megyek, vízbe teszem a rózsát. Nagyszerűek, ugye, Ertas?

ERTAS Add, hadd szagoljam meg! (*Megszagolja.*) Málna szaga van.

DOCENS Szuper-sztár! A legjobb fajta, Madame! (*Leül*) mint mindig, ennyit... (*mutatja*) És a barátunknak is egy pohárral.

ERTAS De...

DOCENS Ne tiltakozzon, Monsieur!

KRISTINA És bekap egy falatot?

DOCENS Szeleteljen fel egy citromot és hintse be cukorral!

KRISTINA Azonnal. *(kimegy)*

DOCENS Maga valahonnan ismerős nekem.

ERTAS Az utcán találkozgatunk. Hiszen nem nagy a város.

DOCENS Ide nem szokott járni?

ERTAS Nem.

DOCENS De ismeri Kristinát.

ERTAS Régóta.

DOCENS Elbűvölő egy kislány!

ERTAS És szexi!

DOCENS Miért ilyen cinikusak maguk mindannyian?

ERTAS Divat...

DOCENS Kristina nagyszerű! Nagy szemek, vékony ujjak. És a járása! Nézze csak! *(Kristina hozza a kancsót, poharakat, citromot.)*

KRISTINA Tessék. A konyak csak moldvai, ötcsillagos.

DOCENS Mi egyszerű emberek vagyunk, nem válogatunk. Foglaljon helyet mellettünk, Madame!

KRISTINA Most nem tudok. Hív a főnök.

DOCENS Kergesse a pokolba!

KRISTINA *(elneveti magát)* Sajnos... *(elmegy)*

DOCENS *(tölt konyakot magának és Ertasnak)* A megismerkedésünkre! Bemutatkoznom talán nem kell, ugye?

ERTAS *(bólint)* Egészségére!

DOCENS A magáéra is. Csakhogy én még nem tudom, hogy ki is maga.

ERTAS Hogy én, látja, senki...

DOCENS Senki? Azt mondja, hogy senki. A szerénység, ismeretes, az erény, díszére válik az embernek, és így tovább... de az ember nem lehet senki. Az EMBER büszkén hangzik, Monsieur!

ERTAS Büszkén hangozva eltűnt az ember...

DOCENS Ne gúnyolódjon, fiatalember! Az ember az egész világ mértéke! Igen, igen, Monsieur! *(Tölt konyakot - csak magának. Kiissza)* Maga kedveli a cigányokat?

ERTAS Szeretem a cigánydalokat.

DOCENS Hallotta, hogyan énekel Jules Brinerd?

ERTAS Aljosa Dmitrijevicsel?

DOCENS Tehát hallotta. A természet gyermekei! Milyen büszkén hangzik! Nemrég egy fiatal cigány megölte a barátnőjét. Állítólag az egy másikba lett szerelmes... Pont a szívébe döfte a kést. Hát hogy is van ez, Monsieur? És maga, rászánná magát?

ERTAS Nem. És maga?

DOCENS Én?... nem tudom. Talán nem... Olyan sok van.

ERTAS Cigány?

DOCENS Nem... nő!

ERTAS Megtudván, hogy a feleségük a szeretőjükkel találkozik, a férfiak most nem kést ragadnak, hanem fényképezőgépet. Hogy legyen a bíróságon bizonyítékuk.

DOCENS Maga ironizál, Monsieur. (*Ertas elneveti magát*) Mégis ígyunk a cigányokra! Ők olyanok, mint az ég madarai, se nem vetnek, se nem aratnak... és még szerelemből is képesek gyilkolni. Szerelemből, fordítson erre figyelmet!

ERTAS Ez, ismeretes, nagyon sok... mert az emberek megtanultak gyilkolni csak úgy maguknak, minden emóció nélkül, unalomból. Egy év alatt - hétmilliót megsebesítenének és kétszázézet agyonvernének...

DOCENS Imponáló szám adatok. De, látja, egy halál az tragédia, de száz halál már csak statisztika. (*Iszik.*) És mégis bűnös vagyok, Monsieur, ezek a vadállatok - a gyalogosok...

ERTAS Igaz, magának van autója.

DOCENS Számít ez? A szavaimat igazolják a tények.

ERTAS De ismerje be, hogy az autó veszélyesebb az emberre nézve, mint az ember az autóra.

DOCENS Maga olyan, mint az angol ludditák, akik fogták a baltákat és elmentek összevázni a gépeket.

ERTAS Ilyesmire senkit sem beszélek rá. Nem a gépek veszélyesek. Az a szörnyű, hogy a technika ezerszeresére növeli a mi ostobaságunkat és aljasságunkat. Mit tehetett az a szegény bolond azokban az évszázadokban? Nagyon keveset. Most, ha megnyom egy gombot, milliókat semmisíthet meg.

DOCENS No, ezek már nagyon absztrakt dolgok. De ha már a balesetekről beszélünk, nézzük csak meg, hogy hogyan büntetik a gyalogosokat, és hogyan a gépkocsivezetőket. Az összetört autóért és a megsebesített emberekért két évi szabadságvesztés, halálos balesetért vagy súlyos sebesülésért - tíz évig terjedő szabadságvesztés! A gyalogosoknak pedig pénzbüntetés! Fillérek! A társadalom azonban csak a gépkocsivezetőt tudja elítélni... Még akkor is, ha a kerek alá egy részeg ember került. Nem azt vádolja be, hanem a sofőrt... A gondolkodás miféle inverziója, Monsieur! Nemrég halt meg az a Žiogas diák... Feltételezem, hogy hallotta.

ERTAS Igen.

DOCENS És most nagy vihar támad Andriulaitis ellen. De hogy Žiogas részeg volt, maga esett az autó alá, azt elhallgatják.

ERTAS Mert ez képtelenség. Žiogas sohasem ivott.

DOCENS Kedves uram, ismerem az ügyet, és garantálhatom önnek, hogy Žiogas volt a hibás.

ERTAS Én a barátja voltam. És akár meg is esküdhettek, hogy ő sohasem ivott.

DOCENS Azon a szerencsétlen estén részeg volt. Ezt igazolták az orvos-szakértők.

ERTAS Abszurdum! Akkor Andriulaitis volt tökrészeg!

DOCENS Micsoda dolog! Maga is csak ismételteti ezt a koholmányt! Andriulaitis józan volt, ezt jól jegyezze meg, Monsieur!

ERTAS Andriulaitis a Backonyiban volt, és részegen ment haza.

DOCENS Hol vannak a bizonyítékai?

ERTAS A bizonyítékok ... a baleset péntek este történt, Andriulaitist pedig csak hétfőn találták meg, világos dolog, hogy akkorra a vérében már egy csepp alkohol sem maradhatott.

DOCENS Látja, uram, a bíróságot nem érdeklik a pletykák és az inszinuációk. A bíróságnak a vitathatatlan tények a fontosak. De hogy Andriulaitis józan volt, az tény.

ERTAS Az emberek látták, hogy néhány órán át a balesetig egész idő alatt ivott.

DOCENS A munkatársai pedig, akik részt vettek vele együtt a találkozón, és mellette ültek, azt állítják, hogy Andriulaitis a poharába csak ásványvizet töltött, és csak úgy tett, mintha inna. Akkor kinek lehet hinni? Azoknak-e, akik mellette ültek, vagy valaki kívülállónak, aki mindent csak a sarokból figyelt?

ERTAS Vagyis Andriulaitisnak biztos alibije van?

DOCENS Igen, Monsieur!

ERTAS Milyen szépen elrendezték mindent... Pompásan! Kezdem irigyelni a gazembereket. Becsületszavamra!

DOCENS Irigyelni a gazembereket?

ERTAS Hiszen a gazemberség is isteni adomány. De gazságot követni el, és mindig tisztának maradni - ez már nagy tehetség! Művészet! A művészettel pedig el kell ragadtatnia magát az embernek, viharosan meg kell tapsolnia. *(Szünet)*

DOCENS Elfelejtí, uram, hogy Andriulaitis a barátom.

ERTAS És aztán?

DOCENS Az, hogy ha rágalmazza őt, engem is érint.

ERTAS És amikor maga rágalmazza Žiogast?

DOCENS *(Tölt magának konyakot, kiissza)* Azt hittem, monsieur, hogy maga értelmesebb ember. *(Feláll)* Isten áldja! Megengedem, hogy a konyakot kifizesse. *(Elmegy)*

ERTAS *A szemét!... (Pénzt vesz elő, tekintetével Kristinát keresi... Bejön Jango.)*

JANGO Szabad ez a hely?

ERTAS Tessék! *(Jango spanyolul beszél, Ertas spanyolul nem ért. Ezért ők ketten egymást csak érzékelik.)*

JANGO Milyen kedves kis kávéház.

ERTAS Én nem értem önt, kedves uram... Úgy sejtem, hogy spanyolul beszél... Vagy portugálul?

JANGO Spanyolul, eltalálta. Talán tud angolul?

ERTAS Sajnos nem. És maga esetleg oroszul?

JANGO Sajnos nem.

ERTAS Hol is láttam magát?... Hol?

JANGO Megbetegedett a tolmácsom... Ez szerencse... Most teljesen egyedül kóborolhatok a városban, nem kell hallgatnom az ő állandó fecsegését. Megállás nélkül csak fecseg. Már meguntam azokat a múzeumokat, az építészeti műemlékeket...

ERTAS Talán moziban... televízióban láttam már magát?

JANGO Mindenütt ezek a falak... ki nem állhatom őket. Már több száz éve állnak, és túlélnek minket, még akkor is, ha megélnénk annyi évet, mint Pablo Casals. Engem csak az emberek érdekelnek. Sétálok a városban. Bemegyek az üzletekbe, bár semmit sem veszek, vagy leülök egy padra valamelyik parkban, nézem az embereket, a nőket, a lányokat... Pompás város. Szeretnék még egyszer eljönni ide.

ERTAS De hiszen maga Andres Ribeira. A híres Ribeira!

JANGO Ismer engem?

ERTAS Tegnap voltam a hangversenyén.

JANGO Tegnap volt a hangversenyem.

ERTAS Kevesen voltak. Most nincs szezon. A sznobok és a zeneszeretők a tengerparton nyaralnak... Amikor a hangversenyét hallgattam, az eszembe jutott, hogy a zenetudósok magát Jango Reinharthoz hasonlítják. Én magamban elneveztem Jangónak.

JANGO Hallotta Jango Reinhartot?

ERTAS Olvastam róla a lengyel Jazz újságban. Cigány volt, gitárművész...

JANGO Hallottam játszani. Negyvenhatban. Akkor hívta meg Duke Ellington Jangót vendégszereplésre Amerikába. Három gitár, hegedű, kontrabasszus. Különös kvintett, igaz? De fantasztikus volt! Hihetetlen improvizációs pillanatok! De hiszen a bal kezén két ujját nem tudta használni.

ERTAS Valahol a zsebemben itt van a programja... Esetleg kaphatnék egy autogramot?

JANGO Autogramot. Örvendek. Csak hová írjam? Erre a papírszalvétára...

ERTAS *(Előveszi a zsebéből az összehajtogatott műsorfüzetet.)* Itt van.

JANGO Oh, a műsorom!

ERTAS Kérem, írja alá!

JANGO Tehát ott volt a hangversenyemen... Milyen kedves. Mit írok? Hiszen sem a kereszt- sem a vezetéknevét nem tudom. És hogyan tegyem? Hiszen maga engem nem ért meg. Így fogok írni... *(ír)* „Kedves barátomnak, akivel egy füledt nyári este egy kellemes kis kávéházban találkoztam... Köszönöm, hogy a tizenhat hallgatóm között ott volt maga is. Ha véletlenül eljut Santiagóba, hívjon fel a 332743-as számon. Szívből, Andreas Ribeira” Nos... tessék!

ERTAS Köszönöm. *(Nézi a számára érthetetlen írást)* Köszönöm.

VÉGE AZ ELSŐ FÉLIDŐNEK

MÁSODIK FELVONÁS

7. JELENET

Éjszaka. Színes hirdetőoszlop.

JANGO Most hová megyünk?
ERTAS Nem értem a kérdését.
JANGO Végül is nem számít.
ERTAS Most elmegyünk énhozzám. Beleegyezik?
JANGO *(nevet)* Vezessen, ahová csak akar!
ERTAS *(Nézi a hirdetőoszlopot)* Talán még nem ragasztották át a maga plakátját? Felakasztanám a szobában... *(Körbejárja az oszlopot)*
JANGO *(Olvassa a feliratokat)* Meccs. Keresse fel az Állatkertet... „Zavedra”... Ez mit jelent?
ERTAS Nincs itt a plakátja. Vagy talán egyáltalán nem is volt. *(valahonnan egy nyitott ablakon át gitárzene hallatszik. Muszorgszkij „Egy kiállítás képei” részlete Emerson, Lake és Palmer interpretációja.)*
JANGO Muszorgszkij!
ERTAS „Egy kiállítás képei”
JANGO Nagyszerű interpretáció! *(Bejön Apa - kalapban és esernyővel)*
APA Kit nem látnak szemeim?!
ERTAS Apa?
APA Szervusz!
ERTAS Jó estét! Ismerkedjenek meg: ő Andres Ribeira, a híres gitárművész. *(Jango biccent)* Ez...
APA *(kezet nyújt Jangonak és elmormogja a nevét.)* Örvendek. *(Jango mond valamit.)* Nem ért litvánul?
ERTAS Nem. *(szünet)*
APA Mondd csak, boldog vagy, Ertas?
ERTAS Néha azt gondolom, hogy nagyon is... van néhány szívélyes jó barátom. Semmi hasznuk sincs belőlem, de ők kedvelnek engem. Minden számítás nélkül. Ez nem boldogság?
APA Talán úgy is van...
ERTAS Nem jön velünk?
APA Nem. Majd máskor.
ERTAS Akkor jó éjszakát!
APA Jó éjszakát! *(Jango és Ertas elmegy. Apa áll és nézi az eget. Változnak a fények)*

8. JELENET

Éjszaka. Ertas szobája. A falon Norwid arcképével egy plakát. Ertas és Jango.

ERTAS Nos, itt lakom.

JANGO *(odamegy a plakáthoz)* Cyprian Kamil Norwid... ki ez?

ERTAS Egy lengyel költő.

JANGO Költő? Sohasem hallottam ilyen nevű költőről.

ERTAS Száz éve halt meg... Menhelyen. De most, a születésének az évfordulóját egész Európa megünnepli. *(Norwid valamelyik versét szavalja)*

JANGO Nem értem... *(kézbe vesz egy könyvet)* Grey... olvasta a könyveit?

ERTAS Ez egy magyar kiadás. Természetesen semmit sem értek... még azt sem, hogy milyen regény. De kellemes dolog legalább a kezemben tartani, átlapozni. Amikor kicsi voltam, olvastam a „Tvirtovas apgalima”, „Henrio fortas”, „Rito fortas” c. könyveket.

JANGO „Henrio fortas?” Hiszen az a „Vár ledöntése”?!

ERTAS De vannak könyvek, amiket elkezdvén olvasni, egyszerre érzem, hogy már mindent régóta ismerek... Mintha valamikor már olvastam volna. Habár jól tudom, hogy nem olvastam. Hogyan lehet ezt megmagyarázni?

JANGO Nem értem, hogy miről beszél. De végül is mit számít ez? A véletlen összehozott minket... mi az, hogy maga nem ért engem, én pedig magát? Annyit beszélgetünk... *(kinyitja az ablakot, lenéz az udvarra)*

ERTAS Megkínálhatnám egy pohár Martinivel. Mint minden sznobnak, énnekem is van egy kicsi. De a litván bor biztosan jobban érdekli. *(Egy üveget és poharakat tesz az asztalra.)*

JANGO Semmi kedvem sincs inni, Signore.

ERTAS Kóstolja meg, ez litván bor!

JANGO Köszönöm.

ERTAS Azt beszélik, hogy a maguk borát issza az angol királynő. Feltételezem, hogy az segített abban, hogy széthulljon az angol birodalom.

JANGO Nem tudom, mit mond... a bor valóban nem rossz... Pontosabban mondva - rossz. *(nevet)*. Hála Istennek, nem érti. *(Szünet)* Van gitárja?

ERTAS Gitár?

JANGO Igen.

ERTAS Már nagyon késő van... sehol sem szerzek.

JANGO Kár... Pedig annyira szeretnék játszani egy kicsi. *(Szünet)* tudja, nagyon jó itt maguknál. És egyáltalán nincs kedvem elutazni innen. De holnap már messze leszek... Nem tűnik magának úgy, hogy ezek a sebességek, ez a forgalom egyenlő az állással, megdermedéssel?

Például repülővel néhány óra alatt átrepülsz több ezer kilométert. Az ablakon keresztül semmit sem lehet látni, mert nagyon magasan repülsz. Újságot lapozgatsz vagy szundikálsz... Beutazod a fél világot, de semmit sem tudsz meg róla, semmit sem érzel. Még félelmet sem, hogy a gép lezuhanhat. Csak ennyi... majd koncertek, tapsok. És megint tovább.

ERTAS

Talán jó is, hogy nem értjük egymást. És ezért nem hallgathatjuk ki egymást, nem hazudhatunk, nem bánthatjuk meg egymást... Számunkra a szavak csak olyanok, mint a zene. Úgy tűnik nekem, hogy a kapcsolat az emberek között egykor olyan erős volt, hogy nem volt szükség szavakra. Az ember érezte az embert, érezte a természetet, a fát, a fűvet, a közeledő esőt vagy vihart, mint a kutya, amikor megérzi a gazdáját még akkor is, amikor az nagyon messze van. Amikor az ember elkezdett beszélni, a szó megváltoztatta az érzéseket. Az ember megszűnt érezni a természetet és a közeli embertársát. Befedte a földet aszfalttal és olajat kezdett gyártani kőszénből... Beszennyezte a földet szavakkal. A szavak pedig szörnyűségesebbek, mint a szenny, a szemét. Nem lehet azokat elégetni, megsemmisíteni. És akkor a gazemberek jóságról, a gyilkosok - emberiességről beszélnek. Azok, akik a leginkább nem bírják az embereket, hangosan prédikálnak az embertársaik iránti szeretetről... És a szavaikkal megbénítanak minket... de vajon lehet vitázni velük? Hiszen az ő szavaik igaziak... SZAVAK ... átkozott szavak. Az emberek azért teremtették meg azokat, hogy könnyebb legyen az élet. De azok, mint a mérge, elpusztítanak minket... Egészségére, señor!

JANGO

Egészségére! *(Cseng a telefon)*

ERTAS

Bocsánat! *(Felemeli a kagylót.)* Halló!

SMILTÉ

(hangja) Én vagyok...

ERTAS

Smilté?

SMILTÉ

(hangja) Aludtál?

ERTAS

Nem. Hiszen még olyan korán van.

SMILTÉ

(hangja) Fél kettő.

ERTAS

És aztán? Gyere el vendégségbe!

SMILTÉ

(hangja) Ügyeletes vagyok, Ertas... De szörnyen beszélni akartam veled.

ERTAS

Jól tetted, hogy felhívtál. *(Szünet)*

SMILTÉ

(hangja) Szeress engem, Ertas...

ERTAS

Talán nem szeretlek, Smilté? Mindig is szerettelek!

SMILTÉ

(hangja) Ah, Ertas! Amikor az ember egy meredek szikláról lezuhan, bízik benne, hogy lesz egy kis ág, egy kis bokor, amibe belekapaszkodhat. Legyél te az a kicsi ágacska...

ERTAS

Szeretlek, Smilté, esküszöm, hogy szeretlek!

SMILTÈ *(hangja)* Nagy szükségem van rád, Ertas! Egyébként megbolondulok! Vagy öngyilkos leszek!

ERTAS Mi történt, Smiltè?

SMILTÈ *(hangja)* Nem tudom, de valami rosszat sejtek...

ERTAS Rögtön szaladok hozzád!

SMILTÈ *(hangja)* Lehetetlenség. A kórházban karantén van. *(Szünet)* Este behoztak egy gyereket. Pont a vihar előtt otthagyták az erdőben. Az előtt a szörnyű vihar előtt... A szájában vatta van, a pelenkája nedves, az egész gyerek átázott. Csak a nagy szemeivel pislog. Sok ilyent hoznak be hozzánk. De amikor megpillantottam ezt, hangosan elbőgtem magam... Éjszaka, erdő, vihar... és egy magányos, gyenge kis emberke. *(Szünet)* Elutazom a bátyámhoz.

ERTAS Mikor?

SMILTÈ *(hangja)* Szombaton.

ERTAS Elmegyek veled.

SMILTÈ *(hangja)* Tényleg?

ERTAS Feltétlenül.

SMILTÈ *(hangja)* Köszönöm neked, Ertas. Andrius holnap elrepül Szverdlovszkba, csak hétfőn jön haza... Szombaton beülünk az autóba és pár óra múlva ott is vagyunk a bátyámnál!

ERTAS Akkor szombaton elszaladok hozzád!

(Sötét)

9. JELENET

Smiltė lakása - folyosó és szalon. A folyosón Smiltė és Ertas.

ERTAS Nem vagy egyedül?

SMILTĖ Nem...

ERTAS Akkor nem utazunk el a bátyádhoz?

SMILTĖ Ma nem. Andrius ma reggel jött vissza.

ERTAS Sokan vannak?

SMILTĖ Nem, csak Saulius és Kristina.

ERTAS Tudod, akkor én megyek is...

SMILTĖ Miért?

ERTAS Mert ma valahogy olyan vagyok... Nem tudom milyen... ingerlékeny, dühös.

SMILTĖ Az idő miatt. Olyan... olyan forró, fülledt...

ERTAS Nem az időtől. Azért, mert ezt a cipőt vettem fel.

SMILTĖ *(Ránéz a fiú zöld cipőjére)* Mi különös van benne?

ERTAS Amikor felveszem, úgy érzem, hogy megbolondulok. Ma alig tudtam eljönni. Becsszóra!

SMILTĖ Igazi egybeesés, Ertas.

ERTAS Talán már elment az eszem?

SMILTĖ *(Mégfogja a kezét)* Gyerünk, gyerünk, Ertas!

ERTAS Magam sem tudom, mit tehetnék... egyszer az iskolában a főnökömet pofon vágtam!

SMILTĖ Tudsz verekedni?

ERTAS Ritkán...

SMILTĖ Miért verted meg?

ERTAS A demagógiáért... nagyon ügyesen fecsegett az osztálygyűlésen, és másokat bevádolt. Befont minket a szavak pókhálójával... és mi elerőtlenedtünk. *(Az ajtóban megjelenik Andrius)*

ANDRIUS Oh, a várva várt vendég! És megint csókolóznak.

SMILTĖ Ne ismételd meg önmagad, Andrius!

ANDRIUS És ti? *(átöleli Ertast)* Időben jöttél. Itt van Saulius, megnézzük Vytas amerikai útját. Én pedig hoztam egy üveggel... Gyerünk! *(Bemennek a szobába.)*

ERTAS Jó estét!

KRISTINA Ciao, Ertas! Ő Saulius, a barátom... ismerkedjete meg egymással!

SAULIUS Jó estét!

ANDRIUS *(Odaad Ertasnak pár újságot)* Nézd meg, Saulius hozta!

ERTAS Ejha!

ANDRIUS És ezt megkóstolod?... Látod miből készült? Homoktövis!

ERTAS Köszönöm. Csak egy keveset. *(Andrius tölt.)*

KRISTINA És ki volt az a külföldi, aki odaült melléd?

ERTAS Andres Ribeira. A gitárművész.

KRISTINA Imádom a gitárosokat. Miért nem mutattál be neki?

ERTAS Mert eddig én magam sem ismertem.

KRISTINA De hiszen beszélgettetek?

ERTAS Ő spanyolul, én litvánul.

KRISTINA Tud litvánul?

ERTAS Nem.

KRISTINA Hát te spanyolul?

ERTAS Nem. *(Mindenki nevet.)*

KRISTINA Ha már Ertas beszél... az kész anekdota.

SAULIUS Aha, anekdota. Figyeljete! Egy szigetre, ahol kannibálok élnek, megérkezik egy külföldi delegáció. Úgy fogadják őket, ahogy illik, megmutatják a szigetet, megvendégelik őket. Aztán, amikor már mennek vissza, valaki a delegációból ezekkel a szavakkal fordul a vendéglátókhöz: „Itt minden nagyon szép, minden érdekes, csak árulják el, hogy hová tűntek az emberevők!” „Mi azokat már régen megettük” - felelnek. *(Mindenki nevet.)*

ANDRIUS *(Ertashoz)* Nézz csak ide! *(Kinyit egy újságot.)* Ez aztán az autó, ugye?

ERTAS Engem jobban érdekelnek a nők.

ANDRIUS Krisztina, fordítsd!

KRISTINA Mindjárt... „Imperial lux” nemegyszer leutánozták, de senkinek sem sikerült megismételnie. Az imperial a legtágasabb, legkényelmesebb amerikai autó, felülmúlja a többi autót. Légtakondicionálás... nem ismerem ezt a szót... szótárra lenne szükség. Valamilyen furcsa fűtés...

ANDRIUS És ez?

SMILTĖ Milyen különös... Andrius egy örült versenyző, tíz balesete is volt, de nem ő, hanem Vytas halt meg.

ANDRIUS Ne veszítsd el a reményt. Még mindez a jövő kérdése! *(Krisztinához)* Az ára fel van tüntetve?

KRISTINA 2470 dollár. Lehet írni erre a címre, küldenek brosrát.

ANDRIUS No, ígyunk!

SAULIUS Aki konyakot iszik, lányt is kap. Népi mondás. *(Koccintanak)*

ANDRIUS *(Krisztinához)* Olvasd el, mit írnak a Volkswagenről!

KRISTINA *(fordít)* „Volkswagen 411 - ez nem egy olyan nagy bogár, amelyik csak a parkolóhelyeket falja és az üzemanyagot zabálja. Olyan kocsi ez, ami kényelmet biztosít, amiért nem kell többet fizetni: automata áttétel, felhajtható ülések, elektromos üzemanyag adagoló...

SMILTĖ Saulius, mutasd meg nekünk Vytast!

SAULIUS Jól van! *(A készülékkel bibelődik)*

ERTAS Ennyi dia?

SAULIUS Vytasszal nem sok.

ANDRIUS *(Kristinához)* Nézd csak! És ez itt?

KRISTINA Az 1899 január 9-én New Yorkban lejátsszódott esemény megrázta az egész országot. Már besötétedett, az utcákon kigyulladtak a gázlámpák. Josif Blume szabó sietett hazafelé, otthon várta terhes felesége és három gyermeke. Amint befordult az utcába, szembe rohant egy sört szállító furgon, és egyszerre csak leütötte a lábáról az autót. Ez Manhattan szigetén, a 24. utca és a Broadway kereszteződésében történt. A sebesültet nem sikerült megmenteni. Blume volt az első amerikai, akit az emberiség az autónak áldozott fel. Így kezdődött minden.

SAULIUS Ez is autóreklám?

KRISTINA *(nevet)* Mit nem beszélsz?

ERTAS *(dühösen)* A felakasztott ember házában nem beszélnek a kötélről. *(Senki sem figyel Ertasra.)*

KRISTINA 1899-től 1951-ig Amerikában egymillió ember esett áldozatul. A halottak száma később rohamosan kezdett növekedni.

SAULIUS Na, itt van! Be lehet bizonyítani!

ANDRIUS Várj, ne oltsd el... Kristina, fordítsd le ez itt!

SMILTĖ Majd utána! *(Eloltja a lámpát. Felhőkarcolók előtt áll Vytas, mosolyog.)*

KRISTINA Mintha élne, ugye? *(Vytas autóbuzson. Kint az ablakon túl kerítés csillogó fényreklámokkal)*

ANDRIUS Mi van oda írva?

KRISTINA A Smirnoff vodkát reklámozzák.

ANDRIUS Mi pedig igyunk a sajátunkból!

SAULIUS Csak egy bolond mondana le róla. *(A képernyőn egy sportterem. Messziről emberi hangyaboly, a közelben emberi arcok, verseny pillanatai. A képernyőről kilép Vytas. Fehér mezben, nagyon izgató.)*

VYTAS Hogy mi történt a sportcsarnokban, elmondani is nehéz. Kiabáltak, füttyültek az emberek, szóltak a trombiták, dudák. A verseny két méter három centiméterrel kezdődött. Elsőre átugortam. Kettő tizenhárom után már csak ketten maradtunk, én és Jackson. Végül kettő tizen-nyolc... először ugrom, a lécs leesik. Ugrik Jackson, szintén lelöki. Elsőnek úgy rémlik, hogy csak rémálmom... olyan jó lenne leheveredni

és mindennel a pokolba! Ugrom másodszor - megint a léc. Nekifut Jackson... De hirtelen, az utolsó pillanatban, félrefordul. A terem ordít, füttyül... olyan lármá van, hogy úgy tűnik, azonnal valami szörnyűséges dolog veszi a kezdetét. „Figyelj - mondom magamnak - képzeld el, hogy teljesen egyedül vagy itt... És próbálj meg úgy ugrani, csak magadnak... Magadnak kell saját magadat megelőznöd... Hát Jackson? Egyáltalán nem számít, hogy átugorja-e vagy nem...” És köröskörül minden elcsendesedett. Lehet, hogy zajongtak, mint korábban is, de én már semmit sem hallottam. Könnyedén nekifutottam... és a legkisebb erőfeszítés nélkül átugrottam a lécet. Jackson ezt a magasságot nem bírta legyőzni. *(Szünet)* odamentem hozzá, kezét fogtam vele. Sajnáltam. Átöleltük egymást. A terem ordított, füttyült, tapsolt. *(szünet)* Te azt mondod, hogy én dicsőségre vágyom. Természetesen, kellemes dolog... álszent lennék, ha ezt tagadnám... de leginkább nem másokat akarok legyőzni, hanem önmagam, mindenekelőtt önmagam... aki másokat győz le, az veszít. Minden egyes győzelem aranypapírba csomagolt veszteség, mint a külsőleg egészséges alma, amely belsejében ott rejtőzik egy kis kukac. Melbourne-ben Dumas kettő tizenkettőt ugrott. Rómában Robert Savlakadze - kettő tizenhatot, Tokióban Brummel - kettő tizennyolcat, Mexikóban Fosbury - kettő huszonegyet. Egyre mások... Ha én kettő harmincat is átviszek - mindegy, egy vagy száz év után jön másvalaki, aki még magasabbat ugrik. *(Vytas eltűnik, megint a képernyőn jelenik meg, éremmel a nyakában.)*

KRISTINA

Az tényleg arany?

SAULIUS

Tényleg!

KRISTINA

És milyen nagy! *(A képernyőn nagyvárosi utca, mint egy szűk csatorna. Vörös az égbolt, a nap lenyugvóban. Autók.)*

ANDRIUS

Nézd csak, Kord!

KRISTINA

Ford? Melyik?

ANDRIUS

Nem Ford, hanem Kord, kedvesem! Ez pedig, fogadok, Avanti lesz, a legutolsó a Studebakerekből!

SMILTĚ

Akaszd fel magad azzal a Studebakkerrel!

ANDRIUS

No, jól van, jó! Hajtsd tovább, Saulius! Aztán majd még egyszer meg-nézem! *(A képernyőn megint utcák, megint autók, ismeretlen emberek.)*

SMILTĚ

Hát Vytas? Hol van?

SAULIUS

Ezek New York utcái!

ANDRIUS

Istenem, mennyi autó van ott! Pathfinder is! Az angol Armstrong-Siddeley is! *(A képernyőn Vytas, egy fehér és egy fekete lányt karol át.)*

SAULIUS

Jó cicuskák, ugye?

ANDRIUS

Jó kis képek!

SAULIUS

Van a csoportunkban egy ilyen. Úgy hasonlítanak egymásra, mint két tojás! Igazi kis baba!

ANDRIUS

Tudjátok, hogy mit jelent az a szó, hogy szadista?

KRISTINA Nem. Mit?

ANDRIUS A szadista az egy olyan gyönyörű nő, aki csak a saját férjét szereti. *(A képernyőn teljesen üres stadion. A tágas térséget a reggeli nap világítja meg. A padsorban egyedül Vytas, mint egyetlen mákszem egy óriási tányéron.)* Mennyi ember férhet itt el?

SAULIUS Az ördög tudja. Sok.

ANDRIUS Az egész városunk elférne!

SAULIUS Annál is több! *(A képernyőn megdermedt gipsz emberi alakok)*

KRISTINA Ez meg micsoda?

SAULIUS Ez már Pompeji.

KRISTINA Milyen nevetséges próbababák.

ERTAS Nem nevetségesebbek minálunk... *(A szavai mindenkit megnevettetnek. A képernyőn Pompeji elpusztult lakóinak az alakjai. Csengetnek.)*

KRISTINA Ó, egy kései vendég!

ANDRIUS Jurga.

SAULIUS Milyen Jurga?

ANDRIUS A jószágos, kimondottan Ertashoz!.

SMILTĚ Beengedem. *(Kimegy a folyosóra, kinyitja az ajtót. Belép az Esőkabátos. A kezében műrőzsa-csokor és egy kis kartondoboz.)*

ESŐKABÁTOS Jó estét!

SMILTĚ Oh, Istenem!

ESŐKABÁTOS Bocsásson meg, hogy ilyen későn!

SMILTĚ Kérem, talán bejönne...

ESŐKABÁTOS Köszönöm... Még mindig nem vette át az öccse ajándékait...

SMILTĚ Nem tudtam.

ESŐKABÁTOS Értem. De olyan sokáig feküdtek nálunk. Azt gondoltam, hogy...

SMILTĚ Köszönöm.

ESŐKABÁTOS Tessék... ez a virág és ez a doboz... Tessék!

SMILTĚ Talán megiszik egy csésze kávé.

ESŐKABÁTOS Nem, nem. Köszönöm. Jó éjszakát!

SMILTĚ Jó éjszakát! *(Az ember elmegy. Az ajtóban Andrius)*

ANDRIUS Oh! „Rózsa, kerti kis virág...” Hol van Jurga?

SMILTĚ Nem Jurga volt.

ANDRIUS Egy újabb hódoló? Vagy egy hálás beteg?

SMILTĚ Ez a rózsza Vytastól.

ANDRIUS Vytastól? Miféle Vytastól?

SMILTĚ Az én Vytasomtól!

ANDRIUS Félrebeszélsz!

SMILTĚ Vytas hozta nekem.

ANDRIUS Drágám, térj magadhoz!

SMILTĚ Most hozta el egy ember.

ANDRIUS Mindjárt mondhattad volna. És ez micsoda? *(a dobozra biccent)*

SMILTĚ Nem tudom.

ANDRIUS Akkor nézzük meg! *(Kinyitja a dobozt, elővesz egy kis autómodellt.)* Oh! *(Beszalad a szobába, miközben kiabál.)* Nézzétek csak! The Blue Flame! *(Örömeben még táncol is.)* Micsoda munka! Micsoda modell! *(Kristina, Saulius odaszaladnak)*

SAULIUS Mutasd meg!

ANDRIUS A leggyorsabb autó a világon! Óránként ezer kilométer.

SAULIUS De hiszen ez elképzelhetetlen!

ANDRIUS Ember! Itt egy turboreaktív motor, ötvenháromezer lóerő!

KRISTINA Nekem kellene egy ilyen autó!

SAULIUS Akkor irigyelnének a lányok!

ANDRIUS *(fütyül, mint egy repülőgép)* Ho-ho! *(Ugrál, imitálja az autó berregését. A képernyőn pedig autók, divatos ruhák, szép lányok villannak fel. És egyszerre megint visszajön a már látott kép: a hatalmas stadion és a parányi Vytas.)*

SMILTĚ *(Bejön)* Ne takard el, Saulius! *(Kristina és Andrius odamegy a készülékhez, elmozdítják a képeket, mindenki a maga számára érdekeset akarja megtalálni. Az arcok egymást váltják. Ertas felugrik és megy az ajtó felé. SmiltĚ odaszalad hozzá)* Ertas, hová?

ERTAS Megyek haza.

SMILTĚ Mi bajod van?

ERTAS Semmi.

SMILTĚ Van még néhány képem Vytasról. Olaszországból hozta.

ERTAS Vytas... Kinek mutatom meg? Kinek? Itt senkit sem érdekel. Ő nem Cadillac, nem párizsi divat... meghalt. Már nincs, ámen. *(Ertas megy az ajtó felé.)*

SMILTĚ Várj, Ertas!

ERTAS *(Felemel egy szál művirágot)* Mi ez?

SMILTĚ Műrózsa.

ERTAS De eleven vér csöpög... *(Ledobja a rózsát a padlóra, a fináléig ott fog feküdni. Ertas az ajtóban találkozik Apával.)*

APA Hová sietsz ennyire, Ertas?

ERTAS Haza.

APA *(Mefogja Ertas kezét.)* Láttad tegnap „Az állatvilágban” című műsort?

ERTAS Nem.

APA A korallokról.

ERTAS Nem.

APA Úgy látszik, a korall-telepek megvédik a szigeteket az óceán hullámai-tól. És ezért hasznosak az emberek számára. De van egy ilyen állat, a korallhalál. Az felfalja a korallokat, elpusztítja a telepeiket. És akkor a viharok tönkreteszik a partvidékeket.

ERTAS Korallhalál... Jó cím egy novellának.

APA A tudósok elkezdték megfigyelni a korallhalált. Kiderült, hogy a korallokat csak ott fogyasztja el, ahol a partmenti víz be van szennyezve a civilizáció hulladékaival, míg ott, ahol tiszta a víz - nem fordul elő.

ERTAS Az átkozott korallhalál! No, isten vele!

APA Isten veled! *(Ertas kisiet. Amíg a város utcáin megy sietve, a bemondó egy hírt olvas fel a távoli Japánból.)*

BEMONDÓ Szokatlanul sötét volt Tokió utcáin hétfő este. Kihunytak a neonreklámok, a fényszórók, amik megvilágították a felhőkarcolókat. Ennek az elsötétítésnek az volt a célja, hogy Tokió lakosai megfigyelhessenek egy ritka természeti jelenséget, a meteorhullást. Hosszan és nyugodtan készültek fel, de a csillagászok és a kíváncsiak csalódtak: este az eget felhők takarták el. Csak Észak-Japánban, Hokkaido felett volt tiszta az ég. Az első meteoritok fél tízkor jelentek meg, de messze nem voltak olyan szépek, mint ahogyan képzelték...

10 . JELENET

Este. Az imént meleg eső esett, most párás, forró a levegő. A kinyitott ablakon át látni lehet a város fényeit, a nagy házak ablakai különböző színű fényekkel világítanak. Az alacsony házak tetejei csillognak. A szobában halványan lámpa ég, megvilágítja az íróasztalt. Bejön Ertas és Juta.

ERTAS Hát Tomas hol van?

JUTA Tomas ünnepel... *(Ertasnak átad egy újságot.)* Itt.

ERTAS *(Szemével átfutja az újságot.)* „Tegnap végetért a bajnokság. A kis-kaliberű pisztolyból a kerek céltáblára legsikeresebben a mi városunk képviselője lőtt, Tomas Auginas - 545 pont...”. Gratulálj neki a nevében!

JUTA Hamarosán itthon is kell lennie... Ülj le!

ERTAS Nincs kedvem. *(Fel-alá járkál a szobában.)*

JUTA Mivel kínálhatlak meg?

ERTAS Jó szóval.

JUTA Sokat akarsz. Van falusi darált pacalom.

ERTAS Nem, nem. Köszönöm!

JUTA Egy kis olasz vermutot?

ERTAS Talán egy pohárával... *(Juta átmegy a szomszéd szobába. Ertas felugrik, odamegy az asztalhoz, óvatosan kihúzza az íróasztal fiókját. Belenéz, majd visszatolja a fiókot. Bejön Juta, kezében az üveggel.)*

JUTA Itt van... Nagyon furcsa az íze... Mint a desztillált vize...

ERTAS Tehát részeges vagy. Ezért is tisztellek téged.

JUTA Ertas! Talán részeg vagy?

ERTAS Nem, Jutta, józan vagyok, mint soha... *(szünet)* Figyelj csak, neked még senki sem világított fényszóróval a szemedbe?

JUTA Nem... soha!

ERTAS

A fényszóró hirtelen nyílást vág a sötétbe. Beleütődik a fény az üvegbe, az szétreped, mindenfelé szétszóródik. Színesen felcsillannak a sugár-buborékok, hegyes fény-szilánkok. Álltam, mintha büntetésre várnék, és éreztem, hogyan fut át rajtam a fény: nyúlós, ragadós, mint a nyál. Álltam és vártam az arculesapást... Szörnyen undorító érzés.

JUTA Mi történt, Ertas?

ERTAS

Semmi. Mi történhet a mi korunkban? Amikor nappal otthon egészen egyedül ülök, amikor a ház üres, majdnem mindenki munkában van, egyszerre hangok áramlanak be... a falakon keresztül, a mennyezeten keresztül, a padlón keresztül bekúsznak valamilyen beszélgetésfoszlatok, mormogás... Hallom a leghalkabb hangokat, sőt még értem is a szavakat. Este pedig, amikor a ház tele van, amikor minden lakásban zaj

van, nekem csendnek tűnik. A hang megsemmisíti a hangot. (*Felveszi az újságot.*) Íme... „Expressz kiadás - KETTŐT AGYONVERTEK, TIZET MEGSEBESÍTETTEK... A HELYZET BURUNDIBAN... LE-ÉRTÉKELTÉK A PAKISZTÁNI RÚPIÁT... TRAGÉDIA AZ EZÜST-BÁNYÁBAN... 50° HŐSÉG... LEZUHANT AZ F-4”... Az esemény elnyeli az eseményt, Jutta. És úgy tűnik, hogy csend van a Földön.

VÉGE